

p. 7-8.).

- (197) Les conferències fóren publicades a la "Revista Anyal" de 1910, - p. 7-47.
- (198) "Acció", maig de 1910, p. 1-2. Aquest butlletí, tot comentant els actes de l'aniversari, manifesta que aquests, " per sa importància foren notables" i tingueren "aquest any el doble atractiu de tenir per marc un nou eixamplament del nostre local, lo qual és signe de progrés, no obstant i per a fer notar que no foren concorregudes com era de desitjar. És precís que els mandrosos reflexionin sobre aquest punt, car és amb l'acció de tots plegats, que hem de dur a cap la nostra obra."
- (199) No hem trobat cap dada sobre la festa d'aniversari de 1911, ni al butlletí "Acció", ni a la revista "Anyal" ni a la premsa, cosa que ens porta a creure que alguna raó n'impedí la seva realització, -- potser la tasca intensa de tirar endavant la construcció d'un edifici social, a partir del gener de 1911.
- (200) "Revista Anyal" 1914, p. 186. "Acció", maig de 1912, p. 1-2. El discurs complet a la "Revista Anyal" de 1912, p.39. Més endavant farem referències al mateix.
- (201) "Acció", maig de 1912, p. 2. Al dinar, s'hi produïen, segons aquest butlletí, diversos parlaments "d'admiració i encoratjament vers -- nostra obra", pronunciats per Mas, Folguera, Quer, Cambra, que ha vien participat també a l'acte del matí, Guifré Coroleu, Xavier -- Gambús, Joan Das i Puig i Esteve.
- (202) Així, "El Poble Català" del 10 d'abril de 1914, manifesta: "Nom-- broses seràn, com tots els anys, les entitats corals que demà vi- sitaran el Centre per a cantar-hi les clàssiques caramelles".
- (203) "Acció", 1 d'agost de 1910, p. 2.
La primera comissió esmentada era formada per Baldomer Prat París, Adrià Fresas i Juli Bassols, i la segona per Antoni Roca, Francesc Lluch i Josep M. Magriñà.
- (204) "Acció" 1 de juliol de 1910, p. 2. L'ingrés al grup creat al si -- del Centre, adherit al Sanatori esmentat era voluntari per part - dels socis, els quals, d'ingressar-hi, havien de pagar una quota - de 5 o 10 cèntims mensuals segons volguessin beneficiar-se'n el sg

ci i la seva dona, solament, o bé aquests i els parents més propers (fills, pares i sogres). V. també "Revista Anyal" 1914, p. 183 i - 224. "Acció", 1 de novembre de 1910, p. 3.

- (205) "Acció", juliol de 1911, p. 1. L'assegurança, a més de voluntària, fóra sense limitació d'edats i mitjançant el pagament de quotes progressives a partir de l'edat que hom tingués en inscriure's. La comissió citada, per la seva banda, era formada per Antoni Caballer, Antoni Roca i Codina i Florenci Codina i Suñol, autor, aquest darrer, de la proposta que havia motivat l'acord, i president entrant i sortint de la Secció de Socors Mutus, respectivament, els dos primers.
- (206) "Acció", juny de 1912, p. 1. i juliol 1912, p. 1. La qüestió de l'edifici, com ja hem dit a l'apartat anterior, ocuparia un lloc cabdal i permanent a les memòries del Consell Directiu que es llegirien als consells generals ordinaris. Així, en començar la Memòria del curs 1910-1911, el secretari general Rafael Fons diria que ---- aquest havia estat el "curs de les grans empreses. Cap altre com aquest, des de que existeix el Centre, ha intervingut tan intensament en la vida pública barcelonina, com ara que s'ha dedicat, amb totes les seves forces, a propagar i aconseguir la implantació de l'anomenat treball intensiu; cap altre com aquest, la seva vitalitat s'ha mostrat tan ufanosa, com ara que s'ha arriescat, amb tot el seu prestigi, a emprendre la construcció d'un casal propi (...), empresa hisendística, la segona, és el fruit de dos anys d'estudis, que es planteja com a nou i vigorós assumpte de realitat." V. Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911. - "Revista Anyal" 1911, p. 155. La Memòria del curs 1911-1912, llegida en el consell general del 30 de juny de 1912, fa igualment referència als esforços i dificultats trobades en aquelles dues "empreses". V. "Revista Anyal" 1912, p. 117-125.
- (207) "Acció", juliol 1913, p. 5 Rafael Fons, igualment, en la seva Memòria del curs 1912-1913, remarcaria la importància i el significat del canvi de casal i acabaria acomiadant-se del vell local del carrer Comtal. V. "Revista Anyal" 1913, p. 303-310. Al final del Consell del 29 de juny de 1913, a proposta de Puig i Esteve, hom acordaria de remerciar a Raimon d'Abadal, Pere Coromines i Jaume Carner "les atencions que constantment tenen pel Centre així com als fir--

mants i defensors de la proposició presentada a l'Ajuntament conce
dint l'esmentada subvenció" (V. p. 109 d'aquest capítol). "Acció" cit.
p. 5.

- (207 Bis) "Acció", agost 1913, p. 3. Hom hi aprovà també una quota tran-
sitària "de casal" de 0'50 pts. mensuals, per als socis que ingres
sessin a partir del primer de gener de 1914.
- (208) V. més amunt, p. 10-11. "Acció" juliol 1914, p. 2. Al costat de la --
qüestió dels jocs de cartes, fou presentada també una proposició --
sobre la "creació en el Centre d'una Secció, amb les oficines cor-
responents, de Comissions i Representacions Comercials". El Consell
General, en principi, acceptava el projecte i acordava de "facul--
tar el Directiu per a nomenar la ponència que estudiï àmpliament --
l'assumpte i sotmeti a un nou Consell general la manera de portar-
lo a la pràctica." Igualment, la Memòria del curs 1913-1914, lledi-
da en aquest consell general, explicava les gestions i tasques fe-
tes per a resoldre la qüestió financera de la compra del casal de
la Rambla de Santa Mònica. També, en aquest consell, la Comissió --
Administrativa de l'Edifici Social, llegia el seu informe-memòria.
V. "Revista Anyal" 1914, p. 71-37.
- (209) "Acció", maig 1911, p. 2; id juny 1911, p. 3; id juliol, p. 2. "Re-
vista Anyal", 1914, p. 207-208. Hom establí un premi al mèrit, dos
accèssits que consistien en una matrícula d'honor per al curs se--
güent, i un premi a la constància a l'estudiant que més s'hagués --
distingit per la seva assistència -o "menys vegades hagi deixat --
d'assistir a la classe"-, entre els alumnes de cada assignatura.
Els butlletins d'"Acció", generalment del mes d'agost, de cada any
duien la llista d'alumnes premiats. Pel que fa als premis, Joan --
Bas, en el parlament de la primera festa de repartiment d'aquells,
diria que "els premis que havem concedit són modestos en sí, havent
procurat que siguin tots obres de consulta i d'utilitat, i són mo-
destos perquè en lloc de recórrer a buscar subvencions a entitats
oficials i a particulars, hem preferit que siguin deguts solament a
l'esforç de la Secció que vé a representar la guardiola de tots vos
altres que heu assistit a les classes, i amb la petita part sobre-
ra de les dues pessetes satisfetes per matrícula i per assignatura,

hem comprat els llibres que vosaltres, guanyadors dels concursos re breu (...) i així no serà una corporació poderosa, no serà un mag - nat qui us honorarà, seran vostres companys qui us premien, sereu - vosaltres mateixos que també contribuïu a honorar-vos, i aixà a vos altres, guanyadors, us lligarà amb un lligam més ferm a aquesta casa". "Revista Anyal" 1911, p. 180-181.

- (210) Discurs del President de la Secció Permanent d'Educació i Instrució, Joan Bas. Distribució de premis, cit. a la nota anterior: "Revista Anyal" 1911, p. 179-180. Explicant els premis, Joan Bas manifestaria que s'havia creat el premi a la constància "perquè hem cregut que deu compensar-se la perseverència en unes Escoles que, com les nostres, la sola assistència a elles ja representa un esforç de la voluntat, perquè s'assisteix a elles després de tot un dia dedicat al treball, i tots sabem ja, desgraciadament, que la jornada - del dependent en nostra terra no peca de lleugera" (p. 180). "és -- tard, afegia que hom havia instituit, també, "un àlbum d'honor en - el qual s'hi consignarà el nom de tots (...) els qui hagin acabat - el curs, amb l'ordre de qualificacions que cregui el professor s'han fet mereixedors pels seus avanços durant el curs, i aquest àlbum serà el constant consultor de la Secció encarregada del registre de - col.locacions, perquè cada dia són més els comerciants que al Cen - tre es dirigeixen en busca de dependents, atrets per la importància que van adquirint les nostres escoles, les que cada dia seran modifi - cades fins que logrin adquirir aquell nivell de perfecció que tenen les similars a l'estranger, enfocant a això tots els nostres esforços, i per a donar-los-hi l'esplèndida instal·lació de què són me - reixedors, anem a bastir el nostre palau, que l'estimarem tant per - què cada pedra representarà un esforç nostre" (p. 182).
- (211) Aquest final de la festa era explicat per Joan Bas en el discurs - que hem anat esmentant fins ara: "I, ara, companys permeteu-me que us exposi una idea del meu amic Pons, secretari general del Centre i professor de Teoria de Teixits de les nostres Escoles. Em deia -- que trobant-se fa dos anys a l'Alsàcia, va quedar sorprès en sentir a l'hotel un gran brogit, acompanyat de cants, riallades i en fi un sentiment general d'alegria que es desprenia d'una multitud; per a satisfer la seva curiositat, demanà a què obeïa tot allò, obtenint per resposta que era la celebració de fi de curs d'una de les esco-

les de la població, la qual convidava tots els seus alumnes i professors a una festa de confraternitat. Aquest costum, tan generalitzat a les Escoles i Universitats alemanyes i dels Estats Units, per què no podríem instituir-la entre nosaltres? Ens deia a en Puig i Esteve i a mi. I fou idea que ens entusiasma pel que representa i que és necessària entre nosaltres i no podent fer un convit a tots els companys que han acabat el curs ha decidit el Consell Directiu reunir entorn seu després d'acabada aquesta festa tots els professors de les nostres Escoles i alumnes guanyadors de premis i accésits d'avui, i als guanyadors dels concursos de gimnàs, a una cosa molt modesta en si, però corprenedora per la representació, tan modesta com beure's en comunitat un vas de cervesa; però tindrien una satisfacció immensa que els altres alumnes i tots els demés socis del Centre pel seu compte, s'hi ajuntessin a l'entorn nostra per a celebrar tots junts el felig terme d'un altre any de glòria per a les nostres Escoles, i al dringar els vasos, en aquell moment (...) refermaríem la fe en les nostres amistats i la fe en la nostra institució, i empesos per l'entusiasme de la nostra joventut, agafaríem tots plegats nou alè per a seguir treballant fermament i poder fruir ben aviat amb la realització completa de tots els nostres ideals de millorament, de redempció i de Pàtria." "Revista Anyal" - 1911, p. 182-183.

- (212) "Revista Anyal" 1912, p. 146-150. Pel que fa als participants en cada festa de repartiment de premis, a la de juliol de 1911, prengueren la paraula, Puig i Esteve, Bas i Soler, Eugeni Vandrey pels professors de les Escoles, Antoni Sansalvador per la Diputació, i Joan Nualart per l'Ajuntament ("Acció", agost de 1911, p. 8-8. "Revista Anyal" 1914, p. 207-208). A la de 1912, els dos primers citats --- abans, Fèlix Foguet pels professors, Manuel Rius i Rius per l'Ajuntament, i Duran i Ventosa per la Diputació. A l'acabar l'acte, seguí l'obsequi d'un refresc; allí l'alumne Enric Nadal dedicaria la festa de l'endemà als seus professors i li contestaria el professor Coroleu en nom dels seus companys ("Acció", agost 1912, p. 3-5; "Revista Anyal" 1914, p. 211-212). En la festa del 5 de juliol de 1913, Puig, Bas, Marcís Rucabado, Puig i Cadafalch per la Diputació i Martí Matons per l'Ajuntament ("Acció", agost 1913, p. 3-5. "Revista Anyal" 1914, p. 215); Ferran Boter hi parlaria en nom dels profes-

sors (el seu discurs a la "Revista Anyal" 1913, p. 339-342). El 5 i 6 de juliol de 1913, hom feu també una "exposició íntima" dels "treballs procedents dels concursos celebrats a les classes a fi de curs". Pel que fa a la festa de 1914, si bé es duqueren a terme, normalment i com sempre, els concursos de fi de curs i la proclamació dels guanyadors, les obres d'habilitació forçaren l'ajornament d'aquella, segons ens refereix, Bas i Soler al seu discurs: V. "Revista Anyal" 1912, p. 198-203. A la mateixa "Revista Anyal", el discurs del professor J. Viñas i Campanyà (p. 204-206). V. més endavant la nota 742.

(213) V. nota 211.

(214) La festa de germanor del 7 de juliol de 1912, es composà d'exercicis de gimnàs i esgrima practicats per alumnes de les classes de gimnàs i esgrima; de ballets populars a cura de l'Esport de Folclore de Catalunya, precedits d'una explicació prèvia, cadascun, del seu director Joan Rigall; i d'una audició de sardanes ("Revista Anyal" 1914, p. 212. "Acció", agost 1912, p. 5). La del 6 de juliol de 1913 consistí en una audició de sardanes i en un "refresco al que hi assisteixen els alumnes premiats i els professors" ("Revista Anyal" 1914, p. 215-216). Pel que fa a la que havia de celebrar-se el 1914, no sabem si s'ajornà com la de repartiment de premis, a causa de les obres del nou casal o no es feu. En tot cas no en trobem cap notícia ni al butlletí "Acció" ni a la "Revista Anyal".

(215) De les fogueres, que les revetllas de Sant Joan, encenen, conjuntament, les seccions de Propaganda Autonomista i d'Esports i Excursions, i a les quals férem esment al capítol anterior, en aquesta etapa solament coneixem la que es feu el 23 de juny de 1910. V. "Revista Anyal" 1914, p. 241; "El Poble Català" del 23 de juny de 1910. - Això no vol dir que alguna d'aquestes seccions o dependents del Centre no participessin en actes semblants organitzats per d'altres entitats o, si més no, hi fessin arribar la seva adhesió. Així, aquesta darrera és present a la foguera que encenen el 23 de juny de 1912, el grup de "La Devantera" a Sant Pere Màrtir. V. "Renaixement" 4 de juliol 1912, p. 320-321.

També el Centre participa en d'altres diades com l'"Aplec de la Sardana". Així al butlletí "Acció" de juliol de 1913, p. 7, hi llegim:

"Set anys fa que vé celebrant-se aquesta patriòtica festa i a la -- d'enquany que s'escaigué en un dia seré, plé de sol, hi estigué, -- altra volta, ben representat el nostre Centre (el subratllat és nostre) per un bon nombre de socis que acompanyaren la nostra bandera, la qual fou rebuda amb un esclat d'aplaudiments que li tributà la -- gentada que omplia de gom a gom la plaça del Funicular". L'Aplec es feia al mes de juny. El 12 de juny de 1914, els socis del Centre, -- també, amb la seva bandera, es feien presents a "l'Aplec de la Sardana, celebrat a Vallvidrera, en honor de la Festa Nacional Catalana". V. "Revista Anyal" 1914, p. 249.

- (216) El Centre, fa també de seu de les reunions de la Comissió. Així, lle gim informacions o notícies en aquest sentit a "Renaixement" del 26 d'agost de 1911, a la mateixa publicació el 22 d'agost de 1912 que informa que el CADCI, com a secretari de la Comissió Commemorativa de la data de l'onze de setembre de 1714, havia "oficiat a La Lliga Regionalista, recordant-li li correspon enquany cuidar-se de la recepció de rams i corones que es dispositen al peu de l'estàtua Rafael Casanova" (p. 404); a "El Poble Català" del 5 de setembre de 1913 -- que informa de la reunió preparatòria de la comissió la qual "acorda d'excitar el zel de totes les entitats afiliades a les diferents fraccions del catalanisme per a què, com sempre, no deixin de con--córrer a l'acte".
- (217) Segons "El Poble Català" del 12 de setembre de 1910, cobrien l'estàtua, 30 corones; segons "Renaixement" del 18 de setembre de 1911, -- més de noranta; segons la mateixa publicació del 12 de setembre de 1912, més de setanta, i en els dos casos cita els noms de les entitats o particulars que fan les ofrenes, si bé la majoria de rams o corones són d'entitats o agrupaments. De totes maneres, cada publicació cita els noms dels oferents que li semblen més remarcables. -- Així "El Poble Català" del 12 de setembre de 1912 cita quaranta -- cinc noms; "El Poble Català" del 12 de setembre de 1913 esmenta -- unes noranta ofrenes, mentre la Vanguardia del mateix dia solament cita 27 noms; és difícil, doncs, de saber el nombre exacte de corones, però tots els comentaris ens assabenten, cada onze de setembre, que els rams i flors cobrien l'estàtua del tot i que, al llarg del dia, aquesta era punt de reunió de grups que, en alguns moments, arribaven a 200 o 300 persones ("El Poble Català", del 12 de setembre 1913). Cada comissió d'entitats o particulars era rebuda "amb frenè

tics aplaudiments, especialment la de l'Ajuntament de Barcelona en -
què, a més de l'ovació que se li tributà, un dels nostres companys -
feu sentir un Visca Catalunya! que fou unànimament contestat", infor-
ma "Renaixement" del 18 de setembre de 1911. El "Cant dels Segadors",
acompanyava igualment, diverses vegades, la jornada. L'ofrena del -
Centre i la presència dels seus dependents, com sempre, mai faltava
com ens ho il·lustren els butlletins "Acció".

- (218) "El Foble Català" del 12 de setembre de 1910. Martí i Julià, al ma-
teix miting recriminaria a la dreta per "les seves conxorxes amb els
cacics i el seu prurit d'afeblir totes les manifestacions catalanís-
tes per por a les estridències. A l'esquerra, més ben dit, als que -
formen dintre de l'esquerra, provinents del nacionalisme, els acusa
d'anar plegats amb els que un dia es mostraren contraris als autono-
mistes cubans i que no són més que desferres (...) dels vells par-
tits, enemics tradicionals del catalanisme (...) i és (...) motiu -
per a dubtar de què sigui cert que el comú denominador d'aquella si-
gui nacionalisme, el fet de què siguin òrgans de la mateixa (de la -
UFNR) diaris que no estan escrits en nostra llengua." V. també la re-
censió a "Acció" d'octubre de 1910, p. 1-2.

El parlament de Puig i Esteve, per altra banda, és reproduït a la -
"Revista Anyal" de 1911, p. 133-137.

- (219) "Jo estic convençut -diu Joaquim Delclós- que una manifestació com-
posta de tots els catalans aimants de les llibertats de Catalunya, -
seria imponent; i, si demà, al peu de l'estàtua d'en Casanova, ren-
dint homenatge als màrtirs de la nostra pàtria, quedéssim despallats
de les petites diferències que ens allunyen els uns dels altres, el
fi que a tots ens mou el veuríem més apropiat, i llavors en nostre es-
perit hi tornaria a renèixer aquella fe, hi tornaria a renèixer ---
aquell entusiasme, retornant-nos aquella esperança de què nosaltres,
la generació actual, és la destinada a complir aquell llegat que fe-
ren a les seves generacions venideres, els màrtirs de Catalunya que
sucumbiren per la força, el dia 11 de setembre de 1714". V. "Acció",
octubre 1911, p. 4. "El Foble Català" del 12 de setembre de 1911.
El discurs de Delclós complet, també, a "Renaixement" del 11 de se-
tembre de 1911, p. 367-368.

- (220) "Acció", octubre 1911, p. 5. El discurs de Francesc Rosell és repro-
duït a "Revista Anyal" 1912, p. 102-111. "Vivim actualment -diu tam-

bé Rosell- en uns moments de greus lluites. Les lluites del carrer - enterboleixen les que un jorn uniren a tot el poble. Les multituds - segueixen als homes que les dirigeixen, purament per rutinariisme (...). Sens res que el fereixi el nostre poble no es mou, el nacionalisme - el guarda en el més pregon de la seva ànima com la cosa més estima- da; però, malaureadament, no el practica. Que en fa d'anys que es pre- dica una mateixa cosa! I encara hi ha multitud d'infents que no con- corren a les escoles catalanes, multitud d'empreses mercantils o in- dustrials que, vergonyosament, per als que poden i deuen fer-ho, es- tan en mans de gent estrangera; les cases comercials i les botigues, quasi la seva totalitat, estan anunciades en una llengua, tan arag- niosa com vulguin, però que no és la catalana; i encara en el cor - dels homes adinerats de Catalunya hi ha aferrat l'egoisme vergonyós, que no saben desprendre-se'n per un moment, quan la pàtria ho dema- na, per a realitzar obres magnes, per ajudar materialment als que - del res han creat grans coses (...). Nosaltres fem obra de joventut. Volem que els joves, que tan allunyats es mostren avui de les llui- tes polítiques i socials, vulguin prendre-hi part. Cal que la jovent- ut catalana reconegui que la llibertat dels pobles no es conquereix discutint a les taules dels cafès: l'obra de llibertat ha d'ésser - nostra, dels joves (...). Joves amics, són molts els catalans que en- cara no senten el nacionalisme; són moltes les encontrades de Catalu- nya que no han sentit mai els predicadors del nacionalisme: perquè - no hem d'ésser nosaltres qui anem a convèncer aquells homes i a des- pertar aquells pobles? L'home té dret a la llibertat; i els qui llui- tem en aquesta causa li donem els medis per a ésser apòstol d'aquella (...) tenim nosaltres, els catalans, el dret a la llibertat, perquè nosaltres som una raça, i com que la característica d'aquestes està en els costums, en la llengua, etc. pobles de diferents costums i di- ferenta llengua no poden regir-se baix unes mateixes lleis, un ma- teix codi no pot limitar les llurs atribucions (...).

- (221) "Renaixement", 19 de setembre de 1912, p. 461-462. "El Poble Català", 11 setembre 1912. "Acció", octubre 1911, p. 6.
- (222) "El Poble Català", 11 setembre 1912.
- (223) "Acció", octubre 1913, p. 7. Aquest butlletí informa que no havent - estat possible de fer el miting de costum, volgueren organitzar una conferència històrica que no es feu per indisposició del que l'havia

de donar.

- (224) "El Foble Català", del 5 de setembre 1913. La lletra era signada per la Unió Catalanista, Associació Nacionalista Catalana, CADCI, "Renaixement", Associació Catalana de Beneficència, Lliga Espiritual de N.S. de Montserrat, Escola Catalana Mossèn Cinto, "El Foble Català", Foment Autonomista Català, Joventut Catalanista, Nets dels Almogàvers, Ateneu Obrer del Districte Tercer, Esbart Català de Dansaires, Casal Nacionalista Martinenc, Centre Federal Nacionalista Republicà del Clot, Ateneu Obrer Català de Sant Martí, Escola Coral Martinenca, Centre Nacionalista Republicà de Gràcia, Ateneu Gracienc de la UFR, Lliga Regionalista de Gràcia, Centre Autonomista Català de Sant Gervasi, Ateneu Autonomista del Districte VI, Centre Nacionalista Republicà del Districte IV, i Esbart Folclore de Catalunya.
- (225) L'any anterior, responent també a una lletra semblant, signada per diverses entitats, entre elles pel CADCI ("Revista Anyal" 1913, p. 363), els regidors catalanistes havien demanat igualment que l'Ajuntament de Barcelona fes l'ofrena d'una corona l'onze de setembre, -- com la feu el 1911 (V. nota 217). Posada a votació la "urgència" -- d'aital moció, fou "rebutjada per 15 vots contra 12". V. La corona d'espines a "Renaixement" del 11 de setembre de 1912, p. 450-451; -- també, "Renaixement" del 5 de setembre de 1912, p. 429. El 1913 l'Ajuntament faria l'ofrena, la qual fóra rebuda entre grans aplaudiments segons refereix "La Vanguardia" del 12 de setembre de 1911.
- (226) "Acció", octubre 1913, p. 7.
- (227) Les Memòries de la Secció d'Educació i Instrucció, llegides a les obertures de curs són transcrites íntegrament a la "Revista Anyal".
- (228) "Revista Anyal" 1914, p. 206.
- (229) En l'acte d'obertura del curs, del 21 d'octubre de 1911, hi prendrien part, a més del president i secretari de la secció d'educació, -- Eladi Homs, Martí i Julià, Pere Coromines, Josep Quer del Centre de Dependents de Sabadell, Duran i Ventosa per la Diputació, David Ferrer per l'Ajuntament, Joan Vallés i Pujals per la Lliga Regionalista, Pere Serra pel Foment del Treball Nacional; i amb l'assistència també de Ramon Bassols del Centre de Dependents de Sabadell, Lluís B. Nadal dels Estudis Universitaris Catalans, Joaquim Uriach de la Cambra de Comerç, i Pere Prat i Josep Ribera de la Unió Industrial.

"Revista Anyal" 1914, p. 209.

A l'acte del mateix caire del 20 d'octubre de 1912, a més del president i secretari de la Secció: Rafael Pons pel professorat, Ramon Monegal pels socis protectors, Ramon Bassols pel Centre de Dependents de Sabadell, Gustau Gili per la Cambra de Comerç, Ramon Roig i Armengol pel Foment del Treball Nacional, Pere Coromines, Gairiga i Massó per la Lliga Regionalista, Martí i Julià, Martí Matons per l'Ajuntament i Antoni Sansalvador per la Diputació Provincial.

La festa d'obertura del curs 1913-1914 no va celebrar-se pel canvi de local, car hom creia que podria dur-se a terme pel gener o febrer en fer-se la presa de possessió del local, però aquesta darrera en aplaçar-se fins l'abril n'impedí la celebració. V. Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1913-1914. - "Revista Anyal" 1914, p. 91.

- (230) "El Poble Català" del 24 d'octubre de 1910. Rafael Pons, a la Memòria del Curs 1910-1911, hi manifestava que l'obertura del curs (1910-11) havia donat novament ocasió "perquè diverses personalitats, -- fins llavors poc coneixedores de nostra obra educativa, n'haguessin esment i en quedessin admirats: sempre en semolants cassos, al despedir-se de nosaltres aquestes noves coneixences, oim lo mateix: No sabem que vostés fessin tant; i sempre nosaltres els contestem: -- Doncs encara que hem de fer molt més." "Revista Anyal" 1911, p. -- 155-156.
- (231) "Jo crec --diu el mateix Serra i Pagés-- que aquesta entitat (el CADCI) està destinada a fer un gran bé a Catalunya: ha de formar el llevat de la nova Catalunya, empenedora, altra volta rica i plena, com -- els Jocs Florals formaren el llevat de la Catalunya romàntica, entregada als idealismes de la Renaixença". V. "El Poble Català" 24 d'octubre de 1910.
- (232) "El Poble Català", 24 d'octubre de 1910. "Acció", novembre 1910, p. 1-2. "Esta clar --s'hi diu en aquest butlletí darrer que amb tant de doll d'idees patriòtiques com se venia vessant des del començament de la festa, els aplaudiments no podien pas escassejar i en realitat tots els oradors sense excepció de cap, es vegeren interromputs diferents vegades en els seus discursos i a l'acabar fóren sorollosament ovacionats, però quan tingué lloc el parlament del senyor --

don Manuel Folguera i Duran que representava la Diputació Provincial, l'evació fou tan grossa que arribà a prendre proporcions veritablement extraordinàries i en veritat és que el senyor Folguera -- estigué molt feliç en les seves paraules." (El subratllat és nostre).

El text de la Memòria de la secció d'educació i els discursos de Joan Bas, Eugeni de Vaudrey, en nom dels professors, i de Puig i Estève a l'obertura de curs, d'octubre de 1910, són transcrits a la "Revista Anyal" 1911, p. 172-178 i 184-194.

- (233) "El Poble Català" del 24 d'octubre de 1910. "I per això fer -diu - també Rahola-, uniu-vos, organitzeu-vos en federació o en una sola associació tots els dependents. Sortiu i sortim tots d'aquest isolament que afebleix totes les energies. Associeu-vos tots, ajunteu totes aquestes entitats disperses."

Pel que fa a Carnegie, aquest serà citat nombroses vegades i diversos cops pels animadors del CACCI.

- (234) "El Poble Català" del 22 d'octubre de 1911. Per a l'acte inaugural d'octubre de 1911 també "Acció", desembre 1911, p. 1-2. També "Renaixement" del 26 d'octubre de 1910, p. 439-440. Martí i Julià, per la seva banda, hi diria: "No repetiré els elogis de cada any sinó - que (...) diré lo que hi trobo a faltar, i és que amb l'obra del Centre de cultura i patriotisme hi trobo un manament d'acció societatària, ja que amb l'importància que té el Centre, podria encarrillar l'acció societatària de la nostra terra, avui tan desgavellada." Pel que fa a la festa de 1911, v. la Memòria de la secció d'educació, el discurs de Joan Bas i el d'Eladi Homs a la "Revista Anyal" 1912, p. 127-145.

- (235) "El Poble Català" del 28 d'octubre de 1912. Pel que fa a la festa d'octubre de 1912 també; "Acció", novembre 1912, p. 3-4; "Renaixement", 31 d'octubre 1912, p. 536; la Memòria, i els discursos de Bas i Soler i Rafael Pons -en nom dels professors a la "Revista Anyal" 1913, p. 323-337. El de Ramon Bassols del Centre de Dependents de Sabadell a "De la nostra vida", portanveu del Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria de Sabadell, desembre 1912, p. 1-2.

- (236) "El Poble Català" del 26 d'octubre de 1912.

- (237) "El Poble Català", 24 d'octubre 1910.

- (238) "Revista Anyal" 1912, p. 137. V. més endavant els apartats L'Acció nacionalista del Centre i Les seccions entre 1910 i 1914.
- (239) Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 116.
- (240) Memòria de la Secció P. de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1912, p. 177-178.
- (241) Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1911, p. 202-203.

Ja la festa dedicada a Angel Guimerà el juliol 1909 no fou prou concorreguda de socis (v. nota 235 del segon capítol). La memòria de la Junta Directiva. Curs de 1909-1910, es queixava que les conferències no eren prou concorregudes. V. "Revista Anyal" 1910, p. 164. - Igualment la Memòria del curs següent es queixava del mateix, si bé, a continuació esbratllava, "per a evitar falses interpretacions, que el fet de quedar mancades d'auditori algunes conferències no vol dir, de cap manera, desviament ni tan sols indiferència dels socis vers el Centre, perquè el fet és, també, que quan es tracta d'assumptes de cabdal importància per a la nostra vida social, vostra assistència no falla". V. Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 159. La memòria esmentada del curs 1909-1910 indicava també com a raó de la falta d'assistència a les conferències, "les hores que ens veiem obligats a assistir a nostre treball quotidià" que "ens impossibiliten de tot treball intel·lectual, fent-nos cercar en les poques hores que ens queden lliures, lleugeres distraccions o fàcils converses". També influiria, ben segur, el tema i el renom del conferenciant.

- (242) "Acció", juny 1911, p. 6.
- (243) Eugeni d'Ors el 21 de desembre de 1909 feu la introducció; Ramon Rubado, el 8 de gener de 1910 parlà sobre "Què és cultura?"; Juli Bassols, el 26 de febrer, sobre "Coneixement de si mateix"; Eladi Homs, el 12 de novembre, sobre "Paraules amigues als joves negociants"; i Alexandre Galí, el 11 de març de 1911, sobre "L'escola i la vida en l'educació integral de l'home. El cas de la Catalunya d'avui". V. "Revista Anyal" 1914, p. 240. El text complet d'aquest cicle és a la "Revista Anyal" de 1911, p. 5-74.
- (244) El 30 d'abril de 1910 sobre "Quelcom de nacionalisme" en la que rei

vindicaria la necessitat de la unió en el nacionalisme. La conferència experimentà una assistència escassa de socis.- "Acció", juliol 1910, p. 8.

(245) El 14 de maig de 1910 sobre "El nacionalisme econòmic. La crisi d'ara". A la conferència "es condolgué de la separació que es pretén donar entre les nostres entitats econòmiques i el nacionalisme, essent així que tot és una mateixa cosa, doncs si el nacionalisme no estés lligat amb les qüestions econòmiques aquest deixaria d'ésser un ideal i llavors quedaria convertit en partit més dels que romanen en nostra Catalunya (...). Acabà el Dr. Martí recomanant a tots procuréssim unir ben fortament el nacionalisme amb les qüestions econòmiques, car fent-ho així, podríem donar sortida a les diverses mercaderies que per excés de producció no tenen cabuda en el mercat espanyol".- "Acció", juliol 1910, p. 8.

(246) El 26 de novembre de 1910 sobre "De catalanisme". "Acció", desembre 1910, p. 4. "Revista Anyal" 1914, p. 242.

(246 bis) Jordi Alemany en un article, Principis, el 15 de novembre de -- 1910, manifestaria: "Ésser catalanista no vol pas dir ésser conservador o liberal, monàrquic o republicà, avançat o retrògrad. No vol pas dir res de tot això i tot hi pot ésser comprés. Nosaltres, els obrers, ens cal meditarles aquestes paraules (...). Ésser catalanista vol dir ésser català i estimar la Pàtria Catalana; desitjar-li la seva llibertat, el mateix que en el polític, que en l'administratiu que en el judicial."

En un editorial titulat Lo que som, el mateix 15 de novembre de -- 1910, la Redacció insistia: "El nostre periòdic no és ni avançat ni retrògrad; ni de l'esquerra ni de la dreta, ni del mig. Venim a fer propaganda pura i exclusivament catalanista, prescindint de tota tendència i actuació política (...) car creiem sincerament que, com deia en Maragall, tots són prou necessaris per a la marxa ascendent i alliberadora de nostra pàtria. Mes dirà algú, candorosament, ¿és possible que per sobre de vostra actuació catalanitzadora no porteu en vostre ideal una actuació de tendències polítiques que simpatitzin amb la Unió Catalanista, amb la Lliga Regionalista o amb el Centre Nacionalista Republicà? Contestem ingènuament. Sí. És innegable que els components de nostre periòdic tenen simpaties per l'actuació política, de la qual en fugim en el cas concret d'"Avant"; -

però també és innegable que aquests components representen no solament en conjunt les tres tendències esmentades, sinó que fins algun n'està distanciat de totes tres, encara que en el fons en el concret, en el nervi de la idea que és el catalanisme, existeixi el contacte. I precisament perquè el que ens junta és el catalanisme, i perquè també en algunes d'aquestes actuacions esmentades queda relapat, injustament, a segon terme, l'actuació catalanista, per causes que no volem discutir, és pel que tenim la gosadia d'emprendre la publicació d'aquest periòdic dedicat netament a fer propaganda catalanista. No s'entengui, però, que venim a esmenar la plana a ningú. (...) no volem enfondir diferències ni volem esborrar procediments polítics. Cadascú que segueixi la via que més li plagui, treballant per Catalunya, car nosaltres creiem que el dia que la salut de la Pàtria ho exigeixi, les mans es juntaran a una mateixa obra sense diferenciacions i sense antagonismes. Hi ha una cosa més forta que l'avor propi dels homes: l'avor a la pàtria; i aquesta té la virtualitat de juntar els seus fills quan el perill s'apropa."

El 15 de desembre de 1910, Jordi Alemany en un article titulat Faules seranes proposava de constituir "una Unió o Directori, netament catalanista, representatiu de totes les tendències que integren el moviment català i per a allò que afecti a catalanisme i deixem que La Lliga, que la UFA i que la Unió Catalanista, continuïn la seva actuació en les demés coses que afecten a la vida general dels pobles".

El número corresponent al 31 de desembre de 1910, informava que s'havia constituït "en aquesta ciutat, amb elements joves i representant entre totes les diferents actuacions del catalanisme, una comissió, aplec o lo que sigui (el nom no fa la cosa) per ajudar la tasca de revifar i aixecar l'esperit netament catalanista de la nostra terra (...). El primer acte sera donat el 14 de gener al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, entitat neutral en qüestions polítiques, fogar vivent de bons patricis i camp obert a totes les belles iniciatives. Després seguiran altres actes de propaganda en altres diferents entitats". Desconeixem si l'acte s'arribà a celebrar al Centre car no n'hem trobat cap uada.

- (247) En el mateix editorial de comiat justificaven la desaparició d'"Avant": "A l'aparèixer Avant a llum, ens trovarem que ja havia sor-

tit Nitrella i Renaixement ambdós portant en el fons el nostre mateix fi, si bé discrepant lleugerament en la forma i allò ens portà un descoratjament: tenim la convicció que els altres faran la tasca amb més abnegació i amb més profit, mes continuèrem endavant... i - per què no confessar-ho? La nostra voluntat ens ha fet traició i - hem comprés que no era possible actuar amb tota l'energia en dos - camps, sense perjudici dels dos. Hem comprés que el que suposàvem - seria un incís més de la lluita que venim sostenint pro Catalunya, ens absorbia per enter les energies que ens quedaven del treball manual i com anterior a "Avant" ja teníem la nostra tasca que entenem enlairada i de resultats positius per la Pàtria, i a més la feina - d'"Avant" altres ja la reblitzen, ens quedem amb el primer."

(247 bis) Aquesta manifestació del delegat del CNR va motivar uns comentaris desfavorables de Grant i Sala i de Francesc Rossell a "Renaixement" del 11 de setembre de 1911, sota el títol, el del primer, de Triptic (p. 353-4), i el del segon, de La inoportunitat (p. 360-1). En aquest darrer, Francesc Rossell, hi escrivia: "El Doctor Martí - Julià ens parlava dies enrera de què tant la dreta com l'esquerra - no compleixen degudament com a tals; i precisament, amb l'equiescència dels prohoms, una i altra es creuen complir radicalment com a - tals, renegant de les manifestacions del catalanisme (...). Vivim - en una època, que per fugir de tot acte que tinga caràcter de catalanisme a seques, la inoportunitat pren forma en el cervell dels -- nostres homes. Si fos possible aboliria aquest mot, però tinc la seguretat que a l'endemà el Sr. Alomar ja hauria inventat la nova paraula perifràstica. Deixem passar el temps. Dies de fortes lluites vindran, i tant la dreta com l'esquerra es veuran obligades a cercar el bàlsam de patriotisme que conserva la Unió Catalanista. Temps vindran i sens trigar gaire que uns i altres sentiran les conseqüències de les llurs conxorxes amb els elements essencialment antinacionalistes."

A aquests escrits replicava, el 21 de setembre, a la mateixa revista el delegat esmentat del CNR del Districte VI, en una lletra oberta a Grant i Rossell (p. 371-372) en la que assenyalava la seva creença que un míting en què hi participés la dreta i l'esquerra catalanes fóra "contraproduent". "També vaig dir que potser (i remarco aquesta paraula) podria resultar dit acte beneficiós pel catalanisme, però -

que això era discutible (i torno a remarcar), puig el més natural - seria que esdevingués un retrocés, car encara no està acabada l'obra de consciència catalana que estem realitzant, i l'ajuntament de la dreta i l'esquerra, encara que solament fos en un míting commemoratiu, s'interpretaria com una claudicació d'ideals" (...). L'obra del catalanisme no ha d'ésser el fer un partit d'elements que discrepen i discreparen sempre, sinó el fer de cada català un nacionalista, siguin les que siguin les altres idees que pugui tenir."

Aquesta lletra oberta fóra replicada per Grant i Sala en el mateix número del 21 de setembre (p. 372), tot subratllant que en la frase, motiu de la polèmica, ell no havia sentit aquell "potser", i afegia més avall: "Ja m'ha semblat després que vareu potser exposar massa espontàniament, impremeditadament, la vostra opinió, però, de moment, tant a mi com a la majoria dels reunits, que ens va produir l'efecte just, n'és bona prova els murmurs també espontanis amb què va ésser acollida la vostra afirmació".

Francesc Rossell, per la seva banda, contestava el 23 de setembre -- (p. 384-5), en un article titulat Els punts sobre les 111: "(...) Mai em convencereu -hi deia- amb el que dieu d'ésser contraproduent la celebració d'un míting commemoratiu d'una data de la nostra història. Fixeu-vos-hi bé que no parlem d'unió ni de dissolució de dreta i -- d'esquerra, sinó senzillament d'un acte commemoratiu (...) i encara que hi prenguessin part homes de l'una i de l'altra branca del catalanisme, fóra la cosa més lògica, perquè al cap i a la fi tots plegats tenim un ideal comú -l'autonomia- que sinó avui, demà forçosament tindrem d'unir-nos per conquerir-la. Què enteneu vos, desconegut amic, per l'obra de consciència catalana? i com podreu fer creure a ningú que un míting commemoratiu s'interpretaria com una claudicació d'ideals? Jo entenc fer obra de consciència catalana el catalanitzar el nostre poble, procurant que la catalanitat siga en totes les manifestacions de la vida, que no consisteix, com avui, per exemple, en llegir "El Poble" o "La Veu"; mentre la immensa majoria dels nostres comerciants anuncien llurs establiments en llengua no catalana; protegeixen empreses estrangeres; neguen els homes adinerats -- llur concurs a les grans obres de cultura, i envien, la immensa majoria també, llurs fills a escoles que no són pas catalanes. I què en direm de la segona pregunta que us faig? Claudicació d'ideals? Esteu equivocat; jo us vaig a parlar amb tota franquesa -soc home d'esquer

ra, i amb tot i creure en tots aquests actes que vos repudieu, no he abandonat mai els meus ideals liberals (...). Però, és que creieu -vos, bon amic, que la consecució de l'autonomia del nostre poble ha d'ésser obra exclusiva dels homes de la dreta o de l'esquerra? No -amic, no: en bona hora que existeixi una dreta i esquerra catalanes, però bon catalanes, enteneu? sense claudicacions de catalanisme (...). I finalment, discrepin o no dreta i esquerra, el dia que la pàtria -ho demani deuen unir-se (...). Però joestic convengut, convengudíssim que jamai, mai, aconseguirem catalanitzar el nostre poble mentre la influència forastera hi predomini; i aquesta influència, sincer -amic, subsistirà eternament mentre l'esquerra i la dreta fassin conxorxes amb elements d'enllà de l'Ebre que sempre procuren apropiarse a nosaltres, no per a fer més factible la consecució del nostre ideal, ans al contrari, per a fer-lo impossible, predicant al nostre poble idealitats radicalment oposades a les nostres."

- (248) "Acció", gener 1911, p. 3. "La seva fe catalanista -diu de Collell, secretari de la Secció de Propaganda d'ençà del juny de 1909- el -- feia incansable i el seu amor pel nostre Centre ens feia veure en -- ell un jove dels que són una falaguera promesa per a continuar i tirar endavant la tasca començada per nostra entitat". La Memòria de -- la Secció de Propaganda del curs 1910-1911 també remarcava el seu entusiasme i activitat a favor del CACCI. V. "Revista Anyal" 1911, p. 202. El primer aniversari de la seva mort, la diada de cap d'any, la junta de la Secció de Propaganda, amb un petit grup de socis, visitaren la seva tomba i Francesc Rossell hi llegí una breu nota de record.- "Acció", març 1912, p. 4. V. el breu parlament de Francesc -- Rossell a "Revista Anyal", 1912, p. 113-114.

(248 bis) V. més endavant, p. 153.

- (249) V. capítol segon, p. 51 i nota 130. "Acció", juny 1910, p. 2-3. "Revista Anyal" 1911, p. 141-152. El Concurs Lexicogràfic volia continuar i completar el celebrat pel Centre Popular Catalanista de Sant Andreu. Els treballs havien de presentar-se en forma de llistes de -- noms en ordre alfabètic, com en els diccionaris, o, millor, encara, pel sistema de cèdules o de paperetes, "seguint les instruccions que dóna el Dr. Alcover en la "Letra de Convit". Cada nom hauria "d'anar acompanyat de la seva definició i dels diferents sentits en què s'esmerci dins d'una mateixa professió. Els treballs havien d'ésser inè-

dits i no podien coincidir tampoc amb cap de les definicions dels treballs presentats al Concurs del Centre de Sant Andreu, a punt de publicar-se en aquells moments. El jurat qualificador el formaven: Alcover, president, Josep Arañó, Domingo Amatell, Joan B. Beranguer, Joaquim Cabot, Rudolf Canibell, Folguera i Duran, Mas Bagà, Puig i Esteve, Serra i Pagés, Joan Tarascó, Manuel Urgell i Pons Ferreras, secretari.

Pel que fa als 13 premis, aquests eren de l'Agrupació Catalanista del Casino Mercantil (75 pts) sobre borsa; de Viuda i fills de Francesc Cabot, industrials (50 pts), sobre joieria i plateria; de Carralt i cia., fabricants (100 pts), sobre indústries tèxtils de lli i cànham; del Centre de Dependents de Sabadell (50 pts), sobre tema lliure; del Col·legi de l'Art Major de la seda (200 pts), sobre indústries de la seda; del Gremi de Fabricants de Sabadell (50 pts) sobre indústries tèxtils de la llana; de Joaquim Mota, industrial (50 pts) sobre impremta; de J. Macià, industrial (50 pts), sobre joieria i plateria; de Joan Mas Bagà, fabricant (50 pts), sobre marbreria; de Matas i cia, fabricants (100 pts), sobre fabricació de teixits elàstics; de Viuda de Josep Miquel i Rius, industrial (100 pts), sobre relligat de llibres; de Nicolau Miralles, industrial, (75 pts) sobre litografia; de donant anònim (100 pts), sobre indústries tèxtils de llana; de Joan Tarascó, industrial, (50 pts), sobre picatge de cartrons "Jacquard"; de Torres i cia d'Olot, fabricants (75 pts), sobre fabricació de productes ceràmics; del Consell Directiu del CADCI (50 pts) sobre comerç i comptabilitat; de la Secció d'Educació i Instrucció del CADCI (50 pts), sobre tema lliure; i de la Secció de Propaganda Autonomista del Centre, també, (50 pts) sobre tema lliure.

(250) Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal" - 1911, p. 158.

(251) Memòria del jurat qualificador.- "Revista Anyal" 1911, p. 145 i sgs. El secretari del jurat es dolia que sols dos treballs s'haguessin presentat per a millorar i completar aquells temes que havien estat objecte d'elaboració en el Concurs esmentat del Centre de Sant Andreu, i que alguns temes haguessin restat deserts: els de joieria i plateria, teixits elàstics, productes ceràmics i comerç i comptabili

tat; en canvi els de tema lliure havien estat força més concorreguts. Els autors de premis o accèssits eren Josep Gisbert, Melcior Calvet, Laureà Miolet, Josep Cliveras, Josep Sala, Antoni Careta, - Joan Morera, Torres-Tomàs, Salvador Casamitjana, Torrent Roig, Martí Calvet, Albert Aldric, Gabriel Nogués i Josep Clot.

- (252) Data la mateixa Memòria del Consell Directiu, esmentada a la nota - 250, "Doncs bé, després de dos anys de treballs persistents, el concurs prou arribà a organitzar-se, i es recolliren premis en metàl·lic a Barcelona, a Sabadell, a Clot, en nombre de 18, i aquests premis sumaren la important quantitat de 1325 pts., i vingué el propi Mn. Alcover a presidir la festa de repartiment, i aquesta sala d'actes s'omplí de gom a gom; però el desig del Consell Directiu no es vegé satisfet, el lèxic comercial català restà sense aplegar, el tema de "comerc i comptabilitat" quedà desert. És aquest, un cas tan inaudit com inesperat i fins podrien dir imperdonable, per als molts - sins socis que positivament estan en condicions d'haver pogut prendre part en el concurs. El C.D. n'ha hagut greu contrarietat."
- (253) "Acció", desembre 1913, p. 3.
- (254) "Revista Anyal" 1914, p. 187. "Acció", desembre 1913, p. 3-4. El cos de col·laboradors quedava format per Pere Alier i Amar, delegat de la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona; Camil Almoní, delegat de l'Aliança Industrial de Barcelona; Santiago Andreu i Barber de l'Associació de Patrons Blanquejadors, estampadors, tintorers i -- aprestadors; Josep Arañó, fabricant i membre del jurat del Concurs Lexicogràfic; Joan Arús i Colomer, de la Cambra Oficial del Comerç i de la Indústria de Sabadell; Ramon Batlle, professor i membre del jurat del Concurs Lexicogràfic de 1908; Daniel Blanxart i Pedrals, catedràtic i delegat de l'Escola Industrial de Terrassa; Camil Cots, catedràtic, de Barcelona; Josep Domínguez, del Col·legi de l'Art Major de la Seda; Pompeu Fabra, de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans; Joan Feu i Panyelles, catedràtic i vocal de la Comissió Organitzadora del Concurs Lexicogràfic de 1910; Domingo Giménez i Sentias, del Foment de la Sericultura Espanyola; Francesc March, fabricant, de Manresa; Manuel Masó i Llorens, catedràtic i -- delegat de l'Escola Industrial; de Vilanova i la Geltrú; Jaume --- Oller, de la Unió Industrial; Jeroni Oller, de l'Escola Industrial, de Barcelona; Venanci Palet, del Centre Industrial de Catalunya; Gu

marsind Feig, del Centre de Dependents de Sabadell; Rafael Pons i Ferreras, del CADCI; Ramon Pons, del Centre Popular Catalanista de Sant Andreu; Alfred Ramoneda i Horder, catedràtic, de Barcelona, Emili Riera, catedràtic, delegat del Foment del Treball Nacional i membre del jurat del Concurs Lexicogràfic de 1909; Raimon Roca, catedràtic, de Barcelona; Pau Rodon i Amigó, catedràtic i delegat de l'Escola de Teixits de Badalona; Isidra Serra i Berràs, catedràtic, de Barcelona; Ramon N. Soler i Vilabella, de la Cambra Industrial de Barcelona; Joan Tarascó, industrial i membre del jurat del Concurs Lexicogràfic de 1910; Miquel Travaglia i Curtis, professor, de Barcelona; i Josep Viladevall i Matau, de l'Associació Professional de Dependents de Badaló. Al capítol següent referim la conclusió d'aquest tema. V. p. 343.

- (255) "Revista Anyal" 1914, p. 184. "Acció", febrer 1911, p. 2. "Revista Anyal" 1911, p. 158.
- (256) Les proposicions de Folguera i Duran foren un nou element que estimulà els atacs que els mitjans de l'esquerra i els nacionalistes "purs" feien a l'at de la Riba. En efecte, la Diputació aprovà d'hisar la bandera catalana si bé junt a l'espanyola i amb l'acceptació d'una estrena d'Albó en la qual es feia constar que "l'enlairament de la bandera catalana no significava cap desafecte a Espanya, sinó, pel contrari, una nova afirmació d'amor a Espanya i a les demás regions germanes, representades totes elles per la bandera espanyola"; fou rebutjada la qüestió de la protesta per "l'actitud del Ministre d'Espanya a la República Argentina"; pel que feia a la cooficialitat del català, es reconeixia "solament el dret d'usar-se dita llengua en tots els actes i documents de la corporació de conformitat amb les lleis"; i era aprovat el dictamen de la comissió d'hisenda sobre la proposició de Folguera "encaminada a aconseguir la restitució de la personalitat autonòmica de Catalunya amb plena autonomia administrativa. En ell se declara que la Diputació continuarà treballant per la reconstitució econòmica del Principat sens perjudicar la natural harmonia entre totes les regions i que es posaran els acords en coneixement del govern, de totes les diputacions i dels representants a Corts de Catalunya." V. "Gent Nova", de Badalona, 19 de febrer de 1910, p. 3. El text de les propostes de Folguera a "El Poble Català" del 11 de gener de 1910.

L'actitud de Prat en el fort debat que seguí a aquestes propostes obrí una viva polèmica. "Gent Nova", per exemple, el 26 de febrer - de 1910, manifestava, entre d'altres coses, "Si tots els catalanistes que varen votar contra les patriòtiques proposicions d'en Folguera fossin d'aquesta mena ("de la pasta d'en Flaja i l'Albó"), en fariem poc cas. Mes el catalanisme d'en Prat de la Riba no era pas d'aquests senyors. A ell sí que li donàvem un lloc d'honor en les nostres fileres; a ell sí que el seguíem com un capdavanter del nostre moviment... Mes avui tot ha canviat; la seva situació és ja -- prou clara per a no donar lloc a dubtes; la seva aliança amb els cacs, sistema Sostres és un fet no sols en les grans qüestions de càrrecs, sinó en les grans qüestions de catalanisme. Davant dels -- fets no hi valen sofismes. L'acord d'hissar la bandera catalana a la Diputació ha quedat desvirtuat amb el seu beneplàcit per una esmena espanyolista que l'Albó va escamotejar al lerrouxista Fich. La protesta contra l'error infert a la bandera catalana a Xile i Buenos Aires, va quedar ofegada amb el seu vot. La llengua catalana, -- ha quedat, gràcies a ell, a la Diputació, en el mateix estat d'abans i la cooficialitat rebutjada amb arguments que no mereixen ésser tinguts en compte (...). La part referent a l'autonomia administrativa va quedar també reduïda al no res, a una modesta descentralització per a l'ús de qualsevol província espanyola (...). Pel mateix motiu que no podem oblidar el que el Senyor Prat de la Riba ha fet per Catalunya, tampoc podem deixar passar sense protesta, actes que, al nostre judici, són una palesa negociació dels ideals per ell -- mateix sostinguts. Consti, doncs, que en aquesta ocasió com en totes, estem sempre al costat dels que defensin integralment les doctrines nacionalistes, siguin quins siguin."

Els atacs contra Prat donarien lloc al manifest encapçalat per Maragall i signat per Ramon Picó, Francesc Mateu, Jacint Laporta, Narcís Oller, Eusebi Güell, Albert Rusiñol, Francesc Romani, Ribera i Rovira, Joan Alcové, Massó Torrens, Rubió i Lluch, Lluís Millet, Miquel i Planas, Claudi Omar, Sebastià Farnés, Bartomeu Amengual, Gustau Gili, César August Torras, Manuel Folch i Torras, Carles Jordà, R. E. Quintana i Josep Roig, En honor d'en Prat de la Riba, en el qual manifestaven que "La discussió que fa poc hi hagué a la Diputació Provincial de Barcelona sobre l'ús de la llengua i de la bandera catalana ha deixat en els cors un malestar que convé esvaïr de --

seguida. La lluita es concretà al capdavall en posar en dubte la -- lleialtat catalanista del president don Enric Prat de la Riba; i com que per damunt dels apassionaments promoguts amb tal ocasió hi ha -- l'interès suprem de Catalunya en salvar els prestigis cabdals de la seva causa, siguin del costat que siguin, és menester que els homes que solen intervenir menys en l'ardència dels combats polítics, ens sentim més lliures d'aquells apassionaments (...) i (...) recordem -- als polítics més apassionats on està l'essència i la virtut del catalanisme, i convidant-los a fondre les passions naturals de cada moment en l'amor ferm i immutable a Catalunya, procurem unir-los amb -- tot el poble a nosaltres en un acte reparador del mal que a la pà-- tria pogués pervenir de les internes batalles. Aquest acte ens ha -- semblat que, pel cas, podria ésser la reimpressió per subscripció popular de l'obra de don Enric Prat de la Riba La nacionalitat catalana (...)." - "Autonomia", abril de 1910.

La Unió Catalanista rebutjaria de col·laborar a aquest homenatge per què pretenia "reivindicar al senyor Prat de la Riba una perfecta conducta nacionalista, en les sessions de la Diputació Provincial en -- les que es discutiren les proposicions de nostre expresident D. Manuel Folguera i Duran, en les quals sessions el senyor Prat de la Riba s'oblidà de les doctrines per ell propagades i de les que ha sustentat sempre la Unió Catalanista" si bé la Junta Permanent de la -- Unió, en la seva comunicació, reconeixia "els mèrits que el senyor Prat de la Riba té contrats amb Catalunya i no li dol fer constar -- que si l'homenatge tingués un fi concret, referent als mèrits al·ludits, la Unió Catalanista s'hi adheriria creient complir un deure patriòtic." - "Gent Nova", 11 de juny de 1910.

(256 bis) "Acció", febrer 1910, p. 1-2. Tanmateix l'adhesió a Folguera i Duran no pressuposà, si més no oficialment, una actitud negativa enfront d'en Prat; i així, el CADCI apareix com una de les entitats -- que té una llista de subscripció per a la impressió de La nacionalitat catalana a la revista "Autonomia" de juny de 1910, p. 230.

(257) "El Poble Català", 5 d'agost de 1910.

(258) "Prescindint de les rellevants qualitats -diu també el mateix escrit- que tothom reconeix i ha admirat en el mestre Lamotte de Grignon; -- àdhuc i l'absoluta ignorància d'aquell senyor San José, de qui no co -- neixem cap títol ni cap mèrit; prescindint del desig que s'ha mani--

festat en sentit favorable i vehement envers el mestre Lamotte; malgrat el fallo d'un jurat competentíssim a favor del mateix mestre, jurat nomenat per l'Ajuntament amb majoria lerrouxista; no obstant l'acord de la Comissió de Governació, també amb majoria lerrouxista i també favorable a l'indicat mestre; contra tot sentit comú, contra tota lògica, contra tot respecte, la majoria lerrouxista de l'Ajuntament s'ha pronunciat contra el mestre Lamotte de Grignon i per a afavorir aquell senyor San José els mateixos que en la comissió de governació votaren a favor del primer, en la sessió municipal voten en contra."

- (259) "El Poble Català" del 8 d'agost de 1910 informa, per exemple, de diverses protestes, d'un gerent de dues cases de comerç, el qual s'adhereix al projecte del CADCI "d'un tancament general de portes", de la Unió Filarmònica de Barcelona, del Sindicat Musical, de l'Orfeó Bell Montseny. "El Poble Català" del 9 d'agost informa de l'adhesió a la protesta del Centre del Foment de la sardana i publica lletres de protesta de particulars. El 10 d'agost, el mateix diari segueix publicant escrits de protesta, col·lectius i individuals, adhesions a la postura del CADCI, etc. Igualment, segueix fent-se ressò de l'afer els dies següents. "El Poble Català" del 13 d'agost, assabentava de la constitució d'una comissió d'artistes per a empenyer la protesta, formada per Enric Granados, Domingo Mas i Serracant, Francesc Pujol, Joaquim Pena i Gaspar Brunet.
- (260) "La Veu de Catalunya", 18 d'agost de 1910. Més de 47 entitats hi eren representades en aquesta reunió que presidien Vidiella, Granados, Mas, Pujol, Pena i Brunet. V. també "El Poble Català" del mateix dia.
- (261) "El Poble Català" del 26 d'agost de 1910.
- (262) "El Poble Català" del 1 de setembre de 1910.
- (263) "El Poble Català" del 17 de setembre de 1910. "Acció", setembre 1910 p.1.
- (264) "El Poble Català" del 30 de juliol de 1911. L'abril de 1911, el CADCI també participava en una reunió d'entitats nacionalistes a l'Associació Nacionalista Catalana en la qual s'aprovaria la celebració de la Festa Nacional Catalana. Hom convocava la propera reunió de la comissió al CADCI. V. "Renaixement" del 22 d'abril 1911, p. 118.

- (265) "Renaixement", 5 d'agost 1911, p. 291-293.
- (266) "Renaixement", 5 d'agost 1911, p. 292.
- (267) Pere Pasqual, durant el míting, faria referència al conflicte de les banderes al que ens referírem al capítol anterior: "Ahir era en --- Fuentes, un governador imposat pel centralisme, qui volent fer --- arriar les banderes catalanes de les nostres associacions i entitats, es veia envoltat per milers de banderes arborades arreu de la nostra ciutat".
- (268) El discurs íntegre de Francesc Rossell a "Renaixement" esmentat, p. 296-297.
- (269) La premsa catalana dedicaria a la qüestió espais abundents. Casals i PeyPOCH, col·laborador de "Renaixement" i soci del CADCI publicaria un article, en aquesta mateixa revista, el 29 de juliol 1911, p.291, titulat Ja hi tornem. En defensa del dret civil català. Concomitant la mateixa qüestió, Alcàntara Gusart, també soci del Centre, escriuria, a la mateixa publicació el 19 d'octubre de 1911, p. 419, un altre es crit, titulat A les armes catalans que ens han declarat la guerra.
- (270) "El Poble Català", 5 d'agost 1911, Memòria de la Secció P. de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1912, p. 179: "Nosaltres creïem, efectivament, que la missió que el Centre deu realitzar és la de -- l'educació de les multituds en sentit patriòtic i cultural, i això anàvem amb els actes que a més portem realitzats, com el míting de les Notaries, el primer celebrat a aquest objecte (...)"
- (271) "El Poble Català", 6 d'agost 1911. "Renaixement", 12 d'agost 1911, p.305-307.
- (272) Què ens tornem mesells?.- "Renaixement", 12 d'agost 1911, p. 307-308.
- (273) "El Poble Català" del 19 de novembre de 1911. Puig i Esteve, segons aquest diari, seia a la presidència, dalt de l'escenari. V. També "Acció", desembre 1911, p. 2. Puig i Esteve i Fons Ferreras, en nom del Consell Directiu havien signat la comunicació d'adhesió del CADCI a la Comissió d'Estudiants organitzadora del míting, publicada a "El Poble Català" el 18 de novembre de 1911.
- (274) "El Poble Català" del 19 de novembre de 1911. Cal assenyalar, d'altra banda, que Lerroux mateix s'havia adherit al míting.
- (275) "El Poble Català", 31 gener 1912. D'acord amb la resposta donada a

les interpel·lacions de Ventosa i Carner al Congrés.

- (276) Lo de las Lotaries. Centralisme vergonyós. La solució! "El Poble Català" del 19 de febrer 1913.
- (277) "El Poble Català", 24 febrer 1913. "Renaixement", 27 febrer 1913, p. 103.
- (278) "Acció", març 1913, p. 2. Sobre aquest afer, vegeu també MURTADO, A.- op. cit., p. 230.
- (279) "Revista Anyal" 1914, p.185 i 243. El 1 d'agost de 1911 el Consell Directiu acordava que ell i la Secció de Propaganda acudissin per separat a la informació pública. El 9 d'agost de 1911, hom aprovava, al si d'aquella Secció, el treball a presentar per aquesta darrera.
- (280) "El Poble Català", 17 d'agost 1911.
- (281) "El Poble Català", 16 d'agost 1911. "Nosaltres, obrers, -hi deien, també entre altres coses- que coneixem la manca de medis en què es troba per a son desenrotllament la nostra pàtria, opinem que la -- unió de les quatre Diputacions catalanes formant un sol nucli, és d'una transcendència capitalíssima (...)"
- (282) "Revista Anyal" 1914, p. 244. "Acció", gener 1912, p. 5.
- (283) "El Poble Català", 15 de juliol de 1912. El títol complet era: "Les Mancomunitats al Congrés Espanyol. Posició dels partits polítics davant de la qüestió catalana. La Mancomunitat i la llibertat de Catalunya." A l'escenari seien personalitats de la UFNR i de la Unió Catalanista. Figuraven representacions i delegacions de la Unió Catalanista, CADCI, Ateneu Gracienc, CNR, UFNR de diversos districtes, diverses entitats polítiques de signe republicà, Centre Nacionalista Català de Balaguer i "El Poble Català"; ni "La Lliga" ni "La Veu de Catalunya" hi eren presents.
- (284) AINAUD, J.M.-JARDI, E.- Prat de la Riba: home de govern.- p. 111.
- (285) AINAUD, J.M.-JARDI, E.- op.cit., p.112. "El Poble Català", per exemple, des de molts dies abans hi dedicava moltes pàgines. La manifestació, certament, organitzada sense color partidista, reprenia el sentiment solidari.
- (286) "Acció", novembre 1913, p. 3.
- (287) AINAUD, J.M.-JARDI, E.- op. cit., p. 112

- (288) "Acció" novembre 1913, p. 5-6. "Acció", abril 1932, p. 40: "La Secció hi ha intervingut activament, ha format part de la Comissió Organitzadora i la bandera del centre, acompanyada d'un fort contingent de socis, ha acudit a la manifestació i ha provocat intenses ovacions al seu pas".
- (289) La lletra duia signatura del 14 d'abril de 1914.- "El Poble Català", 16 d'abril 1914.
- (290) Memòria de la Secció P. de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1912, p. 178.
- (291) Els nostres propòsits.- "Acció", gener 1912, p. 4. Don hi declarava també:"(...) el propòsit que avui anem a portar a la pràctica no és més que un deure dels joves que dirigim aquesta Secció, puig que si com a propagandistes hi tenim una obligació, els estatuts nostres ens ho indiquen. Nosaltres anem a estendre a arreu del nostre poble, i amb col.laboració de les demés seccions (...), res més que l'obra altament educativa que en la nostra Barcelona, el Centre realitza. L'aspecte polític, l'aspecte social, l'aspecte educatiu. Volem anar a predicar al poble, i amb l'exemple de la nostra obra, Catalanisme, acció Social, Cultura. Volem anar a convèncer el poble de la noblesa i bondat de l'ideal nacionalista; de què els catalans tenim un deure ineludible, el de lluitar de tot cor per a l'alliberació de nostra estimada Catalunya, i de què l'home que no es preocupa del benestar del seu poble, és indigne de viure en el mateix. Volem -- anar a predicar al poble de Catalunya, que l'home que treballa pel pa que ens dóna vida, té dret a totes aquelles reformes que les necessitats de la vida li exigeixin (...). Amb l'exemple del nostre Centre (...) anirem a predicar arreu de Catalunya la creació d'escoles catalanes en cuines a l'ensem que s'eduqui al poble, se li ensenyi a estimar a la Pàtria. Volem, en un mot, procurar la creació de centres similars al nostre. " (El subratllat és nostre)
- (291 Bis) "Acció", febrer 1912, p. 4.
- (292) ROSSELL, F.- Memòria de la Secció P. de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1912, p. 178-179. A la mateixa Memòria del curs 1912-1913 ("Revista Anyal" 1913, p. 364), hi llegim: "Dins nostra Secció sempre ha predominat la idea de sortir per tots els indrets de Catalunya a propagar l'obra del Centre; a sembrar la llavor del

noble ideal que ens guia, a fer obra educadora i a l'ensem a fer pàtria; però quasi sempre hem topat amb dificultats que amb el -- temps seran vengudes, però que per ara han impedit nostres propòsits".

La ciutat en la que fracassà el projecte d'organització d'un míting, i a la que en concret es refereix el text, sembla que fou Terrassa. Efectivament, "Acció" de febrer de 1912, p. 4, anuncia la celebració "a mitjans d'aquest mes al Centre del Comerç de la industrial ciutat de Terrassa", del "primer míting de la campanya de divulgació de l'obra del Centre". I el mateix butlletí de març de 1912, p. 4, n'anunciava la suspensió, "fins a nou avís, a prec dels elements co-organitzadors de la susdita ciutat".

- (293) "Acció", maig de 1912, p. 5-7. "El Poble Català", 11 d'abril 1912.
- (294) Memòria del Consell Directiu. - "Revista Anyal" 1912, p. 122. "Mèr- cès a aquell afortunat míting -diu també la Memòria-, podem dir que alcelebrar el Centre les festes del XIX Aniversari de sa fundació tinguérem el goig immens de comptar entre nosaltres a uns nous ger- mans, als companys de Mataró, per als quals les nostres festes de- gueren constituir un escaigut complement d'aquell míting, car sa celebració revestí una solemnitat encara no assolida per cap dels anteriors aniversaris i patentitzà clarament l'admiració que inspi- rem entre les corporacions i entitats amigues de més relleu".
- (295) "Acció", abril 1913, p. 4. Més tard farem referència a aquest ci- cle. V. la nota 780. La conferència de Bas, juntament amb les al- tres, fou publicada: Llibre del primer curs d'Estudis comercials de Terrassa. - Terrassa, 1913. La conferència de Bas, p. 90-106.
- (296) BAS, J.- Organització de Centres de Dependents, dins del llibre ci- tat a la nota anterior, p. 105-106.
- (296 Bis) ALBÓ Y MARTÍ, R.- Barcelona caritativa, benéfica y social. V.II Barcelona, 1914, p. 230.
- (297) "Revista Anyal", 1914, p. 191.
- (298) "Renaixement", 19 de maig 1912, p. 236.
- (299) "El Poble Català", 6 de maig 1912.
- (300) "Renaixement", 19 maig 1912, p.236.

- (301) "El Foble Català", 6 de maig 1912.
- (302) "Renaixement", 19 maig 1912, p. 237
- (303) "El Foble Català", 6 maig 1912.
- (304) "Renaixement", 19 maig 1912, p. 237.
- (305) id nota anterior.
- (305 Bis) Memòria del Consell Directiu.- "Revista Anyal" 1912, p. 122.
- (306) "El Foble Català", 14 de setembre 1912. L'article IX, esmentat, assenyalava que "la lengua española es la oficial del Congreso; sin embargo cada miembro podrá hablar en su lengua nacional. En este caso, uno de los individuos de la mesa, se encargará de hacer un extracto en español".
- (307) "El Foble Català", 14 setembre 1912.
- (308) id nota anterior.
- (309) Poc abans de l'incident, Francesc Rossell havia escrit un article a "El Foble Català" del 28 d'agost de 1912, titulat A propòsit del X Congrés Internacional de Taquígrafia, en el que remarcava la importància de la taquígrafia. Després, "El Foble Català" hi dedicaria informacions: El del 14 de setembre ja esmentat, el del 15 publicava un article, titulat, A propòsit del X Congrés Internacional de Taquígrafia. La taquígrafia catalana, en què explicava el sistema de la taquígrafia catalana. Els següents dies hi seguiria dedicant espais.
- (310) "El Foble Català", 20 de setembre 1912. La lletra de Puig i Esteve, expressava disgust i sorpresa per la comunicació del secretari de la comissió organitzadora del Congrés. Puig atacava la interpretació que havia fet la comissió esmentada de l'article XIX del Reglament: "Claro está que quieren ustedes decir que la lengua oficial será la castellana, a la cual llaman ustedes española por autonomasia. Pero es que nuestra lengua, la catalana no es española? ¡ Ah ! seguramente que no se atreven ustedes a hacer francamente tal afirmación de separatismo. Pero no es eso. La lengua oficial del Congreso será la castellana. Admitido. Por eso, nosotros, cumpliendo estrictamente el Reglamento y para evitarles a ustedes la molestia de traducir

la Memoria de nuestro ponente se la mandamos en castellano. Lo que hay es que para defenderla, afirmamos que el citado artículo XIX del Reglamento, nos autoriza a hacerlo en catalán. Porque para nosotros catalanes, nuestra lengua nacional es la catalana. ¿Querían llevarnos ustedes a esta conclusión? Pues ya está. Con toda claridad y franqueza, con franqueza catalana, la sentamos (...)." Remarcava Puig que al Congrés, hom hi parlaria en alemany, francès, anglès, etc. "Encambio a nosotros, catalanes, no se nos quiere; a nuestra hermosa lengua, cuyas glorias no vemos a enaltecer porqué está muy por sobre de sus detractores, se la rehusa. ¡Separatistas! Separatistas! (...)" D'altra banda, interroga Puig, des de quan la llengua castellana és la llengua oficial de l'Estat? I segueix després: "Dice al final: No hay que decir que estaban totalmente descartados los dialectos (en els Congressos precedents). ¿Qué quieren ustedes decir con esto? ¿Qué el catalán es un dialecto? ¿Todavía eso del dialecto, señores? (...) semejante error puede tolerársele a un patán, pero es indigno de las luces intelectuales de ustedes (...). Reunida la Sección Especial de Taquigrafía (...) ha acordado y yo me honro en comunicárselo a usted, retirarse del Congreso, protestando de la interpretación centralista que dan ustedes al tantas veces mencionado artículo del Reglamento y haciendo pública su determinación para conocimiento de la opinión pública de nuestro país y de los señores asambleístas extranjeros que acuden al Congreso (...). Y no crean ustedes que por eso la taquigrafía catalana y nuestro sistema sufran detrimento. Una y otro progresarán con el avance constante del sentimiento de la personalidad viva e indestructible de Cataluña. Y en otro Congreso fuera de España, nos presentaremos para obtener el reconocimiento y el aval de los hombres de ciencia, que en nuestro Estado no podemos alcanzar hoy por ese espíritu unitario que todavía les domina a ustedes y que ha llevado a la ruina de España."

(310 Bis) "El Poble Català", 23 i 28 de setembre de 1912.

(311) "El Poble Català", 25 setembre 1912.

(312) "El Poble Català", 9 d'octubre 1912.

(313) Memòria de la Secció Especial de Taquigrafia. - "Revista Anyal" 1913, p. 344: "Immediatament -després d'haver adreçat el ponent el resum

del seu tema al secretari del Congrés, indicant que fóra llegit en català- els bons patriotes madrilenys ens escrivieren dient-nos que no s'admetien dialectes i, considerant el català com a tal, no es podia usar en les discussions que en el Congrés tinguessin lloc. El fet no era nou i per tant era previst: la continuïtat de la salvatge anticatalanitat d'aquella gent, el pedanterisme etern, i nosaltres preferírem quedar-nos a casa abans que ajupir-nos a la imbecil imposició dels mangonejadors dels Congrés. Ens creuàrem cartes que esdevingueren després públiques; la premsa de Barcelona i la --madrilenya comentaren el fet i nosaltres donàrem una conferència --per a explicar les causes de la nostra retirada. I l'incident hauria finit ja aquí si no s'hagués donat el cas de què una fulla portantveu d'una societat de nostra ciutat no s'hagués pres la llibertat de comentar l'incident negant-nos raó i fins negant el fet. Això ens portà a una polèmica, però tot seguit l'abandonàrem perquè nostres contrincants, mancats de raó, tingueren de fer ús tot seguit de fresses mals sonants. I com que nosaltres ens preciam de --de tenir cultura, i per consegüent de posseir bona educació, decidírem tallar tota discussió amb els que ens demostraven tenir manca --de sentit ètic."

La fulla en qüestió, era "La Taquigrafia" de setembre-octubre 1912. L'article Después del Congreso. Impresiones y enseñanzas, manifestava, entre d'altres coses, "Otra ofuscación queremos desvanecer y es el infundio propalado, y del cual se hicieron eco algunos periódicos de esta localidad, de que el idioma catalán había sido rechazado por el Congreso. El día que estaba reunido el Congreso en pleno, después de aprobadas las conclusiones de las diversas secciones y haber hecho uso de la palabra los diferentes representantes extranjeros para expresar sus complacencias por el éxito del Congreso y dar las gracias por las múltiples atenciones recibidas, en lengua catalana habló el firmante de este escrito (Rafael Cardona i Mercadal), como representante de la Academia de Taquigrafia, siendo --aplaudido y felicitado al acabar. Con estos aplausos y con las convincentes explicaciones que recibimos de la Comisión Organizadora queda desvirtuado del todo el equívoco de que nuestro idioma dejara de ser admitido en el Congreso". Després manifestava que "no nos --explicamos aún la apatía de muchos profesionales que han dejado de

concurrir a las tareas del Congreso".

"Acció" de desembre de 1912, p. 4, replicava a aquest escrit, recordant com "El Imparcial" de Madrid, en el seu número 16.360, ha via publicat la lletra de Cortés, el secretari general esmentat de la Comissió Organitzadora del Congrés: "Per què, doncs -s'interroga "Acció"-, es té ara tan interès en negar una cosa que és innegable?" El que a la sessió de Clausura, un delegat s'expressés en -- llengua catalana, no volia dir res, afirmava "Acció", "devant" la negativa del secretari del Congrés a admetre el dialecto catalán" (...). ¿No comprèn l'homs -l'articulista- de "La Taquigrafia"- que tot hom vegé la cavata amb què a la fi volgueren reivindicar una -- ofensa irreparable? I el deplorable és que hi hagués un català que es volgués encarrigar d'aquell paper, tan trist, de la comèdia. -- Per això, com a únic comentari al susdit article, sols li recordarem al seu autor, aquell aforisme que diu: "De lo sublim a lo ridícol sols hi ha un pas".

"Taquigrafia", de desembre de 1912, per la seva banda, replicava (p. 3): "Unos cuantos individuos pertenecientes a una sección especial (¡y tan especial!) de una entidad de esta capital y cuya capacidad y conocimientos taquigráficos quedan demostrados con la afirmación hecha por uno de ellos, en todavía reciente conferencia, de que todos los sistemas de Estenografía española usan paralelas, -- vienen, hace algún tiempo, procurando ocultar su ineptitud bajo la capa de un falso amor a Cataluña, haciendo cargos a quienes para nada necesitan sus lecciones, pues han dado mayores muestras que -- ellos de cuerer a la tierra que les vió nacer." Tot seguit qualificava de comèdia l'acte de retirar-se del Congrés, "encomendando, en cambio a otros, que fueran a defender lo que ellos no se atrevían" (...) ¡Y esas personas se atreven a calificar de ridícula farsa el hecho de hablar en catalán uno de los representantes de la Academia el día en que el Congreso celebró sesión plenaria (...)! ¡Fobrecitos!" I, seguidament, manifestava que "l'opinió imparcial" judicaria qui més havia servit Catalunya, si els uns, deixant d'anar al Congrés, o els altres que havien donat a conèixer l'obra de l'escola catalana de taquigrafia "fundada por aquellos catalanes llamados - Serra y Ginesta y Aribau", i acabaven: "¡Ah! Conste que esta es la primera y última vez que perdemos el tiempo contestando las insulsecas de esos tan amables señores como insignes (?) taquígrafos."

Com hem vist, al contengment de la nota, la Memòria de la secció de Taquigrafia, del curs 1912-1913, feia el judici prou explícit de l'estil d'aquesta resposta.

- (314) "El Poble Català", 10 juliol 1912.
- (315) "Acció", setembre 1912, p. 8. Anunciada, primer, per al 10 d'octubre s'aplaga per "imprevista absència" de Rovira. V. "Acció" d'octubre de 1912, p. 6; i de novembre de 1912, p. 5.
- (316) "El Poble Català", 26 de novembre de 1912. En català manifestaria que la "millor denominació és jove (Jo!)", base de l'institució, i creient veure en el "scout", la selecció brillant del nostre jovent així com l'exemple vivent de les virtuts cíviques, vaig escollir la paraula bellíssima: Stel per a unir-la a la primera".
- (317) "El Poble Català", 26 de novembre 1912. "Jo crec que ben orientat el moviment dels jove-stels pot ésser utilíssim a Catalunya -manifestaria-, i dehuc el crec indispensable si volem reincorporar el nostre poble a la perduda idealitat patriòtica i cívica. La manca de patriotisme és la causa del nostre atuiment espiritual. Els catalans no l'estimem prou a Catalunya per a sacrificar-nos per ella. El fracàs polític del catalanisme, no és més que el resultat de la carència d'ideals patriòtics (...). I jo crec que aquest ideal --- l'han de recollir i arrolar els nostres jovestels. La generació actual dóna la sensació d'un poble fallit. No té ideals, no té resistència, no té caràcter, ha mixtificat els sentiments ciutadans, revela una inhabilitat industrial i una absoluta manca d'iniciativa (...). Fem homes de negoci i d'ideals al mateix temps (...). Desvetllar aquestes energies, heus aquí la tasca dels jovestels catalans. Ens anem afeblint físicament (...). Aquesta feblesa física origina la por, que és la nostra característica (...). Els jovestels seran la nova força de la Pàtria. L'afebliment del caràcter. Aquesta és la causa principal de la nostra crisi social i patriòtica. Hem perdut l'orgull de catalans. Nosaltres rebaixem el nostre idioma, les nostres institucions, el nostre dret, la nostra política (...). Aquesta rehabilitació del caràcter l'han d'intentar els jovestels, no consentint cap transgressió, de sigui qui sigui, dels deures cívics (...)." El conferenciant remarcava, també, aquella "inhabilitat industrial i manca d'iniciativa", la "dependència excessiva dels catalans respecte dels estrangers", com a falles exis

tents i conclouia: "Sé que a Barcelona s'han organitzat dos grups de "jovestels". El primer de Catalunya va ésser el del CADCI. Jo voldria que totes les institucions de joves catalans s'hi transformessin aviat com a l'Anglaterra. El nostre poble es regenerarà per l'esforç de la joventut o restarà com una colònia explotada - pels forasters (...). Aquesta ha estat l'orientació seguida pels qui han constituït el primer grup de jovestels quals estatuts tinc presents. Els preceptes inquebrantables, que jo voldria que ho fossin de tots els futurs organismes semblants, són els tres següents: 1. Estimar Catalunya i la llibertat dels catalans. 2. No mentir. 3. No demanar."

(312) "Acció", desembre 1912, p. 5. Per l'afirmació de Ribera i Rovira a la seva conferència, segons la qual s'havien organitzat a Barcelona dos grups de jovestels i el primer de Catalunya al CADCI, hom podria creure que la xerrada de Rovira responia a la voluntat de consolidar el treball ja iniciat pels jovestels del Centre. Tanmateix, no trobem cap pista que ens permeti de conèixer aquesta activitat dels jovestels, abans de la conferència citada, i la nota esmentada d'"Acció" de desembre de 1912, dona més aviat la impressió que l'organització dels jovestels era una conseqüència de la conferència de Rovira: El dia 23 (...) Ribera i Rovira va donar la seva anunciada conferència (...) exposant l'origen, desenrotllament i finalitat d'aquella admirable fundació que va divulgant-se ràpidament en totes les nacions civilitzades. (punt 1 a part) I - aquesta Secció que creu necessària una actuació ..." (segueix el text com és citat a la p. 151. Hom, enfi, parla "d'instituir aviat".

(319) "Acció", gener 1913, p. 6. Aquests eren els 10 punts del Decàleg: "1. La paraula d'un stel ha d'ésser de confiança. 2. L'Stel es fidel a la seva pàtria. 3. L'Stel és bon amic, lleial i honrat. 4. L'Stel és amic dels animals domèstics i no perjudicials. 5. L'Stel és tolerant i respectuós. 6. L'Stel és pulit i net. 7. L'Stel és estalviador i econòmic. 8. L'Stel és pur de pensament, de paraula i obra. 9. L'Stel és amic de tothom prescindint d'Estaments. 10. L'Stel farà per als demás el que per a ell voldria que fessin."

El 23 de gener, Ribera i Rovira, publicava un article sobre Els jovestels de Catalunya, manifestant que els jovestels havien de "formar una selecció, un agrupament genuí, nacional propi" i no podien

ésser confosos amb les "colles de jovenets exploradors que desso-
ta el cel de Catalunya fan voleiar una bandera que no és la barra-
da", amb la "colla de joventut organitzada sota el patronatge bu-
rocràtic".

- (320) "Acció", febrer 1913, p. 5-6. El Consell administratiu d'aquest grup era format per Joan Badimon, director; Francesc Codó, presi-
dent; Lluís Bartomeu, caixer; Josep M. Feliu, comptador; i Joa-
quim Estrems, secretari.
- (321) "Acció", març 1913, p. 5. "Renaixement", 6 febrer 1913, p. 71:
"S'ha constituït al CADEI el grup jovestel "Canigó", qual fi no
és altre que la regeneració de la raça i el deslliurament i en-
grandiment de la Pàtria."
- (322) "Renaixement", 3 d'abril de 1913. L'aplec era organitzat per la -
Joventut Catalanista i entre les adhesions hi figurava la del CAQ
CI. V. també la Gerència de la Secció Permanent de Propaganda Auto-
nomista.- "Revista Anyal", 1913, p.363. L'aplec a l'ermita de la
Salut de Sant Feliu de Llobregat era convocat amb motiu del vint-i-
un aniversari de la publicació de les Bases de Manresa.
- (322 Bis) Marcel Gabarró que està elaborant una tesi sobre l'escoltisme
català i que ha tingut la gentilesa de posar al meu abast el ca-
pítol dedicat als "jovestels", subratlla el paper pioner d'aquests
en la història de l'escoltisme a Catalunya i la seva durada breu,
de la qual no ha trobat gaires més dades que les exposades en el
present treball. El mateix Ribera i Rovira, al seu recull d'arti-
cles, titulat Nacionalisme, i que conté els estatuts dels jovestel
editat el 1917, reconeix que la "temptativa dels jove-
stels" va te-
nir "la durada d'un foc follet" (p. 104). Cita estreta del capítol
esmentat de la tesi de Marcel Gabarró. Aquest mateix estudiós es-
menta l'existència d'un fulletó de 15 pàgines, titulat Estatut dels
Jovestels de Catalunya, amb data de redacció del gener de 1913.
- (323) "Acció", abril de 1912, p. 4. transcriu el text de la lletra a --
l'Acadèmia Sueca d'Estocolm, traduïda al català del suec: "És tal
la influència -hi diuen- que ha tingut pel nostre poble l'obra de
tan estimat Mestre, que ha arribat des de les classes altes fins
al cor del més humil treballador (...). Per això, la nostra Insti-
tució, formada de més de 2000 obrers catalans que, amb el nostre

entusiasme i nostre amor a l'intel·lecte sostenim unes "Escoles Catalanes" a les que hi concorren més d'un miler d'obriers; la -- nostra institució fermament patriòtica i cultural, atenent a què l'obra de Guimerà ha traspassat les fronteres de Catalunya per a recórrer triomfalment per tot el món civilitzat (...) us preguem que tingueu en compte al concedir els premis corresponents al 1912, l'obra del mestre Guimerà, i (...) fareu un hermosíssim acte de justícia, a l'ensens que honorareu una raça, i una llengua, i un poble que és Catalunya, que sent ànsies de solemne glorificació mundial, amb la concessió del premi Nòbel, a aquell home que ha sapigut encarnar tan hermosament aquest ideal tan sublim, aquesta hermosa cària, que és l'ànsia de tota nostra vida: la llibertat -- per als homes; la llibertat per als pobles." La lletra era signada pel president accidental de la Secció de Propaganda, J. Noguera i pel secretari de la mateixa, J. Anglada.

- (324) "Acció", octubre 1912, p. 3-4. Aquest acord responia a un "desig que ja l'any passat volíem satisfer". "Hem escollit els diumenges al vespre --subratlla "Acció"--, per creure que en tal dia cap prjudici pot sofrir la vida social, ja que en ell l'animació al Centre és menor que els altres dies (...). El conveni que hem fet -- amb el Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans, ens dóna a dit efecte, totes les facilitats i considerables avantatges." Tot seguit referia els preus convinguts que anaven d'una pesseta a 7'50. L'abonament es faria per sèries de quatre funcions, la primera de les quals havia de tenir lloc el 13 d'octubre de 1912. "Acció", novembre 1912, p. 2, informava de l'èxit de les sessions al Teatre Espanyol, tot remarcant que aquest, en el que anava de temporada, "estigué concorregudíssim, veient-se molts socis acompanyats de -- les seves distingides famílies. En els entreactes es convertia el Teatre i sobre tot els salons de descans, en una perllongació de la vida, sempre animada, del Centre." En vista d'aquest èxit, hom obria un altre abonament amb el Sindicat esmentat per quatre sessions més, a partir del 10 de novembre. V. també "El Poble Català", 6 d'octubre 1912.

- (325) "Acció", abril de 1914, p.5.

- (326) V. nota 75 d'aquest capítol. V. Memòria del Consell Directiu. --

- "Revista Anyal" 1913, p.307: "El Centre va adherir-se a aquella magna manifestació vivent del catalanisme en forma d'Assemblea Nacionalista a Tarragona, havent-hi concorregut amb delegats propis, acompanyats d'una grossa munió de socis". A la mateixa "Revista Anyal" (Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista), p.363. Segons "El Poble Català" del 20 d'octubre de 1912, participaren a l'Assemblea 1500 delegats i 326 entitats -si més no adherides-; entre aquestes, a més del CADCI, el Centre de Dependents de Sabadell i l'Associació Professional de Dependents de Mataró. V. "Renaixement", 24 d'octubre 1912, p. 515-525. Per a la Comissió Executiva, que es decidí de formar a l'Assemblea, i en la que hi havien d'estar representades totes les tendències del nacionalisme, hom nomenà, per les entitats culturals, a Puig i Esteve i Geroni Martorell, al Consell General de Representants de la Unió Catalanista, feta el 1 de desembre de 1912. "Renaixement", 5 de desembre 1912. Ja vàrem indicar a la nota citada, 75, el nul resultat pràctic de l'Assemblea.
- (327) "Revista Anyal" 1914, p. 246. "Acció", novembre de 1912, p. 5. En diversos números (abril 1913, maig 1914) hom publica la llista de subscripcions, que "Acció" de setembre de 1914 dona per tancada.
- (328) "Acció", desembre 1912, p. 5. "Acció" de juny de 1914 (p. 11) assabenta que tots els qui s'havien apuntat a la subscripció oberta al Centre, podien passar per la Secretaria a recollir el volum d'articles de Martí i Julià.
- (329) El Centre participa en l'homenatge i en el Centre es recullen signatures (entre les entitats, hom en recull també a la Joventut Socialista -"El Poble Català" del 8 d'agost-). V. "El Poble Català" del 31 de juliol de 1912. El CADCI i les seccions d'Educació i -- Propaganda figuren entre les adhesions al "lunch" d'homenatge, al Mundial Palace, del 29 de desembre.- "El Poble Català", 30 desembre 1912.
- (330) "Acció", febrer 1913, p. 1
- (331) "Acció", març 1913, p.1. "Revista Anyal" 1914, p. 247.
- (332) Francesc X. Casas Briz, Antoni Palà, Josep M. Mallafré, Noguer i Comet, Andreu Nin i Claudi Ametlla, formaven la comissió organitza-

dora de l'homenatge, ofert amb motiu de la publicació del llibre Història dels moviments nacionalistes. "Renaixement", 6 de febrer 1913. El 13 de febrer tenia lloc el banquet. "El Poble Català", 14 de febrer 1913. Membria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1913, p.363.

- (333) "Revista Anyal" 1914, p. 247.
- (334) "Revista Anyal" 1914, p. 247-248.
- (335) "Renaixement", 23 d'octubre 1913, p. 513-515. "Renaixement", 4 de desembre 1913, p. 576. "El Poble Català", 26 d'octubre 1913.
- (336) "Renaixement", 7 d'agost 1913, p. 368.
- (337) "Acció", setembre 1913, p. 1. El 21 d'agost de 1913, la bandera del Centre era posada a mig pal amb motiu de la mort d'ambdós.
- (338) "Revista Anyal", 1914, p. 248. "Acció", setembre 1913, p. 11, in-- forma de l'ofici rebut de la Junta Organitzadora del V Centenari de la rendició del Comte d'urgell a Ferran d'Antequera a Balaguer i manifesta que la Junta de la Secció "desitja compartir i protegir en tot quan li sia possible l'esmentada commemoració". Aquests mots semblen traure que l'acord de cooperar s'havia pres abans del 30 de setembre que assenyala la "Revista Anyal" de 1914, car el butlletí "Acció" apareixia a primers de cada mes. "Acció" d'octubre 1913, p. 7, transcriu la crida-proclama d'aquella Comissió Comemorativa. "Acció" de desembre 1913, i de febrer 1914, reproduïx llistes de subscripcions que es donen per tancades al mateix butlletí de Setembre de 1914 (p.11).
- (339) "Renaixement", 12 març 1914, p. 144. "Acció", març 1914, p. 6. Pel que fa a l'onze de setembre de 1914, vegi's el proper capítol, p.324 i sgs.
- (340) "El Poble Català" del 6 d'abril 1914, Al míting, Francesc Rossell, Rodergas, Grant i Sala, ocupen la presidència al costat de Martí Julià, Francesc Macià, Josep M. Roca, Folguera i Duran, Girons i Llagostera, Laporta, Colomer, Vidal i Valenciano, Vidal i Riba, Antoni Suñol, Casas Briz i d'altres. Al míting se sentiren crítiques a la Lliga i a la UFNR. Macià sustentaria les tesis de la Unió Catalanista: "Per a arribar a aquest fi de la llibertat de Catalunya -diria entre d'altres coses-, jo crec precis que hi hagi entre tots

els catalans amor i germanor". Martí i Julià hi exposaria el programa de la Unió: servei voluntari, justa tributació, reconeixement de les reivindicacions obreres, oposició a la guerra, supremacia del poder civil.

Pel que fa a l'homenatge a Martí Julià: "Renaixement", 9 juliol - 1914, p. 331. Hi assisteixen del Centre, Antoni Roca i Codina, - Francesc Rossell, Joan Parellada i Vila, Joaquim Delclós i Dols, Frederic Barceló, Roderigas i Calmell; entre els noms que ens són coneguts com a pertanyents al CACCI.

(341) "Acció", juny 1914, p. 10. "Revista Anyal" 1914, p. 249. A la vetllada, J. Ferran Torras desenrotllà una conferència sobre la "Lírica de Mistral" i l'Esbart de Rapsodes de l'Ateneu Enciclopèdic Popular recità i cantà diverses composicions d'aquest poeta.

(342) Així, el 12 de març de 1910 es donava al Centre un recital de -- cant i piano a cura d'Adelina Serra i Francesc Figueras; el 16 - d'abril, un concert musical a cura de Josep Port, Francesc Montserrrat i Josep Oliveras (violí, violoncel.lo i piano); el 19 d'agost actuava el Cor Catalunya Nova; el 29 de setembre, es feia - una festa sardanista a cura de la cobla "La Principal Barcelonina"; el 5 de novembre, un concert musical a cura d'un quintet; el 11 de febrer de 1911, un concert de piano a cura de Lluís Segura; el 24 de març, una audició de sardanes; el 22 d'abril, un concert a piano i violoncel.lo a cura de les germanes Antònia i Aurèlia - Sancristòfol; el 28 de maig, un altre concert, a càrrec de P. Figueras i R. Farré (violí i piano); el 16 de desembre, novament un concert, a cura d'Agnés Ribas i P. Burgués, soci aquest darrer - del Centre; un nou concert, sota la direcció del soci Ll. Soler - el 3 de febrer de 1912; el 2 de març, un altre a "lieder" i piano a cura de Clotild i Cànida Palau; el 12 d'octubre de 1912, sota la presidència d'Apel.les Mestres i Carles Martí de l'Havana té lloc una Festa de la Dansa Catalana en la que hi participen l'Esbart Català de Dansaires i la cobla "La Principal Barcelonina", - sota la direcció el primer d'Aureli Campmany que feia precedir ca da dansa d'una nota explicativa; el 16 de novembre, un recital mu sical, a cura de Teresa Raduà (violoncel.lista), Conxa Raduà (pi-

anista) i Enric Roig (violinista); el 22 de març de 1913, ~~na~~ audició de sardanes; el 21 de maig, Frederic Rahola fa una lectura de poemes del seu llibre "L'oasi"; el 24 de maig, recitant cançons a cura d'Adela de Cots i Verdaguer, acompanyada al piano per Josep Martorell; el 21 de setembre, audició de sardanes a cura de la cobla "La Principal Barcelonina"; el 19 de març de 1914, audició de sardanes, darrera festa celebrada per la Secció de Propaganda al local del c. Comtal amb una gran animació per aquest motiu.

Citem també la visita d'una nombrosa comissió de socis a la tomba de Lluís Manau, el 11 de desembre de 1910, amb un parlament de Joaquim Muntaner ("Revista Anyal" 1914, p. 242. El parlament de Muntaner a la "Revista Anyal" 1911, p. 123 i sgs); la recaptació de diners en els actes de l'onze de setembre de 1911 a benefici de les víctimes de l'epidèmia que sofria la vila de Vendrell ("Revista Anyal" 1914, p. 244.) Memòria de la Secció P. de Propaganda - Autonomista. - "Revista Anyal", 1912, p. 179-180); i la instauració d'un premi de 25 pts., el 8 d'octubre de 1912, per a l'alumne de la classe de català de les Escoles Mercantils, guanyador del primer premi en els concursos escolars de fi de curs ("Revista Anyal" 1914, p. 246).

- (343) La conferència es feu el 13 de febrer de 1910 acompanyada d'una projecció de diapositives.- "Revista Anyal" 1914, p. 240. El text complet a la "Revista Anyal" de 1910, p. 49-80.
- (344) El 25 de maig de 1910. "Revista Anyal", 1914, p. 241.
- (345) El 21 de gener de 1911. "Revista Anyal" 1914, p. 242. "Acció", febrer 1911, p. 3. "Acció", subratlla, tot comentant aquesta conferència: "Prescindint de la seva tendència política, sobre la qual el Centre ha d'ésser indiferent, podem ben afirmar que la conferència del bon company Serra i Moret és notable". El text complet, a la "Revista Anyal" 1911, p. 77-92; hom l'encapçala amb una nota aclaratòria, en el mateix sentit que l'esmentada abans: "Com és costum en aquest Centre, les opinions que sustenten els conferenciants són única i exclusivament seves. Ni el Centre ni la Secció Permanent de Propaganda Autonomista poden ni deuen sostenir criteri sobre els procediments o actuacions dintre del catalanisme. -- Dintre el nostre Centre hi figuren tots els matisos que constitu-

eixen el catalanisme, i si bé no hem negat mai a ningú la nostra Tribuna per exposar llurs punts de mira, tampoc, emperò, cap actuació ha d'atreure'ns. Dintre el Centre som únicament autonomistes.

"Si tenim en compte -hi diu, entre d'altres coses Serra i Foré- el migrat ús que fem dels nostres atributs diferencials per a afirmar la vida en una forma més i el propens que som a valer-nos del verb i d'elements d'altri per a manifestar-nos a la resta de la humanitat, trobarem explicable el que hi hagi qui cregui que el llevat - de català que li ha tocat per herència és un article negatiu que dificulta el seu accés a la humanitat. El que un ésser així se senti isolat i distanciat per un abisme de la resta dels homes és un sentiment molt posat en raó. A aqueix monstre li escau que digui que vol ésser home abans que català. Essent fruit de l'aberració - li escauen totes les aberracions. La humanitat i la personalitat d'un poble deuen estar en relació molt directa si hem de judicar per Catalunya, on una i altra estan en estat incipient. I el llur paral·lelisme ens el confirmaria la comparació de Catalunya amb els pobles directors de la humanitat que són ara, com en tot el curs de la història, els pobles que més culte han rendit a la llur personalitat. És ver que aquí fa segles que fem de comparses innecessaris, llogant el nom, la màscara i l'abillament per a concórrer - al mercat universal a xopluc de la responsabilitat del veí, coneixent a l'home complet només que per referències, ignorant el valor de la personalitat, practicant durant sengles generacions un atemptat constant contra la vida general al cohibir en el més reulat del nostre ésser amorf totes aquelles caracteritzacions que ens són pròpies i les quals, seguint les lleis naturals, hauríem d'expandir i fortificar car són el més noble que tenim i en cert sentit són la nostra única vida possible. Perquè és aquesta la situació, és per el que es fa difícil comprendre el valor de la personalitat. No en tenim exemples ni en coneixem el tipus. En realitat estem - tan lluny de posseir aquesta força individual que quan veiem una manifestació catalana misericordiosament tolerada diem que Catalunya avança. Avança amb l'aquiescència de l'enemic que és com dir que va dret al precipici. Si no visquéssim tan lluny de nosaltres mateixos sabríem que tot allò que no es guanya des de l'oposició i per imposició de la pròpia força no ens ha de fer cap profit i

és al capdavall el reconeixement explícit de la nostra impotència." I, tot fent una ben clara referència a política catalana preconitzada per La Lliga -si bé sense nomenar-la-, manifestava: "L'imperialisme català! Valenta frase en boca d'aquells que s'hi encaminen a través de detestables humiliacions i conxorxes polítiques! Catalunya avança per ells: avança envers la seva degradació i oblitació. Jo us dic que la personalitat no pacta, ni transigeix, ni necessita adoptar aquesta o aquella actitud. No necessita captar misericòrdia, ni sotjar oportunitats, ni imposar-se com un malfactor per sorpresa i aixopluc de la fosca. Sempre la veureu manifestar-se d'una fàisó rectilínia proclamant la intransigència com a base del seu ésser (...)." I assenyalava més tard: "Catalunya no hi és reconeguda en el concert universal perquè tampoc és reconeguda entre nosaltres. I Catalunya vol que la seva veu ressoni perquè té molt i molt per a dir (...). Gireu com en Diego Róiz anuncia el manament de la nació: Sigues ben bé tu i no un altre! Tu mateix! Fes-te la llei! Sigues una voluntat, un poder, un destí!(...). Deu aquí el programa de tots els qui capeixen el valor de la personalitat. Deu aquí el programa dels fills de Catalunya: fer que el món hagi de venir a nosaltres, fer que el món necessiti de nosaltres, fer que el món no pugui prescindir de nosaltres (...). Sigues tu mateix; tu i no un altre. Siga-ho a tot arreu i a totes hores: en el pensar, en el parlar i en l'obrar; en la ciència i en l'art, en la indústria i en el comerç, en la vida privada i en la vida pública. Ni la nació ni l'individu coneixen cap altre catecisme per a eixamplar el llur radi geomètric de puixança (...)" I cloïa la seva conferència: I el problema de la personalitat de Catalunya, com el problema de la personalitat de cada un de nosaltres, es -- conté en dos mots d'una irreductible contra-ecuivalència: o ésser o no ésser. O com deien uns homes purs i forts que han fet estol i han fet època: o tot o res."

- (346) El 23 d'abril de 1911. "Revista Anyal" 1914, p.243. El títol complet era "Petits raonaments filosòfics sobre proverbis i adagis - populars".-"Acció", maig 1911, p.4.
- (347) El 14 de maig 1911. "Revista Anyal" 1914, p.243. "Acció", juny 1911, p.6.
- (348) El 2 de desembre de 1914. "Revista Anyal" 1914, p.244. Més avall

ens hi referim. "Acció", gener 1912, p. 5.

- (342) El 27 de desembre de 1911. "Revista Anyal" 1914, p. 244.
- (350) El 30 de desembre de 1911. "Revista Anyal" cit., p. 244.
- (351) El 10 de febrer de 1912. "Revista Anyal" cit., p. 245.
- (352) El 23 de març de 1912. "Revista Anyal" cit., p. 245. "Acció" abril 1912, p. 4. El text complet de la conferència a la "Revista Anyal" 1912, p. 5-22.
- (353) El 25 de maig de 1912. "Revista Anyal", cit., p. 245.
- (354) El 11 de juny de 1912. "Revista Anyal" cit., 246. El text complet a "Revista Anyal" 1912, p. 23-32.
- (355) El 25 d'abril 1913. "Revista Anyal" 1914, p. 247.
- (356) El 12 de juny de 1913. El títol complet era: "El problema de l'habitatge popular; organització de societats a l'estranger; plans a realitzar a Catalunya; cases per a empleats i dependents".-"Revista Anyal" cit., p. 248. "Acció", juliol 1913, p. 7. El text de la conferència, juntament amb d'altres estudis complementaris fou publicada sota el títol L'habitatge popular. Cases i hotels per a obrers, empleats i estudiants, a Barcelona el 1914.
- (357) Les conferències de Roca i Codina, comengaren el 25 d'abril de --- 1914 (v. "Revista Anyal" cit., p. 249). Les conferències que, en un principi havien d'ésser tres, esdevingueren un cicle que s'anà allargant pels mesos de maig, juny i juliol. Les recensions a -- "Renaixement", del 30 d'abril (p. 229), 7 de maig (p. 243), 14 de maig (p. 254-5), 21 de maig (p. 267), 11 de juny (p. 301-302), 2 de juliol 1914 (p. 939). "Acció", juliol de 1914, p. 6 assenyala que la darrera havia de fer-se dins d'aquest mes de juliol.
- (357 Bis) El 25 de maig de 1914. "Acció", maig 1914, p. 6. Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista. Curs de 1913-1914. "Revista Anyal" 1914, p. 115-116.
- (358) Memòria de la Secció F. de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1912, p. 177.
- (359) Memòria cit. nota 357 bis, p. 116.
- (360) Parlament de Don Manuel Folguera i Duran, glosant el tema de la -

Secció Permanent de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal" 1910
p. 35.

- (361) Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista.- "Revista Anyal", 1913, n. 362. Rafael Pons, per la seva banda, a la Memòria del Consell Directiu, del curs 1912-1913, declarava: "El Centre, amics meus, és una institució eminentment nacionalista, per temperament i per convicció. Sense caure en el fons de les lluites polítiques; sense deixar-se arrastrar mai per les que algunes vegades, desgraciadament, han abrindat entre les diferents branques que integren el catalanisme, nostra secció de Propaganda Autonomista -- aprofita totes les oportunitats que es presenten per a fer sa veu i sa influència en totes les qüestions que afecten a nostra Pàtria." "Revista Anyal", 1913, p. 207.

I el mateix Pons, a la Memòria del Consell Directiu del curs 1913-1914, insistia novament sobre el tema: "Nostra actuació ha estat especialment notada en el sentit d'estreta amistat conreuada amb totes les branques del catalanisme, sense fondre's, però, mai, amb cap d'elles, sinó mantenint una absoluta independència (...)." "Revista Anyal" 1914, p. 77-78.

- (362) V., per exemple, aquesta opinió a CAPRERAS I PALET, J.- Un troc de la història de Catalunya. La vida i l'obra del que fou el CADCI. Text mecanografiat, p. 7. Al capítol següent ens hi tornem a referir. V. p. 301 i sgs.

- (363) Així, Isidre Molas, al seu llibre La Lliga Catalana, I, p. 87, - escriu: "La influència directa de la UFR en el món dels treballadors organitzats era més aviat escassa, bé que real. Es canalitzava principalment a través del CADCI (...). "El subratllat és nostre

- (364) "El Poble Català", 9 de gener 1911. Segons aquesta publicació, -- Puig va haver-se d'absentar de l'assemblea i va deixar encarregada la seva defensa a Fere Coromines. La ponència de Puig fou aprovada per unanimitat amb dues addicions (sobre el foment del ciclisme i de les associacions de tir).

- (365) V. p. 111 i sgs. Ja hem assenyalat la constància de Puig, Bas i --- Pons en els seus respectius càrrecs; aquesta coincidència al si de les mateixes juntes directives, anava acompanyada d'una estreta compenetració en la ideologia nacionalista, si més no aquesta

és clara en els textos i parlaments de tots tres.

- (366) V. la llista dels socis protectors i actius del Centre a "Acció", abril 1913, p. 14-24. Confrontant aquesta llista amb la llista de socis de La Lliga Regionalista del 15 de maig 1911, hem trobat - com a socis del Centre que ho eren de La Lliga, Josep Güell i Tarragona, i Josep Rodon i Porta. Tanmateix, a part que la llista de La Lliga sigui de 1911, podia haver-hi més socis del Centre que votessin aquella o seguissin la seva política, i que no estiguessin associats a La Lliga.
- (367) Per "El Foble Català" del 1 de gener de 1910 ens assabentem que - Lluís Manau i Francesc Curet i Pairet, socis del CADCI, eren membres del CNR. No hem trobat una llista de socis de la UFNR que ens permetés de fer una confrontació, fora de les llistes de col·laboradors de "El Foble Català" o assistents a les diverses assemblees que són del tot insuficients per a aquella confrontació. -- Ja hem remarcat la pertinença de Puig a la UFNR.
- (368) D'acord amb els Estatuts, el caixer de la Secció Permanent de Socors Mutus havia d'ésser soci protector.
- (369) "Revista Anyal" 1914, p. 244. "Acció" de gener de 1912 subratlla: "L'anunciada conferència del Sr. Joan Cabré, membre de la J. D. de La Lliga Regionalista, havia promogut ja abans de celebrar-se -- grosses discussions. El conferenciant fou presentat pel Sr. Rossell, qui feu avinent a l'auditori, nombrosíssim per cert, que la tribuna del Centre és lliure i que per consegüent aquest no es fa mai solidari de les manifestacions dels oradors. I el senyor Cabré, amb paraula fàcil i amb multitud de detalls que li serviren per a afermar la seva argumentació anà desenrotllant l'anunciat - temà: les injustícies del sufragi universal en les darreres eleccions. Al finalitzar el Sr. Cabré, son interessant parlament, fou llargament aplaudit."
- (370) ARQUER I CLAPES, J.- El cap dret i el cor net.- "Renaixement", 19 de febrer de 1914, p. 100-101. Cal remarcar que l'autor era soci del CADCI.
- (371) Joaquim Torrent i Hostench fou vocal de la Junta de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista durant el curs 1910-1911; Francesc Rossell, era professor de tanuigrafia catalana del Centre, -

vicepresident de la Secció Especial de Taquigrafia durant el curs 1911-1912, i president durant els cursos 1912-1913 i 1913-1914 de la mateixa, vocal de la Junta de la Secció de Propaganda el curs 1910-1911, caixer de la mateixa el curs 1911-1912; J. Delclos i Dols fou president de la Secció de Propaganda durant el curs 1911-1912; Antoni Roca i Codina fou president de la Secció de Socors Mutus durant els cursos 1909-1910 i 1910-1911, i president de la de Propaganda Autonomista, el curs 1913-1914; i Rodergas Calmell, si bé fou elegit en la junta general de la Secció de Propaganda del 10 de juny de 1914 no acceptà el nomenament ("Acció", agost - 1914, p.7), essent dels pocs càrrecs que no fou reelegit, després de l'incident referit a la p. 37 i sgs d'aquest capítol.

V. cites d'articles de socis del Centre, col.laboradors de "Renaixement" a les notes 68, 69 i 85.

El que queda ben clar, a la vista dels textos citats, del nombre de col.laboradors de "Renaixement" que eren membres del Centre i dels que hi ocupaven o hi havien ocupat llocs de responsabilitat, i, sobre tot, de les mostres d'aprovació que eren objecte les personalitats de la Unió Catalanista al Centre, concretament, Martí Julià i Folguera i Duran, és que el Centre englobava, certament, socis de diferent criteri polític, que reeixia a mantenir una convivència entre uns i altres i a seguir una línia nacionalista integradora i global, però que entre els socis més actius i assistents als actes, si més no, la influència més remarcable era exercida per la Unió Catalanista.

- (372) V. nota anterior. Francesc Rossell era col.laborador de "Renaixement", de manera assídua al llarg d'aquesta etapa, i el març de 1914 entrà a formar part de la Redacció d'aquella. V. "Renaixement" del 26 de març 1914. Rossell fou també president del Casal Nacionalista del Districte VI ("El Poble Català" 27 maig 1914). Francesc Rossell, juntament amb Francesc Curet, Rodergas Calmell, Alcàntara Gusart (socis del Centre) i d'altres formarien, l'octubre de 1914, la Joventut Nacionalista de Catalunya al si de la Unió Catalanista. V. "Renaixement", 22 d'octubre 1914, p. 546. Francesc Rossell, entre d'altres, publicava articles sota el tema Questions culturals i econòmiques. El 21 de maig de 1914, per exemple, publicaria un article titulat Lliurecanvistes! (p. 259-260) i d'oposició al proteccionisme tradicional i de reivindicació del lliure--

canvisme.

En un altre article, publicat a "Renaixement" el 30 de juliol de 1914 (p.379-380), Al marge d'una protesta, manifestava: "À nos--altres, nacionalistes de l'extrema esquerra, ningú no ens pot su--posar posseïdors d'idees imperialistes, que nosaltres aspirem al màxim de llibertat per a la nostra pàtria i aquest mateix grau de llibertat econòmica i política, volem per a tots els pobles de la terra". "Seran les petites nacionalitats, serem nosaltres els nacionalistes --afirmava en un altre, D'esquena al passat-- els qui --la portarem la civilització al món, realitzant la federació de tots els pobles de la terra. Serà el nacionalisme qui retornarà a tots els pobles les grandeses i exuberàncies pròpies dels pobles lliures".- "Renaixement", 10 novembre 1914, p.460. En un altre, titulat Escolteu joves, publicat a "Renaixement" del 22 de gener de 1914 havia afirmat: "La cultura ha de deixar d'ésser burgesa per a esdevenir popular. Tothom hi té dret al seu perfeccionament i a la possessió d'una major riquesa intel.lectual" (p. 52).

- (373) Segons manifestació que ens feu Cardús, antic president del Centre durant la segona república. V. l'obra de Rossell sobre el -- Doctor Martí i Julià, esmentada a la nota 69 d'aquest capítol.
- (374) "Renaixement", 9 de novembre 1911, p. 454-455.
- (375) Per exemple, després de l'Assemblea de Tarragona. V. nota 75 i 361 d'aquest capítol.
- (376) DELCLOS I DOLS, J.- Intransigents.- "Renaixement", 19 d'octubre 1911, p. 417-418). El mateix Delclos, publicava a "Renaixement", el 22 de gener de 1914 (p. 51), un article titulat No som negatius, som pràctics en què manifestava: "Els catalanistes que, malgrat tots els entrebancs i contratemps, hem permanescut immutats baix la bandera de la Unió Catalanista, seguidament som tractats de negatius, per aquells que a tothora, sense escrúpols de cap mena, mercadejant amb la causa de Catalunya, procuren encimbellar-se en profit propi (...); la gran causa que discutim per a la -- nostra terra, no és obra fàcil per a triomfar dintre una tempora da més o menys curta, o més o menys llarga, sinó que és obra --- d'anys i més anys. En canvi, girem els ulls vers els nostres detractors, i fixemnos amb la gent que entra a formar a l'entorn -- del catalanisme partidista i veurem que, en sa gran majoria, mi-

den la bondat i la lògica del catalanisme, segons el resultat --- d'unes eleccions i del triomf o derrota de qualsevolga regidor o diputat, de la comunitat a la qual s'hi troben afiliats temporalment. Des de "Renaixement" hem tingut ocasió d'observar la diferència -- que hi ha entre la gent que seguidament entra i surt d'aquell catalanisme modern, a la gent que vé o torna amb nosaltres; ja que molts dels redactors hem passat les beceroles del catalanisme en aquelles entitats de la Unió que es deien Lliga de Catalunya, Centre Escolar Catalanista i Associació Popular Catalanista en quals entitats l'home que avui té quaranta anys i no és coneixedor de la tasca realitzada per elles, no és possible que senti el catalanisme amb l'abnegació que és menester per a contribuir a l'assoliment del triomf de Catalunya. Ho hem observat i ho observarem cada dia, perquè en les nostres llistes de subscripció hi venen acudint noms coneguts de temps, que perteneixen al gran nombre de gent que, com nosaltres, no han cregut mai amb l'evolucionisme pràctic, éhir i avui fracassat, i s'havien quedat a casa, durant la llarga època -- que amb la capa del Catalanisme, s'hi han fet tantes moixiganges."

(377) "Acció", abril 1932, p. 38.

(378) "Revista Anyal" 1912, p. 44.

(379) "El Poble Català", 17 d'octubre 1913.

(380) Així, per exemple, en dirigir-se el Centre a diverses entitats per què vulguessin nomenar representants per a formar una Junta Consultiva de les Escoles Mercantils Catalanes, el "Círculo de la Unión Mercantil" contestaria que "no puede delegar persona alguna al objeto que interesa, por el carácter político de la entidad (...) y de las Escoles Mercantils Catalanes, mediante las cuales, aquella tanto contribuye al desarrollo y fomento de la cultura." Comunicació que fou contestada amb una altra lamentant que aquell "Círculo" refusés la seva col.laboració a una obra, la del Centre, que aquella entitat mateixa reconeixia que era de "cultura". "El nostre Centre, que vos considereu té caràcter polític, segua la resposta del Centre al president del Círculo, té per fi la defensa dels naturals interessos de llurs associats, sa educació i instrucció, i per tant la formació d'homes aptes i ciutadans conscients. És aquesta l'acció del nostre Centre, a la qual segons vos, els estatuts de la vostra associació no us permet intervenir."-"Acció", febrer

1910, p. 1.

- (381) Sobre els socialistes del PSCE i el nacionalisme català, V. CUADRAT, X.- La cuestión catalana y el PSCE, - "Perspectiva Social", 5. Barcelona, 1975, p. 129-157.
- (382) V. capítol segon, p. 11-12, i cap. tercer, p. 32.
- (383) V. p. 17-18.
- (384) BAS I SOLER, J.- Josep Puig i Esteve. - "Acció", juny 1932, p. 6.
- (385) V. capítol segon, nota 212.
- (386) "Revista Anyal" 1914, p. 250-251.
- (387) GALI, A.- op. cit., p. 274. "Revista Anyal" 1914, p. 251.
- (388) V. nota 96 d'aquest capítol.
- (389) "Acció", agost 1910, p. 7-8. Segons aquest butlletí, fins el 15 d'agost, havia d'estar exposat al tauló d'anuncis el projecte de reglament interior de la secció a fi que els socis poguessin "estudiar-lo", abans de la seva aprovació per la Junta general de la Secció. Aquesta se celebraria el 7 de setembre. V. "Acció" setembre 1910, p. 9, i "Acció", octubre 1910, p. 7. El 29 de desembre del mateix any, finalment, el reglament interior fóra aprovat per l'autoritat governativa.- "Revista Anyal", 1914, p. 252.
- (390) "El Poble Català", 28 d'agost 1910. "Acció", setembre 1910, p. 10-11.
- (391) "El Poble Català", 15 de setembre 1910. J. Clots i Corts, hi publica una lletra oberta, A mos companys de treball, mossos del comerç i de la indústria, en la qual narra aquesta reunió. L'Autor subratlla que els mossos són "també dependents del comerç i de la indústria, puig de l'un o de l'altre dependim" i respecte del projecte de constituir una associació de mossos, creu que "el millor i més convenient per a nosaltres, és ingressar en el Centre que ens reuní i demostrà que s'interessava per nosaltres de la manera tan desinteressada com ho efectuà, cosa que no podrà desmentir ni negar cap dels companys que assistiren a l'acte. Enfortint una entitat que ja actualment és innegable que és forta, es pot aconseguir d'obtenir les reivindicacions a què, dintre del treball a --

què ens dediquem tenim dret. Constituint una nova associació no aconseguirem més que ajudar a la formació de capelletes, capelletes que sols serveixen per a fer del tot inútil els desitjos i demandes de millorament que per a nostra classe se sol·licitin i el de dividir els treballadors que, per pertànyer o dedicar-se a un mateix ram, haurien d'estar fortament units. És ma creença que quantes més societats existeixin, més dividits estarem; és per a evitar això el perquè sóc partidari que abans de crear-la nova, - ingressem a qualsevol de les societats existents, sempre i quan tinguin relació amb el comerç i la indústria. El crear societats divideix, el acoblar-se tots en una enforteix (...)."

La lletra sortia el mateix dia que havia estat anunciada la celebració de la reunió següent de mossos.

- (392) "Acció", octubre 1910, p. 6. L'aplaçament fou comunicat pel mateix Sordas en començar la reunió, si bé "aprofità la vetlla -- per a exposar la conveniència de la propagació de la reforma de les actuals hores de treball, i explicà amb tots els detalls necessaris i d'una brillant manera, el que és el Centre, com pensa, com sent en el que és vida econòmica, política i socialment."
- (393) "Acció", octubre 1910, p. 8 "El Poble Català" 26 setembre 1910. També "El Poble Català" del 29 de setembre 1910 anuncia una nova reunió, convocada per la junta interina organitzadora de l'Associació de mossos i cobradors per al 29 del mateix mes.
- (394) "Acció", desembre 1910, p. 5. Els elegits per a aquests consells gremials eren, per al de l'engrós, Anfós Galí i Coll, president; Josep Fernández, vocal primer; Josep Güell, vocal segon; i Josep Erviti, secretari. Per al de l'escriptori, Josep Rivalta, president; Jaume Ferrer, vocal primer; Ramon Forcada, vocal segon; i Marià Vendrell, secretari. Per al del detall, Josep Cruxent, president; Enric Valls, vocal primer, Manuel Rius, vocal segon; i J. Sarret, secretari. Per al de Viatjants i Corredors, Miquel Bayona, president; Frederic Juandó, vocal primer; Ramon Orriols, vocal segon; i Juli Bassols, secretari. Per al de Fàbrica i Taller, Salvador Sellés, president; Josep Roca, vocal primer; Antoni Calvet, vocal segon; i Manuel Sabé, secretari.
- Després de les votacions la Junta de Govern de la Secció de Rela-

ció i Treball restà formada per Josep Gordas, president; Baldomer Prat i Paris, vocal primer; Francesc Casadamon, vocal segon; Felicià Elias, caixer; i Josep M. Feliu i Codina, secretari, més els presidents de cada gremi com a vocals nats, pel mateix ordre que hem seguit en esmentar els consells gremials.

Tanmateix pel que fa al Consell Gremial del Gremi del Detall, el 30 de desembre es procedí a una nova elecció per la renúncia de la major part dels elegits. El Consell restà format, després de la nova elecció, per Enric Valls, president; Victor Riera, vocal primer; Lluís Feliu, vocal segon; i Antoni Verdaguer, secretari. "Acció", gener 1911, p. 4, i febrer 1911, p. 4.

"Revista Anyal" 1914, p. 252. "El Poble Català", 21 i 22 de novembre 1910. Aquest darrer subratlla l'"èxit extraordinari", -- l'elecció "nodridíssima" dels gremis d'escriptori i magatzem i l'entusiasme regnant.

(395) "Acció", desembre 1910, p. 5.

(396) "Acció", desembre 1910, p. 5. Els butlletins del Centre convidaven a omplir unes caselles en les quals hom demanava la filiació dels socis, el nom de la casa on treballava, els anys d'antiguetat, el càrrec que hi ocupava i el gremi al qual pertanyia. Les dades havien de servir per a fer el cens de la dependència "de -- grandiosa necessitat per a un bon registre de col.locacions". "Acció", gener 1911, p. 4-5. "Acció", febrer 1911, p. 4.

(397) "Acció", febrer 1911, p. 4.

(398) "Acció", abril 1911, p. 4. El reglament fixava la composició del Consell Gremial dels gremis alhora que recomanava que el càrrec de vocal segon recaigués en un meritori o aprenent; el Consell -- era facultat per a cobrir les vacants que es produïssin al seu -- sí, llevat de la del president que havia d'ésser elegit en la junta general de gremi; els consells havien de reunir-se dues vegades al mes i, en sessió extraordinària, a proposta del president o de dos membres del Consell; tot membre del Consell que faltés a quatre juntes seguides, s'entenia que dimitia; els consells, so -- lament podien acceptar proposicions signades per socis inscrits en els seus respectius gremis; els presidents dels consells ha -- vien de donar compte de les proposicions a la primera sessió que

celebressin i ésser resoltes, a ésser possibles, a la mateixa sessió; els consells gremials podien contestar i resoldre totes aquelles proposicions que es referissin al gremi, "sense previ examen de la Junta de Govern de la Secció", i cas d'ésser de caire general havien de presentar-se a la primera reunió que fes la Junta de la Secció esmentada; pel que feia als consells generals de cada gremi, aquests havien de reunir-se un cop a l'any, de manera ordinària, amb la funció, entre d'altres, de renovar els consells i resoldre les "proposicions presentades amb 48 hores d'avançat", i, extraordinàriament, "a petició del president o dos membres del Consell del Gremi, a petició de la Junta de Govern de la Secció, i "per proposició, exposant l'objecte i firmada per la meitat més un dels socis inscrits en gremis"; els socis, per la seva banda, podien recórrer a la Junta de Govern de la Secció per a "l'alçament dels acords que hagi pres el Consell del Gremi, sobre les proposicions presentades per aquells", sempre que ho demanessin "les dues terceres parts dels inscrits al mateix, divent-se fer per escrit i exposant les raons; tot soci, també, podia presentar proposicions a la Secció; les convocatòries a consell general extraordinari havien d'ésser fetes per escrit, amb indicació de l'objecte del mateix i "repartides possiblement a domicili dels inscrits al Gremi"; les atribucions de cada càrrec eren les mateixes que els corresponents de la Secció de Relació i Treball; els socis estaven obligats a inscriure's als gremis que els hi correspongués "segons la seva actuació en el comerç o indústria"; pel que feia a les votacions hom procedia d'acord amb el que assenyalaven els estatuts del Centre sobre aquesta qüestió; i el càrrec de president del gremi es renovava cada any i la resta del consell cada dos i tots els càrrecs eren reelegibles.

- (399) Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs 1910-1911. - "Revista Anyal" 1911, p. 289.
- (400) Josep Rafols i Camí, president de la Secció d'Organització i Treball el 1942 ho remarcava el 3 d'abril de 1932 a les Festes de l'Aniversari.- "Acció", juny 1932, p. 20. Pel que fa al Gremi de Viatjants i Corredors, aquest, de fet, no s'estructuraria definitivament fins l'abril de 1916. V. "Acció", abril 1932, p. 32. V.

el capítol següent, p. 122 i sgs.

- (401) "¿Qui de nosaltres s'orientaria a ésser dependent de comerç d'un ram determinat, sabent per endavant que sobrava personal i que - per aquest motiu la soldada era escassa? O a l'inrevés, ¿qui tenint desig de dedicar-se al comerç no s'especialitzaria vers --- aquell ram on el personal fos més reduït, on per tant hauria de trobar més recompensat el seu treball? És ben cert que es fa necessari aplegar com més aviat millor el cens de la dependència de Barcelona, no pas una cosa ideal que en l'estat d'inconsciència de l'estament fóra difícil assolir, però sí prou eficaç per a de terminar aqueixa regularització de personal; tant més necessari quant més avanci la lluita comercial que obligarà sovint als productors a canviar de tàctica i de procediments, i aleshores sobrarà personal per unes coses i en mancarà per altres. El Cens donaria la mida, sinó justa, ben acostada a la realitat." V. Secció Permanent de Relació i Treball per son president Adrià Presas.

"Revista Anyal" 1911, p. 207.

- (402) Al mateix parlament, esmentat a la nota anterior, Adrià Presas re marcava que "no es concebeix que en una ciutat de la importància de la nostra, mercantilment, no puguí saber-se de manera indubtable el nombre de treballadors d'un estament o classe, quan a l'estranger en ciutats de menor categoria comercial els posseeixen complerts." V. revista cit., nota anterior, p. 206. Al capítol - primer, d'altra banda, ja assenyalàvem aquesta falta de dades.
- (403) "Acció" de novembre de 1910, p. 7, informa de reunions del 10, 11, 12, 13 i 14 d'octubre de 1910, de dependents dels gremis de magatzem, escriptori, despatx al detall, corredors i viatjants, fàbrica i taller, i mossos i cobradors, les quals en ésser pocs els socis presents s'hagueren d'aplaçar per a l'objecte que havien estat convocades, si bé hom aprofità l'avinantesa per a fer el cens de la dependència, el qual "es continuarà els dies de les juntes gremials". Igualment les caselles que, freqüentment, "Acció" reproduïa i que hem esmentat abans, havien de servir també per a la formació del cens (V. nota 396). V. també, per exemple, "Acció" abril 1911, p. 5; "Acció", maig 1911, p. 4 que demana que els socis omplin els butlletins que el cobrador del Centre els lliurava amb el rebut del mes amb la mateixa finalitat; "Acció", juny 1911,

- p.7 reiterava el prec que els socis s'inscriguessin al cens. Tanmateix, "Acció" de desembre de 1912, assabenta que la Secció per a poder prendre part a les eleccions a la Junta Local de Reformes Socials, "ha format un cens professional de dependents, en el qual hi han inclosos més de 10.000 electors" (p. 6).
- (404) El 9 de juny, segons informa "Acció" de juliol de 1911, p. 5, hom acordava a la junta general ordinària de la Secció de Relació i Treball, de crear un secretariat -per al nomenament del qual la junta quedava en llibertat d'acció- "per a la Borsa del Treball -de la qual la Secció aviat s'haurà d'encarregar". La Secció Permanent de Socors Mutus, per la seva banda, informava a "Acció" --- d'agost de 1911, p. 9, que el registre de col.locacions passava a ésser de la incumbència de la Secció Permanent de Relació i Treball.
- (405) "Acció" desembre 1911, p. 5. El primer mes de funcionament es produïren "40 demandes de col.locació i 25 ofertes, obtenint el satisfactori resultat de col.locar 15 socis". Pel que fa al secretariat, "Acció" de març de 1912, p. 6 esmentava els noms de Valls i Marill.
- (406) Així Adrià Presas al parlament esmentat a la nota 401, "Revista Anyal" 1911, p. 206. "Acció" de gener 1912, p. 6, feia tres recomanacions: que es divulgues el registre de col.locacions, que es renovessin cada mes les demandes inscrites al mateix i que s'aportessin totes aquelles ofertes de patrons de les quals hom en tingués esment. També "Acció", març 1912, p. 6; "Acció", abril 1912, p. 5, "Acció", maig 1912, p. 7. FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1913, p. 368-370: el seu comès era "procurar feina al qui no en té, proporcionar una plaça o millor col.locació per al qui es creu poc remunerat pels seus serveis o pels seus coneixements, interessar als qui estiguin en bones condicions per la seva molta pràctica, per la seva especialitat de treball, a una oferta mes avantatjosa de la que cisfrutin." També "El Poble Català" del 12 de juliol de 1912, reproduïx la lletra de la Secció de Relació i Treball als socis, la qual els recomana que es prenguin interès en la tasca -de fer del Registre de Col.locacions una veritable Borsa del Treball establerta al Centre; la lletra esolia que aquella tasca no

podia avançar perquè els socis "amb ben poques excepcions, semblen negar-se a donar la filiació de llurs coneixements, tant reiteradament demandada". La lletra assegurava el secret de les dades que hom aportés i per tant no es podia "admetre la por a veure's perjudicats en les seves feines actuals". "Més aviat sembla -afegeixen- que els nostres consocis no s'han adonat de la importància - que inclou per a l'interès de tots un Registre o Borsa de Treball ben organitzada (...)."

- (407) PONS, R.- Membria del Consell Directiu.- "Revista Anyal" 1912, p. 120. "Així, -afegeix- si al soci a qui s'ofereix la col·locació - li convé el canvi de casa, ho aprofita i llavors es compleix un - d'aquells fins socials de nostra institució, que és el millorament del dependent. Avui (juny de 1912), contra el que succeïa -- anys enrera, es dona molt sovint el cas d'ofertes que no es poden atendre, per no tenir a qui proposar. Durant el curs, aquestes - ofertes deixades d'atendre són unes vuitanta més i sens dubtes no han quedat inatenses perquè veritablement no hi hagi algun soci al qui haurien pogut convenir, sinó que és perquè no se'l coneix"; - amb aquest fi Rafael Pons insistia en la necessitat que els socis omplissin uns fulls en distribució entre els socis.
- (408) "Acció", juny 1912, p. 7; "Acció", juliol 1912, p. 4-5.
 "Acció", agost 1912, p. 7; "Acció", desembre 1912, p. 6.
 "Acció", abril 1932, p. 18. "Revista Anyal" 1914, p. 255.
- (409) "El Poble Català", 8 de febrer 1912 i 11 de febrer del mateix -- any; "Renaixement", 13 de febrer 1913, p. 61; "Revista Anyal" -- 1914, p. 256. El text complet de la conferència de Rúiz Castellà a "Revista Anyal" 1913, p. 143-148. Rúiz Castellà subratllava el paper de les borses de treball com un dels mitjans per a combatre l'atur forçós. "Aqueixa malaltia social -l'atur-, no es desenrotlla pas solament entre la gent de fàbrica, els qui es dediquen a les feines més pròpiament industrials, entre els ambients pura-- ment obrers, sinó que es desenrotlla també entre les demás ocupacions i empleus, fins en els genèricament anomenats de la depen-- dència mercantil en les seves diferents especificacions i demás - treballs propis de la classe mitjana; amb el ben entès de que ordinàriament el problema dins d'aquesta classe, és de més difícil resolució. Donat l'exagerat obrerisme de nostres dies, es tenen -

completament oblidats els deures socials envers les altres classes, especialment envers els anomenats obrers d'americana o empleats habitualment en el comerç, la indústria i en les professions derivades, quals problemes els esperonen amb tanta o major intensitat. A més de què refiant-se de què aqueixa classe d'ocupacions es busquen i obtenen per relacions particulars, ningú no s'ha recordat - d'organitzar degudament el servei de col.locacions per a les mateixes."

- (410) Pel que fa al curs 1911-1912, sols coneixem els totals de les ofertes, demandes i col.locats. FELIU I CODINA, J.M.- Memòria de la Secció P. de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1912. Segons "Acció" de juliol de 1912, s'havien tingut en el darrer curs 214 demandes de col.locació (la Memòria abans citada n'esmenta 213), 160 ofertes de treball (176 segons aquella Memòria), i 80 col.locats (idèntic nombre segons la Memòria). Donat que "Acció" esmenta la Memòria llegida per Feliu i Codina i que la diferència és petita i deguda, probablement, a un lapsus, esmentem a dalt les xifres de la "Revista Anyal".

Pel que fa als 80 col.locats, 60 eren socis "cessants", segons la "Revista Anyal" esmentada, i 20, socis que havien sol.licitat de - "millorar en el treball".

- (411) El quadre és extret de la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs de 1913-1914. Llegida per Feliu i Codina.- "Revista Anyal" 1914, p. 118. Feliu i Codina, comentà la significació d'aquestes xifres: "Direu amb irreflexió que la nostra gestió no - ha estat acompanyada d'èxit: per 241 ofertes en el curs passat, -- sols n'hi ha hagut 105 en el present", tanmateix, assenyalava, Feliu i Codina "l'any actual, amb menys ofertes, ens ha estat el millor (...); les xifres d'aquest any són les veritablement aproximades al nostre desplegament col.lectiu, les més acostades a la nostra manera d'ésser en el sentit professional. Ho comprendreu, di-- ent-vos que en el curs anterior, de les 24 ofertes concorregudes a la nostra borsa en sobraren 110 i aquestes foren: 71 places ofertes per a meritoris, 30 places ofertes per a aprenents i 9 places ofertes per a mossos; fixeuvos que totes elles són alienes a l'en-- tès de Dependents del Comerç; els meritoris i aprenents que tenen poca edat, d'acord amb l'equivocada significació que es dóna avui a la seva feina, treballen ja quan poden fer-se socis del Centre;

els mossos tenen prou esplèndides les seves societats especials, a les quals els patrons, en necessitar un professional hi acudeixen amb la seguretat de què els atindrà. El nostre caball de batalla el constitueixen la Dependència d'Escriptori, de Magatzem i de Detall. Concretant-nos, doncs, a aquestes classificacions ben pròpies, la nostra Borsa de Treball pot ben aspirar a un paper més important, que l'aconseguirà si amb interès i sàbia insistència - perseverem en el nostre propòsit, dedicant-hi seriosa i meditada campanya. I sobre les actuals xifres certes i ben orientades augmentarà bon xic més del què ho ha fet enguany la proporció dels nostres companys col·locats."

(412) V. p.^o d'aquest capítol.

(413) "Acció", febrer 1912, p. 5; "Revista Anyal" 1914, p. 255; "El Poble Català", 28 de gener 1912. L'Associació segons Martí Julià i la referència que en donava "El Poble Català", la formaven, per una banda, els qui volien i demanaven el compliment de les lleis socials perquè en minvar "els dolors del humils tranquil·litzen les multituds proletàries", són les persones "aimants de l'ordre, del veritable ordre social"; per una altra banda, el sector dels que "podríem dir neutres o del centre, que sense preocupar-se de la finalitat progressiva de les lleis socials, creuen que aquestes -- s'han de dictar i arrelar per a evolucionar", i un tercer grup, el d'"aquells que tenint ideals de radicalismes socials, creuen que el millor i més humà mitjà de la transformació de la constitució social, el constitueixen les lleis". Per això els uns reclamen més aviat el compliment de les lleis existents i els altres noves lleis noves reformes socials, però, uns i altres s'hi troben bé dintre l'associació, perquè aquesta s'inspira en la tolerància, en el respecte mutu i un sol, però poderós negoci lliga a tots els seus components: la bondat". Martí Julià explicaria també el caire internacionalisme tot indicant com els obrers "s'han convençut de què la seva força depèn d'aquest internacionalisme que fa que el proletariat arreu de la terra se solidaritzi i s'organitzi com un sol cos". En aquest sentit es mostraria "satisfet de què Catalunya entri en aquest corrent internacionalista". Manifestà el seu interès pels "nostres proletaris els quals no ha oblidat mai en les seves campanyes nacionalistes, convençut de què el nacionalisme no pot --- ésser oposat a les reivindicacions societàries, al desig de millo-

rament de les classes proletàries, ans al contrari, és un moviment guiat pel mateix sentit deslliurador;".

El dia abans d'aquesta conferència, "El Poble Català" anunciava - que el Grup Català de l'Associació per a la protecció legal dels treballadors, constituït el 9 de desembre de 1911, projectava la celebració de diverses conferències divulgadora dels seus objectius, la primera de les quals era la que es donava l'endemà, 25 de gener de 1912, al CAOCI. N'havien de seguir d'altres, durant - els propers dies, el local de diverses societats obreres, al carrer Guàrdia a cura de Noguer i Comet, i al local d'Acció Social - Popular, a cura de Miquel Sastre. Hom en preparava també per a donar a l'Ateneu Enciclopèdic Popular i a l'Ateneu Obrer, alhora -- que s'anunciava la possibilitat de fer-ne una a l'Ateneu Barcelonés a cura de Francesc Layret, vicepresident del Grup.

- (414) V. nota 1 del primer capítol. El text complet de l'informe a "Revista Anyal" 1914, p. 145. També el publica el "Butlletí del Museu Social" d'octubre de 1912, p. 206. "El Poble Català" del 26 -- de juliol de 1912 es refereix a la reunió de la Secció de Relació i Treball, en la qual es resolgué de concórrer a la informació --- oberta per la Cambra de Comerç -el parer de la qual havia estat - demanat per l'Institut de Reformes Socials- sobre la "Significació i límit" del terme "dependència" "per a resoldre jurídicament alguns assumptes plantejats en el Cos Legislatiu". V. també FELIU I CORDINA, J. M.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1913, p. 374.
- (415) "Revista Anyal" 1914, p. 255. "Acció", març 1912, p. 5, transcriu el text complet de l'informe. V. més endavant, p. 194 i sgs.
- (416) "El Poble Català", 3 de novembre 1912. "Acció", novembre 1912, p. 5. V. més endavant, p. 230 i sgs.
- (417) V. la Memòria de la Secció de Relació i Treball, cit. a la nota - 414 i publicada a la "Revista Anyal", 1913, p. 374: "(...) com a conseqüència d'un programa de govern social que volia emprendre el malaguanyat ex president del Consell de Ministres don Josep Canalejas Méndez (...) se'ns envià un qüestionari detalladíssim respecte a la situació social i col·lectiva dels Dependents, vàrem - completar-lo de quant es demanava i a més dels ideals que sobre - determinades qüestions nosaltres teníem."

La resposta s'adreçà durant l'agost de 1912. "Acció", setembre - 1912, p. 8.

- (418) "En ocasió d'una entrevista -manifesta Feliu i Codina a la mateixa Memòria esmentada a la nota anterior- del President de l'Institut de Reformes Socials amb el president del Consell, en la qual tractaren de l'obra social del Govern, redactàrem una extensa comunicació al primer de dits senyors, interessant-li la més curta temporada d'inactivitat i remarcàrem novament els nostres ideals en quant a l'horari del treball, a l'internat, al salari, etc., - etc."
- (418 bis) Rafael Pons a la Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal", 1911, p. 104-5, manifestava: "Una tasca que en l'avenir haurà de realitzar la Secció de Relació i Treball, es procurar aconseguir la intervenció del Centre en la Junta Local de Reformes Socials. Avui, amb el respectable nombre d'associats que tenim, ja ens correspondria aquesta intervenció i per a entrenar-se sobre la manera d'aconseguir-la, el Consell Directiu es decidí a prendre part a l'elecció de vocals obrers per a dita Junta, que ha tingut lloc durant el curs i si bé, com ja esperàvem, la votació no fou favorable als nostres candidats, la impressió rebuda ha estat immillorable, i ens fa esperar que amb la deguda preparació i amb l'experiència adquirida aquesta vegada, no serà gens impossible aconseguir un complet èxit en una altra."
- (419) "Acció", desembre 1912, p. 6. Memòria cit. nota 414, p. 374.
- (420) Memòria cit., nota 414, p. 374. "Acció", març 1913, p. 7, esmenta l'article 7 de la llei del 22 de juliol de 1912, segons el qual el tribunal industrial era l'únic organisme competent per a resoldre "las reclamaciones civiles que surjan entre patronos y obreros, o entre obreros del mismo patrono, sobre incumplimiento o rescisión de los contratos de arrendamiento de servicios, de los contratos de trabajo y de los de aprendizaje", "los pleitos que surjan en la aplicación de la ley de Accidentes del trabajo sometidos hasta ahora, provisionalmente, a la jurisdicción de los jueces de primera instancia. El contrato se supone siempre existente entre todo aquel que da trabajo y el que lo presta, a falta de estipulación escrita o verbal, se atenderá el tribunal a los usos y costumbres de cada localidad en la respectiva clase de trabajo."

I l'article 8, segons el qual, quan "se suscite juicio ordinario en virtud de reserva de derechos, en él entenderà el Tribunal industrial, si el asunto es de su competencia, con arreglo al artículo anterior, o el juez de primera instancia, en el caso -- del artículo 32."

- (421) "Acció", abril 1913, p. 11, subratllava el "resultat altament -- satisfactori i difícilment igualat per cap altra societat obrera barcelonina" que suposava la presentació d'aquelles 2.300 papere-- tes; de la mateixa manera que havien palesat l'interès dels so-- cis del Centre.
- (422) Memòria de la Secció de Relació i Treball cit.- "Revista Anyal" 1913, p. 375.
- (423) Memòria de la Secció de Relació i Treball cit. "Revista Anyal" 1914, p. 122.
- (424) "Acció", abril 1913, p. 11-12.
- (425) Memòria cit. nota 423, p. 122-3. "Acció", abril 1914, p. 5.
- (426) PUIG I ESTEVE, J.- En pro del treball intensiu. "El Poble Català". 23 d'abril 1910: "(...) Treballant set hores seguides, amb una pe-- tita interrupció de 15 minuts per a menjar un xic, sense deixar, només suspendre el treball, s'eviten les molèsties i despeses -- d'energia i s'estalvia el temps que exigeixen dos o tres entrena-- ments, la feina es beneficia en quantitat i qualitat i el depen-- dent no es veu obligat a recomençar un treball del qual està des-- centrat, estant encara subjecte a una digestió que forçosament -- es dificulta o perjudica. I ara no cal entrar en les raons que -- podríem dir-ne d'ordre secundari encara que ben positives, com -- són l'estalvi de llum, no tenir de treballar amb llum artificial, el fet de què, terminant el treball a les quatre o a les cinc -- de la tarda, el dependent podria viure fora de Barcelona, estal-- viant lloguers, guanyant en bons aires i comoditats, i que podria fer vida de societat, tenint hores per a tot, per a dedicar a la família, per a instruir-se, per a cultivar-se físicament, per a divertir-se, per a conrear amistats, etc., etc., que de tot això n'és tan digne de fruir el dependent com qualsevol altra persona (...). Els patrons hi guanyarien amb la qualitat i la quantitat de treball i l'estalvi de llum artificial. Els dependents hi ---

guanyarien en estalvi d'energies, en majors comoditats en el treball, en minva d'hores ocupades i en guany de temps per a dedicar al descans, al cultiu de la intel·ligència i a l'esplai del cos i de l'esperit."

- (427) PUIG I ESTEVE, J.- art. cit., "El Poble Català", 23 d'abril de 1910. "Fou per a nosaltres motiu de joia immensa -escriu- el saber que en el ram de banca i borsa hi han individus que integren les seves directives que cobegen la idea de la implantació del treball intensiu, i moltíssim més a l'enterar-nos de què la dependència - d'aquells despatxos empenia la defensa de la reforma amb coratge i empena per la prouja del millorament que van a aconseguir." Pel que fa a l'acció empresa en el ram bancari a favor del treball intensiu, "El Poble Català" del 29 de maig de 1910 informa - del parer favorable de la Junta nomenada pels delegats de més de 500 dependents bancaris de 14 cases de banca de Barcelona amb motiu de la informació oberta pel Col·legi de "Corredors Reales de Comercio de Barcelona", en una lletra titulada Pel treball intensiu. J. Clots i Corts, soci del CADCI, per la seva banda, el 7 de juny de 1910, publicava un escrit sobre el treball intensiu en el qual esmentava l'ajut ofert pel Centre als dependents de Banca i Borsa en les seves gestions pel treball intensiu i propugnava l'associació i la necessitat de superar l'individualisme, integrar -- les associacions de dependents i de no crear-ne de noves amb pocs membres.
- (428) "Acció", juliol 1910, p. 1. La reforma es proposava per als dependents d'escriptoris i magatzems a l'engròs, però no per als dependents al detall.
- (429) "Acció", juliol 1910, p. 1. "Revista Anyal" 1914, p. 181-182. "El Poble Català", 26 de maig 1910.
- (430) "Revista Anyal" 1914, p. 139-141. "La Catalunya" del 25 de juny de 1910, p. 401-402 reproduïx l'al·locució en castellà.
- (431) Al·locució als caps de cases comercials.- "Revista Anyal" 1914, p. 142-144. "La Catalunya" del 2 de juliol de 1910, p. 416, el reproduïx igualment. V. també "El Poble Català", 14 juny 1910.
- (432) "Revista Anyal" 1914, p. 181-182.

- (433) "Acció", juliol 1910, p. 1.
- (434) V. p. 101.
- (435) "Acció", agost 1910, p. 6. "Acció", setembre 1910, p. 9.
- (436) "Revista Anyal" 1914, p. 251. "Acció", setembre 1910, p. 10. Rius i Zanuy parlà en contra de la reforma, mentre que Morató i Font, i Feliu i Codina ho feren a favor, així com també Carbó que no era soci del Centre però que usà "del dret que li concedia la nostra tribuna lliure".- "El Poble Català", 5 d'agost 1910.
- (437) V. p. 101 - 102. "El Poble Català" del 25 d'agost de 1910 i del 11, 15, 18 i 22 de setembre del mateix any. Francesc Casademont, el 4 d'agost de 1910, publicava també una petita columna, Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria. Pel treball intensiu, la qual recordava la reunió del 28 de juliol i l'activitat del mes. "El Poble Català" del 10 d'agost de 1910, informa -- també de la marxa de la campanya.
- (438) "Acció", octubre 1910, p. 7-8. "El Poble Català", 16 de setembre 1910.
- (439) "Revista Anyal" 1914, p. 252. "El Poble Català", 28 setembre 1910.
- (440) "El Poble Català", 26 de setembre 1910. "Acció", octubre 1910, p. 8.
- (441) "Acció", octubre 1910, p. 8. "El Poble Català", 18 de setembre -- 1910. "El Poble Català" del 16 de setembre del mateix any, recarrega també les nombroses adhesions rebudes: "arriben ja a milers", hom hi diu.
- (442) "Acció", novembre 1910, p. 7.
- (443) "Revista Anyal" 1914, p. 252. "Acció", novembre 1910, p. 7.
- (444) Paral·lelament als esforços de la campanya, especialment en els seus moments intensos, els estius de 1910 i 1911, els periòdics -- reproduïen escrits favorables i contraris a la reforma. Així "El Consultor Mercantil e Industrial" del 16 de juliol de 1910 duïa -- un article favorable titulat El trabajo en los escritorios mercantiles signat per Fernando Maristany i reproduïa un escrit també favorable per a la reforma publicat el 1894. El mateix diari, el 1 d'agost de 1910 reproduïa l'informe del Foment del Treball Na-

cional del 1902 que defensava aquella reforma. La "Crónica Mercantil" del 1 de setembre de 1910 publicava també un article, signat per F. de A. Fortuny, titular El trabajo intensivo que subratllava els avantatges de la innovació. La revista "Cataluña" del 13 de maig de 1911, publicava un article, signat per Francisco Casademont, soci del CAOCI que defensava igualment el treball intensiu i esmentava l'acció del CAOCI en aquesta qüestió (p. 291-292). Ramon del Estany s'hi manifestava a favor en un article a "Renacimiento" el 1 de juliol de 1911, p. 234-235 i remarcava que "la -- consecució d'aquesta reforma és un gros triomf per al nacionalisme i per tant un gros triomf per al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, sustentador dels ideals nacionalistes". Els diaris, per una altra banda, reproduïen lletres dels -- seus lectors sobre aquest tema. V., en aquest sentit, les notes de Luis Costa i F. Farré titulades El trabajo intensivo a "La -- Vanguardia" el 29 d'agost de 1911, favorable la carrera a la modificació de l'horari de treball; en un altre sentit, la "Crónica -- pericial mercantil" el 1 de juliol de 1913, comentant les dificultats de la comissió impulsora del treball intensiu per a reeixir en la seva tasca, proposava l'horari intensiu per a la tarda, de 2 a 9 del vespre, en un article, El trabajo intensivo, signat per R. Ferse. Igualment es produïren escrits en contra del canvi en l'horari de la jornada de treball. D'aquesta manera, el periòdic abans esmentat, "El Consultor Mercantil e Industrial", reproduïa també els escrits desfavorables que motivà l'informe abans esmentat del Foment del Treball Nacional del 1902 i que en aquelles dates havia publicat aquell com els escrits inserits el 16 d'agost de 1910 i el 1 de setembre del mateix any. "El Consultor Mercantil e Industrial", el mateix 1 de setembre de 1910 publicava un -- article de Federico Climent Ferrer, titulat El Trabajo intensivo, en el qual manifestava el seu escepticisme envers l'acció dels -- promotors de la reforma i el seu possible èxit, així com sobre la viabilitat d'un treball intensiu en les tasques que comportaven -- un esforç mental considerable o en les botigues que exigien un -- treball més extensiu que intensiu pel càire especial que calia donar a la venda de productes a clients -- si bé cal assenyalar que el CAOCI no el propugnava precisament per al comerç al detall--.

La "jornada de diez a cinco -ho afirmava-, aun con la media hora de descanso cenital, resultaria excesivamente fatigosa para los trabajos de contabilidad y cálculo que, digan cuanto se les antoje a los teorizantes, no es fisiológicamente posible continuarlos sin alivio año tras año durante siete horas al día"; l'articulista enfi considerava la necessitat de no trencar el costum establert i de no posar-se "en remedos de extranjería" (p. 130-131). Citem també, El trabajo intensivo, a "La Vanguardia" del 26 d'agost de 1911, que combatia la reforma i subratllava les dificultats --- d'ennotllar el nou horari al sistema de menjades que es feien al país, i s'interrogava també sobre si fóra "higiénico" un "esfuerzo cerebral realizado durante ocho horas sin más descanso que --- treinta minutos" en els treballs "puramente mentales". Aquestes --- mostres, entre d'altres, juntament amb les notes i informacions de la companya que publicaven els diaris ens il.lustren sobre el procés d'aquesta i els arguments favorables -que hem vist desenrotllats a l'article abans esmentat de Puig i Esteve (nota 426)- i contraris que palesaven, aquests darrers, el pes de la tradició i del costum establert de feia anys més que no raons profundes.

L'escepticisme sobre la viabilitat del treball intensiu s'afegia també sovint com reconeixirien els mateixos dirigents del Centre i com reflectia, per exemple, un dependent, Plàcid Roses en un escrit, titulat Del treball intensiu. Un vot en contra, publicat a "El Poble Català" del 1 de novembre de 1910. Aquest manifestava --- que la reforma solament serviria per a perdre hores de descans, --- car es reduiria a mitja hora el temps per al dinar mentre que no existia cap garantia que hom plegués a l'hora estipulada i que la jornada no s'allargués igualment sense control com venia fent-se fins aleshores, i manifestava la seva esperança que la reforma no s'acomplís.

"El Poble Català", especialment, conté una bona mostra d'escrits sobre la reforma i d'informacions sobre la marxa d'aquesta; així, ultra les cites fetes i a esmentar més endavant, assenyalem "El Poble Català" del 12 de juny de 1910 que publicava un article de B. Escofet, El treball intensiu i la reglamentació d'hores de treball el qual, a més de la reforma, preconitzava la unitat de totes les associacions de dependents i la necessitat de mantenir-la ---

després de la campanya pel treball intensiu. Carles Feliu, publicava un escrit a "El Poble Català" del 22 de setembre de 1910, titulat - Els dependents de comerç i el treball intensiu en els despatxos; algunes consideracions generals que explicava les característiques del treball intensiu, subratllava els seus avantatges i negava que oferia altre inconvenient que el que pogués venir de l'adaptació i del canvi de costum però que desapareixeria "amb un xic de bona voluntat", indicava la forma d'organitzar el treball intensiu, els obstacles a vèncer, subratllava com oferia també avantatges per a les dones i assenyalava la tasca a fer per a obtenir aquesta reforma. J. Riera i Colom, en un altre article sobre la mateixa qüestió, dirigit als caps de les cases comercials i publicat a "El Poble Català" del 19 de novembre 1910, presentava, primer el CADCI amb les seves Escoles Mercantils Catalanes i les seves activitats esportives per a defensar tot seguit la necessitat del treball intensiu. Joan B. Feig, dependent, signava un escrit de suport al Centre i a la campanya a "El Poble Català" del 15 de gener 1911. B. Escofet, també, un altre cop, defensaria el treball intensiu en un article dirigit Als dependents de comerç, el 1 d'abril de 1911 a "El Poble Català".

- (445) Malgrat les adhesions rebudes, la reforma en la pràctica avançà poc el 1910, el que motivaria la continuació de la campanya l'any següent. Pel que fa a la implantació efectiva, tenim esment d'algunes cases que establiren el treball intensiu; així la Casa Andreu Iglesias a partir del 1 d'agost de 1910, segons "El Poble Català" del 27 de juliol del mateix any i "per via d'assaig"; "Acció" de febrer de 1911, per la seva banda, ens assabenta que la revista "Mercurio" -- l'havia establert des d'aquell mateix mes (p. 4).
- (446) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 209. "Acció" de febrer de 1911, p. 4, anunciava el proper començament de la nova campanya a favor del treball intensiu "amb importants actes de propaganda que s'anunciaran oportunament, quan s'hagi espargit la nuvolada de vagues que travessa la ciutat nostra".
- (447) V. p. 162-163.
- (448) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria cit., nota 446, p. 209.
- (449) "Acció", abril 1911, p. 5.

- (450) "El Poble Català" del 15 de març de 1911 duia les convocatòries de la Secció de Relació i Treball per a reunions dels dependents de magatzem i escriptori del gremi de la saderia per al mateix dia 15, i dels gremis de panyeria, cerasals i filadors de cotó per a l'endemà, dia 16. "El Poble Català" del 17 de març de 1911, duia la crònica de la reunió del dia 15 i anunciava reunions dels gremis de vidre i cutis per al 20 del mateix mes i d'agents de duana i ferreteria per al 22. "El Poble Català" del 27 de març de 1911, es referia a l'èxit de les -- reunions fetes aquella darrera setmana així com a l'entusiasme que hi regnava i n'anunciava de noves per al dia 27 de març, de dependents -- comissionistes i de camiseria; per al 29 del mateix mes dels perta-- nyents als gremis de tapissos i catifes i curtits; i per al dia 30, -- també del mateix, per als dependents dels gremis de maquinària i anex es.
- (451) "Acció", maig 1911, p. 4. "El Poble Català", 5 de maig 1911.
- (452) "Acció", juny 1911, p. 6. "El Poble Català", 17 de maig 1911.
- (453) "Acció", juny 1911, p. 6. "Acció", juliol 1911, p. 4.
- (454) "El Poble Català" del 16 de juny de 1911 publicava la convocatòria i el mateix diari del dia 23 de juny de 1911, en feia la recensió; a la reunió hom acordava "per unanimitat fer constar l'adhesió de la majoria confirmada pels plecs de signatures obtingudes dels dependents de Banca a la modificació del treball intensiu".
"Acció", del mes de juliol 1911, p. 5 esmentava que hom havia celebrat al Centre, a les darreries de juny "dues grans reunions de dependents de Banca per a tractar del treball intensiu, acordant-se el reconstituir la comissió de delegats de Banca de l'any passat per a què continuï les seves tasques fins a un fi concret".
- (455) "Acció", juliol 1911, p. 4-5. "El Poble Català", 25 de juny 1911. -- "El Diluvió", 26 de juny de 1911.
- (456) "Revista Anyal" 1914, p. 254.
- (457) Joan Bas en la festa de distribució de premis del curs 1910-1911, subratllava com "són poques les energies que resten després de deu hores dedicades al treball intel·lectual, per a assistir a les nostres classes i fer a casa els treballs de preparació necessaris; per això som nosaltres esforçats paladins del treball intensiu, perquè fent la ma-

teixa feina, puguem satisfer les ànsies de millorament intel·lectual de la dependència de la nostra terra". "Revista Anyal" 1911, p. 181.

- (458) "Acció", juliol 1911, p. 4. "El Foble Català" del 1 de juliol de 1911, en català, i el "Diario del Comercio" del 27 de juny de 1911, en castellà, reproduïxen íntegrament el text.

"Ara, a vosaltres us pertoca donar-li vostre apoi -manifestava als dependents del CADCI, Rafael Pons a la Memòria del Consell Directiu del curs 1910-1911- i lo menys que podeu fer és ajudar-la amb el criteri. Tots els qui, més o menys, han intervingut en les tasques de dita Secció, a l'enterar-se de molts quefes de cases comercials que desitjaven la implantació de la reforma, s'han convingut justament, de què el treball intensiu no és tan difícil d'establir com ells s'havien -- cregut. Però ara el Centre no és el sol a demanar-lo. Llegiu aquells grans cartells que, aquests darrers dies, han invadit tots els indrets de Barcelona i sabreu que avui totes les entitats de nostre estatament, amb la valiosa aprovació de les patronals, demanen lo mateix i inviten a sa implantació en una data molt propera. Així és que -- aquesta qüestió del treball intensiu ja no és empresa exclusiva del Centre, sinó que està en mans de tot Barcelona per a defensar-la; per consegüent, sense esperar fets més positius i àdhuc volent suposar -- que no s'arribés a adoptar, podem dir amb tota satisfacció, amb tota l'emoció que sempre causa el coneixement d'una victòria, podem dir -- que és una victòria que en essència i moralment el Centre ja la té -- guanyada, car nostre criteri s'ha imposat a tothom i a primers d'agost vinent ja hi haurà qui el practiqui."- "Revista Anyal", 1911, p. 164.

- (459) "Acció", agost 1911, p. 10-11. "Acció" subratlla la importància d'aquesta reunió car "corrien rumors de què n'hi havia que dubtaven de la conveniència de la reforma, per ésser el cas especial, d'ésser mossos. A la reunió intervenien, Horta president del Centre de Cobradors i Mossos, Llanas, Sancho del mateix Centre de Cobradors, el qual "aportà fortes raons i arguments en pro de la reforma, al·ludint diverses vegades al nostre Centre, a la Secció, a nostre company Feliu elogi-- ant sempre l'hora de la nostra decisió; Feliu i Codina, el qual després del seu parlament convidava als qui dubtaven de la reforma a exposar el seu parer, "obrint, d'acord amb la presidència, una petita i amistosa discussió amb alguns dels pessimistes"; Feliu i Codina clou-

ria la seva intervenció enmig de "llargs aplaudiments"; Rodríguez, finalment, intervenia tot recomençant "entusiasme i optimisme". L'acte s'acabava "entre un gros entusiasme i animats comentaris".

(460) "El Poble Català", 11 de juny de 1911.

(461) El míting fou anunciat diversos dies a "El Poble Català": el 11 de juliol de 1911, el 13, amb un anunci al mig de la segona plana; i el 14, a primera plana i amb un text d'estímul a l'assistència, signat per la Comissió de Delegats.

(462) "Acció", agost 1911, p. 11. El mateix Carbó manifestaria que "per falta d'entusiasme entre els dependents de comerç té por de que no s'aconsegueixi aquesta reforma i que si així succeís, aleshores no tindrien més remei, tots els de la classe, que renunciar a qualsevol nova reforma que vulguin implantar". "El Poble Català" del 15 de juliol 1911.

(463) "Acció", agost 1911, p. 12. Segons aquest butlletí, Adrià Fresas cità les acceptacions de la reforma per part de les cases de Pere M. Maristany, Lluís Sedó, Pere M. Calvet, Forató i Sempere, Rius i Torres, -- entre d'altres; manifestà les seves impressions optimistes "encara -- que alguna casa com la d'en Riva i Garcia no es manifesta conforme -- del tot" i llegia la lletra "on els esmentats senyors diuen que s'han d'amoïllar al que facin les altres cases de comerç de Barcelona", i informava, finalment, que les oficines de la companyia de E.Z.A. i -- les de la Companyia ferroviària del Nord havien establert ja el treball intensiu.

(464) Per al míting, "Acció", agost 1911, p. 11-12. "El Poble Català", 15 de juliol 1911; "La Veu de Catalunya", 15 de juliol 1911; "Diario del Comercio", 15 de juliol 1911; "Diario Mercantil", 15 de juliol de --- 1911; i "El Diluvio", de la mateixa data. Segons el butlletí "Acció" esmentat, acudiren al míting redactors de "El Poble Català", "La Veu de Catalunya", "El Diario del Comercio", "El Diluvio", "La Publicidad" i "La Vanguardia".

(464 Bis) "El Poble Català", 5 de novembre 1911. La lletra circular duia data del mes de juliol de 1911; l'escrit, insistia novament que amb -- l'horari fins aleshores vigent quedava "ocupada tota l'activitat diària de caps i dependents, sense lleure per a les relacions familiars i socials o per a governar la família als qui tenien aquesta sagrada obligació". La reforma de l'horari comportaria el corresponent estal-

vi de llum i deixaria temps "per al conreu de la cultura, l'enfortiment físic, la família, la ciutat, els esports, etc.". La Comissió esmentava també les dificultats que presentava en aquells moments - l'horari establert per a les classes mercantils "que totes les associacions organitzen", horari que feia molts a desertar de les mateixes "per la fatiga i les dificultats" que suposava.

- (465) "Acció", agost 1911, p. 10. "Diario del Comercio", 28 de juliol de 1911. "El Poble Català", 20 d'agost 1911.
- (466) El "Diario del Comercio" esmentat del 28 de juliol de 1911 publica una columna informativa, a la seva primera plana, de les gestions fetes per la comissió pro treball intensiu, la qual informa de les cases que havien decidit d'establir la jornada intensiva com l'esmentat gremi de colonials al major i d'altres cases de colonials al menor. La comissió, entre d'altres coses, recomanava que "para resistir sin molestia la jornada, deben ir al trabajo -els dependents- teniendo por base una alimentación más abundante que la de ordinario" i pregava al públic que s'acomodés al nou horari. La nota esmentava les adhesions rebudes fins a la data i anunciava que la comissió adreçaria una carta-circular a totes les cases comercials a l'engròs. El "Diario Mercantil" del 29 de juliol de 1911 reproduïa la mateixa nota, també a la seva primera plana. També "El Poble Català" del 20 d'agost de 1911 publica un escrit de Feliu i Codina, - Pel treball intensiu, que informa sobre l'estat de la campanya i la comenta. "Diario Mercantil" de la mateixa data publica una nota de la comissió de delegats sobre la qüestió. "El Poble Català" del 23 d'agost de 1911, publica un altre article sobre el treball intensiu a cura de Francesc Casademont, del CADC, el qual subratlla com el treball intensiu ja no és una sola entitat que el propaga, sinó que "són totes les associacions de dependents que el volen; són totes les entitats patronals que se'l fan seu; és la majoria dels caps -- que el desitgen; és tot un gremi que hi està conforme; són els de colonials que el practiquen; són les banques que esperen frisosos -- una adhesió per a començar-lo; és Barcelona que el necessita per a regenerar el seu mode de viure per a fer-lo més econòmic, més social, més científic..." Casademont, tanmateix, assenyalava més avall que la implantació del treball intensiu "és feina més que llarga" - per la "complexitat de l'estament". "No debem precipitar-nos", es-

crivia, a "una acció massa prematura". "Conscientment -acabava- no atropellem la magnanimitat de l'obra verament constructiva; deixem a l'oportunitat fer sa via, entre tant s'estableix dignament en nos tra urbs la reforma que ha de regenerar-nos". El "Diario del Comercio" del 9 de setembre de 1911 publicava el mateix article de Francesc Casademont. "El Foble Català" del 16 de setembre de 1911, en fi, publicava una nova nota de la comissió de delegats, signada el 14 del mateix mes, la qual resumia la situació de la campanya, el nom de les cases que havien establert la reforma i el de les cases que havien donat la seva conformitat, a l'espera d'un major nombre d'adhesions.

- (467) "Acció", novembre 1911, p. 5. "El Foble Català", 20 d'agost 1911.
- (468) CASTRE SANNA, M.- El trabajo intensivo. - Barcelona, 1911.
- (469) "Acció" de novembre de 1911, p. 5-6, feia balanç de les cases que havien establert la reforma i de les adhesions. Segons aquest butlletí, l'havien establert, amb data del 1 d'agost, les cases Morató i Sanpere, Mir i Suñol, Buixeres Germans i Font, Josep Garayoba, Josep Grau Gispert, Josep Maria Carreras, Amadeu Carreras, E. H. Moritz, J.M. Corbella Oscar Briand, Jaume Ràfols, Robert i Fugol, Administració de "La Veu de Catalunya", les oficines de la "Asociación de Viajantes", les de la Companyia de Segurs Zurich, Mútua Catalana d'Accidents del Treball, Companyia Anònima d'accidents del treball, Josep Monnegal Nogué, Palau i Surià, i F. Soler Trias, al costat de les que l'havien implantat l'any anterior: C. Bonet Escarner, Andreu Iglesias, Duanes i Revista Comercial "Mercurio"; la casa A.E.G. Thomson Houston Ibèrica, l'havia establert, d'altra banda, els dissabtes com a mesura d'assaig. Hom enumerava també els noms de les 39 cases adherides, en principi, a la reforma de l'hora ri. "Acció" de novembre de 1911, informava, també, de l'acord de la comissió de delegats de distribuir una lletra-circular dirigida als caps de cases. Hom adreçava, finalment, oficis a tres centes cases demanant dia i hora per a una entrevista. Assenyalem també el fet de la transcripció per "El Foble Català" del 5 de novembre de 1911 del text de la carta-circular adreçada als caps de casa el juliol de 1911, esmentada a la nota 364 bis.
- (470) "Acció", desembre 1911, p. 5. Aquest butlletí esmenta el nom de les cases adherides, com a fruit d'aquestes gestions, vuit en concret.

Hom esmenta també, el fet que "diverses cases, entre les quals s'hi compta la de Riva i Garcia, han rebaixat una hora de les que tenien establertes".

- (471) "El Poble Català", 25 de desembre 1911. Segons la nota informativa de la Comissió de delegats, publicada en aquest diari, hom continuava les visites, concretament hom en feia, aquells darrers dies, als fabricants de paens; hom hi citava els noms dels qui estaven disposats al canvi d'horari si la resta del gremi l'acceptaven (n'eren citats onze); segons la nota informativa, els qui restaven representaven el mateix nombre que els que havien acceptat. Hom assabentava -- també de visites conegudes a fer als fabricants de sederies, alguns dels quals es manifestaven també d'acord amb la reforma. La nota --- anunciava la publicació d'una circular, ja redactada, que considerava produiria "efectes d'importància, sobre tot si els nostres companys dependents procuren moure l'opinió de llurs cases en sentit favorable, col.laborant així en els modestos esforços de la comissió"; finalment, la comissió agraià a les cases que havien implantat el -- treball intensiu i pregava que se li adrecés nota de totes les que ho fessin.
- (472) V. nota 468. L'edició havia estat costejada, segons consta, en el mateix opuscle, per la Comissió Pro Treball Intensiu en el 46'30 %, -- per la Secció de Relació i Treball en el 9'26 %, i per la "Unión Profesional de Dependientes y Empleados de Comercio" amb el 44'44 %; -- aquesta darrera entitat, de la qual Miquel Sastre n'era secretari -- general, havia estat l'organitzadora de l'acte d'acord amb l'esmentada comissió pro treball intensiu. V. "Acció" dels mesos de gener 1912, p. 6; de febrer 1912, p. 4; i de març del mateix any, p. 5. Segons el butlletí esmentat d'aquest darrer mes, hom havia distribuït un gran nombre d'opuscles amb el text de la conferència de Miquel -- Sastre, per la qual cosa assenyalava que "vist l'èxit, s'ha fet una segona tirada i d'acuí breus dies estaran a disposició dels socis -- del Centre i demés que en desitgin". També, "El Poble Català", 21 de gener de 1912.
- (473) V. "Acció" dels mesos de febrer de 1912, p. 4, març 1912, p. 5, butlletins ja esmentats, de juliol 1912, p. 5 que informa de la implantació de la reforma per part de les cases F.J. Coll Bacardí i Mútua d'Accidents del Sindicat del Treball Nacional; d'agost 1912, p. 7 -- que informa també de noves cases que adoptaven la reforma, "London -

& Lancashire" i "The Standart", ambdues companyies de segurs i de la reunió que havia efectuat la Comissió de Delegats, la qual acordava de fer diversos actes que hom anunciaria "oportunament"; d'octubre 1912, p. 7 que informava de la sol·licitud adreçada a l'Ajuntament i Ferrocarrils a fi que atenguessin les demandes fetes pels escriptes ocupats a l'Ajuntament i a les oficines dels Ferrocarrils perquè s'establís el treball intensiu. V. també la informació de "El Poble Català" del 21 de gener 1912, ja esmentat a la nota anterior, que informa de l'augment del nombre d'adhesions a la reforma i de l'edició de la conferència de Miquel Castre. També "El Poble Català" del 3 de juliol de 1912 i del 26 de juliol del mateix any que informa de la reunió feta al Centre de la Comissió de delegats d'associacions de dependents pro treball intensiu; a la reunió, esmentada també pel butlletí "Acció" d'agost de 1912, hom llegia diverses comunicacions de cases, les quals, a via d'assaig, establien la reforma i hom s'ocupava, com també assenyalava l'"Acció" esmentada, de l'actuació a seguir, concretament, d'un "pla de campanya de pràctics resultats", per a la qual cosa hom demanava que els dependents informessin a la comissió de les cases que tinguessin coneixement que havien establert el treball intensiu a fi d'aconseguir una informació correcta per a poder desplegar, després, una "activa gestió". La premsa, progressivament, havia anat discriminant els seus espais al tema, El 20 de maig, Joan d'Arc, en un article titulat Social Catalana, publicat a "El Poble Català", després de manifestar que s'havia arribat a la conclusió certa de què la crisi passatgera de l'ideal nacionalista, era filla de què en la gestació s'havia oblidat un xic l'ideal social de la col·lectivitat" i que calia "acostar l'ideal nacional a les masses obreres", assenyalava en aquest sentit el treball intensiu com a "primer graó" i el descans dominical com un altre d'aquesta tasca. Tanmateix, el mateix Joan d'Arc subratllava a "El Poble Català" del 3 d'abril 1912, que l'acció de la Comissió pel Treball Intensiu "és acció mancada de nervi, de geni, de caràcter" si bé Joan d'Arc posava com a causa el que la comissió fos el resultat d'una "coalició" d'associacions enlloc d'ésser fruit d'una "acció personal o de col·lectivitat aunada" per a provar que cada associació era millor que treballés sola, cada una en una determinada reivindicació que crear comissions de diversos centres -

(V. una referència més completa d'aquest darrer article a la nota 515).

(474) La "Crónica Pericial Mercantil" d'octubre 1913, p. 5, esmentada més amunt indica que "a pesar de los esfuerzos de la comisión y el apoyo, digámosle nominal, que prestan las entidades económicas, no adelanta nada la cuestión tan preconizada del trabajo intensivo en las oficinas". Pel que fa al tema del treball intensiu a l'Assemblea de 1913, v. més endavant, p. 204 i sgs., especialment, p. 201-202, i, també, p. 203 i nota 660.

(475) V. nota 444. Ramon del Estany, per exemple, a "Renaixement" del 26 d'agost de 1911, p. 332, en un article titulat El treball intensiu, indicava que aquest "com totes les reformes que radicalment representen i són enemics declarades de la rutina, en voler adoptar-les, - no agafen aquella extensitat tan necessària per al més prompte assoliment de la seva finalitat" (...). Per manca d'una ferma convicció, que no té arrelada l'actual societat en què vivim, per encara portar al damunt del seu cervell la crosta de prejudicis i rutinarismes que sempre són reclosa per a tirar endavant totes les reformes reivindicadores de malestar social, no s'ha fet més extensiva en les dates - que es tenien assenyalades l'adopció de dita reforma, no s'han posat al davant predicant amb l'exemple les cases més importants representatives de la nostra força econòmica, i això precisament ha restat - força a les darreres de menys importància que forçosament per dependre de les primeres s'hi hagueren vist obligades."

L'obstacle de la rutina i de la tradició per a la implantació de la reforma l'assenyalava també l'article citat de R. Ferse, El trabajo intensivo, publicat a la "Crónica Pericial Mercantil" que hem citat a la nota anterior.

(476) PONS, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 164.

(477) V. la nota 206 d'aquest capítol.

(478) PONS, R.- Memòria del Consell Directiu.- "Revista Anyal" 1912, p. 116: cert -afegia Rafael Pons-, però precisament jo crec que la paulatina adaptació del treball intensiu en nostra ciutat és la millor seguretat d'èxit que li podem desitjar, perquè és indubtable que per molt convenient que sigui, la seva aplicació porta sempre aparellats al-

guns trasbalsos, que no són sinó els consegüents trasbalsos de l'adaptació, i tinguis per segur que si en un dia dat tot el comerç barceloní implantava el nou sistema, els trasbalsos adquiririen tal magnitud de trastorns que a crits es demandaria l'abolició de la reforma i llavors sí que n'esdevendria el seu fracàs per sempre més. Ara, caminant a petits passos, és la creixença penosa que solen tenir les grans finolitats, però en resum és creixença positiva, de la que devem alegrar-nos-en, car és esperangadora d'altra més ufanosa."

Feliu i Codina, a la Memòria de la Secció F. de Relació i Treball, del curs 1911-1912, publicada a la "revista Anyal" de 1912, p. 183, feia també balanç de la campanya i comparava els diferents resultats obtinguts en la campanya iniciada per les entitats patronals (es refereix a la de 1902) i en la feta pel CADCI: "Quan les entitats patronals iniciaren la campanya, juntant a la seva acció la influència i la consideració que tenen a la nostra ciutat, obtingueren resultats molt més petits (que el CADCI després). Implantaren la innovació poques cases de comerç i al cap de poc retornaven totes a l'horari antic. Si em pregunteu a causa de què, us diré que a causa de tot i de tots: els caps per les seves poques ganes de mantenir-la, i els dependents per la inconsciència amb què es portaren. Nosaltres, doncs, desconsiderats en un tot en quant a l'ordre social i polític de la ciutat es refereix, mercès al nostre esforç, que no vull adjectivar, hem aconseguit que a l'estiu establissin la reforma que patrocinem unes trenta cases i que d'elles 7 o 8 continuessin l'horari intensiu a l'hivern. Heus aquí l'èxit indiscutible de la nostra actuació; la base sobre la qual es bastirà la modificació del sistema actual d'injusta distribució." Hi ha contradicció entre les dades de Rafael Pons i Feliu i Codina, pel que fa al nombre de --- cases que adoptaren la reforma.

(479) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria esmentada a la nota anterior, "Revista Anyal" 1912, p. 184. "Però els que ens succeixin -segua Feliu- -- deuen continuar la tasca amb constància, perquè s'han de vèncer moltes i grosses inconveniències i d'una manera ferma i segura anirà guanyant aventatges la nostra aspiració, que és reducció d'hores i aprofitament de les reduïdes".

(480) V. nota 146 del capítol segon.

- (481) "La Publicidad", 18 de novembre 1909.
- (482) "La Publicidad", 20 de novembre 1911.
- (483) ROBERT RIUS, J.M.- El Descans Dominical. Carta oberta a D.J. Solva.-
 "El Poble Català", 6 d'octubre 1911. Connelly Ullman, a la seva --
 obra La Setmana Indica, subratlla com Ossorio y Gallardo "se había
 malquistado a la comunidad comercial tanto por defender a los carre-
 teros cuando la huelga Ayselá como por hacer cumplir la Ley de Des-
 canso Dominical" (p. 300). El fer respectar la Llei del Descans Do-
 minical havia estat una de les preocupacions del govern Maura, espe-
 cialment del ministre Juan de la Cierva, com assenyala Connelly --
 Ullman en aquest mateix llibre (p. 17 i 107).
- (484) "El Poble Català", 13 de novembre 1910. "Acció", desembre, 1910, p.5.
- (485) "Revista Anyel", 1914, p. 252. "Acció", febrer 1911, p. 4. V. nota
 394.
- (486) "Acció", març 1911, p.5.
- (487) "El Poble Català", 5 de setembre 1911. Signaven l'escrit Francesc -
 Muñoz, J. Ventura Ribera, Amador Venderi, Rafael Calatayud, Martin
 Llorens i Vicent Bell-lloc.
- (488) "El Noticiero Universal", 28, d'agost 1911.
- (489) "El Poble Català", 1 d'octubre 1911: "Es realment escandalós el que
 està succeint a Barcelona en la qüestió del descans dominical. Els
 obrers es dirigeixen a les autoritats i aquestes se'ls treuen de so-
 bre. El governador els envia a l'alcalde i aquest al governador. I,
 mentre, la llei no es compleix. Mai, mai a Barcelona s'havia fet --
 una burla semblant d'una llei beneficiosa pels obrers com ara que --
 hi ha al poder un ministeri "democràtic" amic de l'obrer, reformis-
 ta, etc., etc. A aquesta situació hi acaba de posar en Canalejas el
 sarcasme. Els obrers van enviar-li aquest telegrama: "Presidente
 Consejo de Ministros. Madrid. Asociación Dependencia Mercantil ele-
 va a V.E. protesta consejo alcalde accidental, recurrir huelga, co-
 mo medio único conseguir cumplimiento Ley Descanso Dominical; pro-
 testa que hace extensiva actitud gobernador civil inhibiéndose in-
 tervenir solución conflicto. Por patriotismo y amor leyes vigentes
 rechazamos actitudes autoridades determinantes disturbios que an--
 siando evitar sometemos solución alto criterio que a V.E. distingue.

Presidente Francisco Muñoz." I en Canalejas ha contestat amb aquest altre que no té desperdici: "Recibo su telegrama y ya sabe, cuan -- grande es mi interés y cuan resuelta voluntad en favor de reformas sociales lamentando solo que obreros mal aconsejados por elementos perturbadores vayan a la huelga con violencia y coacciones intolerables.- José Canalejas." (...) els obrers li diuen a en Canalejas que no es compleix la llei, que les autoritats no volen fer-la complir, que el principi d'autoritat queda en ridícul, i en Canalejas contesta que ell és un gran partidari de les reformes socials, però que els obrers s'han d'estar quiets, per més que trepitgin llurs drets!... No sembla aquesta contesta una broma, una broma intolerable?"

Per la seva banda, "El Progreso" del 29 d'agost de 1911 esperonava els dependents a l'acció tot afirmant que el governador civil solament actuava quan hi havia una amenaça de desordre públic.

- (490) Pel que fa al telegrama del 16 de setembre, l'hem reproduït a la nota anterior juntament amb la resposta de Canalejas. "El Poble Català" del 9 d'octubre de 1911, reproduïx la instància adreçada al President del Consell de Ministres el 29 de setembre del mateix any, plantejant la inhibició de les autoritats -governador i alcalde- respecte del compliment de la llei, detallant les seves gestions prop de les mateixes i justificant les raons del seu telegrama del dia 16 en aquella inhibició citada de les autoritats local i governativa, telegrama, per altra banda, adreçat amb la voluntat, per part de l'Associació de la Dependència Mercantil, de "lejos de crear la más leve dificultad al restablecimiento del orden social - y de la paz pública que hoy absorbe la atención del gobierno"; tot plegat adreçaven una súplica a Canalejas per a què "se sirva definir esta cuestión de competencias en pro del imperio de una ley vigente abandonada a su más escandalosa e impune vulneración".

"El Poble Català" del 25 d'octubre de 1911, esmentava un nou telegrama de la mateixa associació, el qual recordava: "sin contestación nuestro telegrama e instancia del 29 de septiembre y ante excitación creciente dependencia mercantil por escandaloso incumplimiento descanso dominical, suplico encarecidamente V.E. resuelva -

sin dilaciones asunto, en evitación conflicto por momentos agravándose, careciendo Junta directiva fuerza moral evitar consecuencias sin dar conocimiento público actitud criterio gobierno.- Presidente Francisco Muñoz."

A aquest telegrama, Canalejas contestava que "su telegrama del 29 de septiembre, motivó cartas a las autoridades locales porque no se trata de asunto que haya de resolverse en Madrid sino ahí: el Gobierno no puede tener criterio en materia resuelta por las leyes porque superiores estas a las autoridades gubernativas no hay más - que cumplirlas y hacerlas respetar sin permitir desobediencias ni transgresiones; de nuevo me dirijo a las autoridades locales e inútil juzgo repetir lo que siempre he dicho a cuantos invocan la posibilidad de conflictos violentos; el gobierno no los teme ni se preocupa de ellos sino para solucionarlos y si es necesario castigarlos, pero esa misma energía, para garantizar contra toda perturbación el orden público, impone a las autoridades que representan - al Gobierno gran serenidad en el cumplimiento de las leyes y seguro estoy por la gran confianza que esas dignísimas autoridades me inspiran, de que la ley quedará cumplida.- Canalejas.- Madrid, 23 d'octubre de 1911."

- (491) "Revista Anyal" 1914, p. 254. "Acció", octubre 1911, p. 6. El text complet de l'Escrit a "El Poble Català" del 27 d'octubre de 1911. "El Poble Català" del dia abans, havia també publicat aquesta nota: "Hem rebut una estranya comunicació, firmada per una colla de --- senyors perfectament desconeguts, que amb motiu de l'exposició dirigida pel Centre A. de D. del C. i de la Indústria a la Junta Local de Reformes Socials, tracta de sorprendre la bona fe del públic i de sembrar la discòrdia entre els qui lluiten pel descans dominical. Fa poc que a Terrassa, Sabadell i Manresa, s'ha arribat a un acord en aquesta matèria: les fàbriques i tallers supprimeixen totes les festes d'entre setmana fora de dos o tres i, a canvi, els obrers -- que cobren per setmanades pleguen el dissabte a les 12 del migdia. Així tothom té temps de fer el dissabte a la tarda les compres i -- feines del diumenge i el descans dominical pot ser quasi absolut. El CADCI ha fet això avinent a la Junta Central de Reformes Socials

demanant que es generalitzi la supressió del treball a les tardes -- dels dissabtes per a què el diumenge no hi hagi ningú que tinga excusa per faltar a la llei del descans. Doncs, d'això en dedueixen els comunicants que el CACCI va contra el descans dominical i demana oficialment més treball i menys repòs al dependent de comerç. No ho entenem. I com que per altra banda el nostre diari no es publica per a -- donar medis d'acció als qui no descobreixen altre intent que perjudicar amb semblants afirmacions una entitat que fa molt bona feina, no insertarem el comunicat, limitant-nos a cridar l'atenció del públic en general i dels nostres confreres respecte de la qüestió."

Més endavant ens referirem a la qüestió de la supressió de les festes intersotmanals, v. p. 124 i segs.

- (492) "Acció", desembre 1911, p. 5. "El Poble Català", 25 de desembre 1911. "Acció", gener 1912, p. 6. "Acció" de febrer de 1912, p. 6 informa -- que "la vincent setmana es continuaran fixant cartells de No compreu en diumenge, amb els quals seran 3.000 els que hauran aparegut pels carrers de la nostra capital".
- (493) "El Poble Català" del 25 de desembre 1911. Alhora, la Junta de Govern de la Secció de Relació i Treball, posava en coneixement del governador que aquella continuaria, per la seva banda, i "dintre els medis de la legalitat, l'acció que té empresa per a portar al convenciment públic la necessitat d'abstenir-se de comprar en diumenge, amb la -- qual cosa col·laborerà, a l'ensens que al compliment de la llei, a -- que sigui una bella realitat la justíssima aspiració de nostre estament".
- (494) "Acció", gener 1912, p. 6. Aquest mateix butlletí informa també que hom estudiava de fer "alguns actes per a portar al convenciment públic la necessitat d'abstenir-se d'efectuar compres en la festa dominical, per a donar espera a què sigui respost l'ofici que s'envià al Ministre de la Governació per a què estudiïn alguna modificació complementària, amb la qual, força guanyaria la nostra pretensió."
- (495) "El Poble Català" del 13 de gener de 1912 i del 17 del mateix mes i any. La comissió nomenada, segons "El Poble Català" del 17 de gener, publicaria manifestos, donaria "instruccions, organitzaria mítings, etc. Segons el mateix diari, assistiren a la reunió "15 o 20 associacions" i, entre aquestes, les societats de carreters, ferroviaris,

vidriers, joiers, dependents d'escriptori i CADCI.

- (496) Segons "El Poble Català" del 5 de febrer de 1912, el dia abans, diu menge, la policia feu 164 denúncies "d'establiments que estaven indogudament oberts"; i segons el mateix diari del 26 de febrer de 1912, el dia abans, també diumenge, "els agents de les autoritats efectuaren 300 denúncies per incompliment de la llei del descans dominical, la qual cosa prova que, malgrat les denúncies i la trenca-dissa també dominical de vidres, els nostres botiguers s'entossudeixen en no voler complir la llei (...). Els dependents es distribuïren, com tots els diumenges, en comissions per anar a fer plegar. A conseqüència de les visites dels comissionats i de la descortesia dels visitats en patiren diversos vidres en les cases (...)."
- "Acció", març 1912, p. 6, assenyalava que "sembla que té ja efecte la llei que tants anys fa està aprovada. Cal que ho celebrem. Per la nostra banda, continuem fent atmosfera en tots aquells sentits que puguin conduir a l'estricta compliment de l'anomenada llei."

Més avall veurem també com la Unió Gremial feia culpable d'aquest rigor a Lluís de Zulueta per la seva interpel.lació sobre aquesta qüestió.

- (497) La Unió Gremial, publicava a "El Poble Català" del 27 de febrer de 1912, una nota, la qual remarcava les "quantioses pèrdues" que el descans dominical ocasionava als detallistes, especialment als de les barriades obreres. Els dependents, manifestava la Unió Gremial, tenien dret al descans si bé "sense ocasionar perjudicis quantiosos al patró com fins ara vé succeint per la forma en què es reglamenta el compliment de la llei dels descans dominical, quals perjudicis repercuteixen directa i immediatament en la dependència per manca de treball i perquè al convertir-se d'obers a patrons han de trobar-se amb aquesta dificultat per al desenrotllament de la seva indústria en els costosos primers temps d'haver-la establert".
- Per a la Unió Gremial, calia trobar una forma de concòrdia per a què "els obrers" poguessin "tenir 24 hores seguides de descans cada setmana en el mateix dia i els patrons no sofreixin perjudicis en llurs interessos"; per aquesta raó havien d'ésser discutides "sembla" que "aquesta mateixa setmana" a la Unió Gremial unes bases "que fa dos dies té en estudi el Sr. Alcalde (...) per a ésser reformat el regla

ment de comú acord amb l'Institut de Reformes Socials". Els patrons hi estaven d'acord "i no quedarà definitivament aprovada en principi la reforma sense oir el parer de les societats de dependents per a què l'obra sigui a satisfacció de tots (...)".

"El Poble Català" del 28 de febrer de 1912, per la seva banda informava de la visita feta per una comissió de patrons del gremi d'ultra marins, queviures i similars "queixant-se-li de què els dependents els obligaren a tancar les botigues, trencant els vidres en diverses d'elles, a una hora en què tenen permès per la llei tenir-les obertes, és a dir, abans de les 12 del migdia". Els comissionats de manaven protecció, cosa que prometia el governador, segons el diari esmentat; alhora, informaven a aquest darrer del projecte de comanar al govern el "descans setmanal enlloc del dominical, cosa -- que demanen, segons ells, d'acord amb llurs dependents".

El 29 de febrer de 1912, Josep M. Rubert i Rius, publicava a "El Poble Català" un article titulat Si jo fos governador, en el qual manifestava que el governador civil havia de fer complir la llei sense mixtificaciones ni prudències que modifiquessin allò que havia -- estat legislat pel Parlament al qual havien d'acatar, en esdevenir lleis els projectes corresponents, el govern, governadors i alcaldes.

- (498) "El Poble Català", 13 de març 1912. "La Unión Orenial", escrivien, en nombre y representación de los industriales detallistas de esta ciudad, protestan enérgicamente del proceder de los agentes de la - autoridad observado en el domingo último al exigir el cumplimiento del descanso dominical, deteniendo a industriales y empleando solo medios adecuados para profesionales quincenarios; cerrando puertas de establecimientos que por no tener otra salida que la de la tienda la Ley los autoriza para tenerlos abiertos y obligando a salir fuera de sus casas con empujones las familias de los propios dueños. También protesta de que la seguridad personal queda completamente - desatendida los domingos, viéndose apedreados establecimientos, --- exentos del descanso, en las primeras horas de la mañana, sin que - los encargados de velar por el orden pongan coto a tan lamentables desórdenes. Trátase de extremar las medidas de rigor, incluso apelar al encarcelamiento para los que descuidan de la Ley Cominical. En el Congreso, por Diputados que creen representar Barcelona se han -

recordado como buenos los tiempos de La Cierva y Ossorio en que más de 500 industriales sufrieron prisión por incumplimiento de la nefasta ley Dominical y se pagaron más de 70.000 duros de multas al mismo objeto; pero en cambio nadie ha recordado la triste caída de un gobernador arbitrario e inquisitorial que arrastró a todo un partido y que mantuvo el orden amparado en el riguroso castigo y no en la paternal tutela que ceja en el ánimo de los gobernadores impregnados de recuerdos de satisfacción y gratitud (...). Próximamente, tendrá lugar en la Unión Gremial una reunión de industriales de todas clases para tomar acuerdos concretos y enérgicos en defensa de nuestros intereses si las autoridades continúan desapercibidas de los atropellos que sufren las tiendas y se dedican única y exclusivamente a la persecución de honrados industriales."

(499) "El Poble Català", 17 de març 1912.

(500) "Se conceptuan amparadas en este beneficio las industrias siguientes -assenyalava l'article primer d'aquestes bases-: vendedores por menor de joyas, vendedores por menor de tejidos, tiendas por menor de camisería fina, tiendas de ropas hechas con géneros ordinarios del país, vendedores por menor de quincalla y bisutería ordinaria, venta al por menor de mercería, mercaderes de chaquetas, tiendas de abanicos, tiendas de sombreros sin obrador, vendedores de calzado hecho y a medida, vendedores de calzado y tiendas de gorros, barberos y peluqueros en salón, alpargateros, barberos en postal o tienda, bastoneros y zapateros a medida."

(501) L'article segon, feia referència als "establecimientos en que se preparan y venden fiambres, tiendas de jamón en dulce, venta de vinos extranjeros y licores, tiendas de ultramarinos, vendedores de quesos, natas y mantecas, tiendas de comestibles, tabernas, tiendas de abacería, panaderos con horno de plaza fija y similares", tots els quals podrien tenir obertes les seves portes els diumenges.

(502) Segons "El Poble Català" del 17 de març de 1912, "el governador els respongué que ja n'estava inhibit car el deure del compliment pertany a l'alcaldia, de la qual ell no era més que un col.laborador que posava els agents a la seva disposició. Més a més d'un col.laborador en aquesta obra, afegí, soc el representant del govern, i el govern m'envia a mi els seus acords que jo trasllado a l'alcalde com he fet repetides vegades en la qüestió del descans dominical".

- (503) És possible que Joan d'Arc fos el seudònim d'un soci del Centre, -- fins i tot fos algun element important de la Secció de Relació i -- Treball; per la semblança, alguns cops, dels arguments emprats per a defensar la línia d'actuació del CADCI, i fins pel mateix estil per part de Joan d'Arc i Feliu i Codina, sospitem que el primer nom podria ésser el seudònim del segon. "Acció" de maig de 1912, p. 7, -- per la seva banda, es fa ressò dels escrits de Joan d'Arc: "Un estímat amic nostre, que firma amb el nom de Joan d'Arc, des del diari "El Poble Català" porta a terme i d'una bona manera, la campanya (per la qüestió del descans dominical), en el sentit de favor nostre. No vol dir que el criteri que sustenta està en absolut d'acord amb el que té aquesta Secció (de Relació i Treball), referent al -- descans dominical." V. també la nota 523.
- (504) JOAN D'ARC.- L'anella que no tanca. Solució? .- "El Poble Català", del 16 de març 1912.
- (505) "El Poble Català", 17 de març 1912. El telegrama demanava protecció del govern en contra de la voluntat de la Unió Gremial de no complir el descans dominical "provocando conflicto por atacar derechos de--pendencia mercantil", car l'acord del dia 16 de la Unió Gremial, suposava la decisió d'obrir l'endemà, diumenge.
- (506) Segons "El Poble Català" del 17 de març 1912, el governador indicà a la comissió de l'Associació de la Dependència Mercantil -que fou rebuda per aquell després que la de la Unió Gremial (V.n. 502)-, -- que faria complir la llei en tant que aquesta romangués vigent i no fos modificada.
- (507) "El Poble Català", 17 de març 1912.
- (508) "El Poble Català", 18 de març 1912. "El Poble Català" assenyala 23 detinguts de joves pel matí i 8 per la tarda, si bé, poc després, -informa que dels 32 detinguts, 14 foren posats en llibertat el matí mateix i els altres a disposició del jutjat. Aquest diari informa també que sis policies foren suspesos "d'em--pleu i sou" per no evitar les trencadisses. Els dependents de la -- Unió d'ultramarins adregaren un telegrama al govern tot protestant de les detencions i a Lluís de Zulueta tot preguntant-li "interese Ministro gobernación libertad dependientes comercio, detenidos arbitrariamente defendiendo ley descanso dominical y proseguir campaña iniciada en defensa Ley."

"El Poble Català", 31 de març 1912, reproduïx un telegrama de la entitat patronal que protestava per la "interpretación Ley Descanso Dominical dada por los juzgados municipales en juicios faltas y del hecho de que dichos tribunales no quieren hacer constar las -- alegaciones de competencia de los industriales acusados". La mateixa Unió Gremial adreçava un telegrama al President de la Junta de Reformes Socials protestant que "desnaturalizando la Ley del Descanso Dominical pretendan intervenir juzgados municipales sobre supuestas desobediencias agentes autoridad" i demanaven "apoyo y amparo".

- (510) "El Poble Català" del 19 de març de 1912 esmenta el telegrama del Sindicat Barcelonés de l'Agulla al Govern, el qual reclamava el -- "concurs poders públics contra recents atemptats a dita llei"; i de la Unió Professional de Dependents i Empleats del Comerç de Barcelona, la qual s'oposava a les "pretensiones Unió Gremial".
- (511) Així, l'escrit de Josep M. Rubert i Rius, La rebeldia de la Unió Gremial a "El Poble Català" del 28 de març 1912, contra aquesta -- associació patronal: "A semblants rebeldies -escrivia- es contesta amb la força de la llei"; i, més endavant: "No era possible suposar que s'arribaria a aqueixos extrems d'irreflexió. Provocar --- l'aggravació dels conflictes suscitats únicament pels que es vanten de no complir les lleis, sense més fonament que el seu personal i desautoritzat criteri, contrasta amb el procedir de sensatesa i prudència amb què la dependència mercantil reclama una cosa de justícia: el que no es vulnerin les lleis que emparen llurs drets."

V. també la nota 513.

- (512) "El Poble Català" del 26 de març 1912. El míting, segons aquest -- diari tingué un extraordinari èxit; presidit per Joan Marqués, hi prenen la paraula Grau, pels barbers; Rovira i Boya de la Unió Ultramarina; Satidó de l'Associació de la Dependència Mercantil; - Vives pel periòdic "La Defensa"; Salvador Feliu, director de "La Dependència Mercantil"; Bages de la Unió i Rosend Cardona de l'Associació de la Dependència Mercantil. Al míting, hom atacava a la Unió Gremial alhora que era defensat Lluís de Zulueta; hom refusava també el descans setmanal i que les botigues familiars obrissin en diumenge per la competència que farien a les altres; finalment, era adreçat un telegrama al govern de protesta per l'incompliment

de la llei del descans dominical, al qual aquell responia: "Es incomprendible que después de los esfuerzos que hace el gobierno y de las contrariedades que eso ocasiona a las autoridades aún se formu len quejas incumplimiento Ley Descanso Dominical".- "El Poble Català", 27 març 1912.

- (513) Esmement, a favor de la llei, els escrits de Josep M. Rubert i --- Rius a "El Poble Català" del 18 de març de 1912, el qual escrivia que l'alcalde Roig i Bergadà no sabia res de les bases de la Unió Gremial i es manifestava contra el procediment emprat per a fer-les, en no consultar ningú; el de J. Vidal Ysart, a "El Poble Català" del 25 de març 1912, que preguntava, "¿és que l'obrer que no pugui proveir el diumenge deixarà per això de menjar i beure en to ta la setmana?";
- el de J. Selva, a "El Poble Català" del 26 de març 1912, el qual, en resposta a un altre escrit, signat per A. Cliva, explicava els orígens de la campanya pel descans dominical el 1908 i els inicis de l'Associació de la Dependència Mercantil, recordava el Congrés --- obrer de Barcelona el 1908 que aprovà una moció dirigida a exigir el compliment de la llei i acabava afirmant que si hi havia d'haver excepcions, calia corregir-les limitant-les i no suprimint la llei;
- el de Joan d'Arc a "El Poble Català" del 27 de març de 1912 que rei vindicava la festa dominical per als dependents enfront de la fes- ta setmanal que pretenien els botiguers de la Unió Gremial i escri- via, dirigint-se als patrons, "de la manera que disputeu aquestes - hores d'unànim celebrança, ens portareu al cas de disputar-vos els beneficis en la producció o en la venda dels articles"; l'escrit es mentat de Joan d'Arc s'oposava a les bases i assenyalava la neces- sitat que els dependents reaccionessin i actuessin contra la pre- tensió de la Unió Gremial de voler modificar la llei: "sense follia -manifestava Joan d'Arc-, devem procurar que la nostra acció sigui de tanta intensitat com la d'ells i que si logrem sigui respecta- da la seva veu, nosaltres amb nostra acció fecunda procurem que a l'obrir el seu despatx no hi vagi a comprar ningú, no tan sols en diumenge, sinó ni els altres dies." Joan d'Arc propugnava que els - dependents es constituïssin en auxiliars de les autoritats per a -- fer complir la llei, "esbrinem -escrivia- si el càstig es fa efec- tiu"; recomanava de no defallir, celebrar actes de propaganda per- què la gent no comprés en diumenge i, en conjunt, seny i activitat,

"no cometem ni imprudències ni intemperàncies".

Assenyalem encara, favorables a la llei del descans dominical, -- els escrits d'Antoni Esqué Poch, a "El Poble Català" del 24 març de 1912, que refusava el descans setmanal (la majoria dels patrons d'Ultramarins "no deixen fer a la seva dependència -deia- més que una festa per altra. I s'avindrien a complir honradament el que ara prometen? Jo crec que no"); el de Francesc Bargués, del ram d'Ultramarins, a "El Poble Català" del 31 de març de 1912, contra la Unió Gremial; el de Josep J. i Arús, dirigint al tinent d'alcalde del districte VIII perquè posés remei al l'incompliment de la llei, a "El Poble Català" del 2 d'abril de 1912; i la lletra de protesta per l'incompliment de la llei dels dependents d'ultramarins, Tomàs Unós, Leopold Pérez, Salvador Gomà, Esteve Passons, Sever Díez i Emili Jardí, publicada al mateix diari i a la mateixa data.

En contra de la llei, es manifestaven al mateix diari, A. Cliva i Cliva, el 18 de març de 1912, el qual considerava impossible de complir aquella llei a causa de les excepcions que tenia; "si no es reforma -afirmava- (...) de dominical en setmanal serà sempre un cau de raons i perjudicis"; per altra banda, per A. Cliva, el tancar els diumenges portava molts botiguers a la "ruina"; la lluita, acabava, "hem de solucionar-la harmònicament en benefici de tots i en contra de ningú". També, en contra, escrivia un taverner, Josep Feliu, el 20 de març de 1912 a "El Poble Català", concretament contra el reglament que manava tancar les tavernes, -- quan, segons ell, la llei les excloïa; "d'aquesta qüestió, deia, que és purament social, s'ha fet arma política". Enric Aubeyzon i Ràfols, per la seva banda, es manifestava a "El Poble Català" del 21 de març de 1912, contra la llei amb la qual "no podem estar-hi conformes els autonomistes" (amb diversos punts de vista de la -- llei), perquè "tota imposició és tirania", i els "qui som federals" tampoc perquè "anul·la el pacte i tendeix a la unificació"; considerava que el descans podia fer-se qualsevol dia de la setmana d'acord amb el lliure pacte entre patró i obrer i, en tot cas, que el descans fos per torn i que els patrons lloguessin un treballador de més per a poder fer aquest torn; i interrogava, què passaria si tots fessin festa el diumenge?

"El Poble Català" del 24 de març de 1912, inseria un altre escrit

contra la llei, a cura de Bartomeu Amigó i Ferreras, del ram dels taverners, manifestant-se també, com Josep Feliu, perquè les tavernes poguessin ésser obertes els diumenges. Carles Costas Alvarez, escrivia, també, contra el descans dominical, a "El Poble Català" del 26 de març de 1912; l'autor, botiguer o "industrial", manifestava que "sembla que aquesta llei s'hagi fet per a allunyar i enemistar les diferents classes socials"; la llei "antidemocràtica" -deia- causava perjudicis a Barcelona; i, alhora, atacava Zulueta i els representants parlamentaris de Barcelona. Joan Amigó i Ferreras, a "El Poble Català" del 29 de març de 1912, assenyalava -- que el descans dominical arruïnava certs sectors o rams de boti--- guers, i que fer tancar el petit comerç "no seria una obra democ-- cràtica"; "el dependent, deia, ha de tenir una mica d'atenció al amo"; si el dependent es mantenia ferm perjudicava el patró i a ell que es trobaria sense feina. El que té un "treball pesat, --- d'incústria, escrivia, el qui veritablement és un obrer, aquest -- sí que té tota la raó. Perquè hi ha molta diferència en el treballar de l'un i de l'altre; el de l'obrer és constant i cansat, el del dependent és pausat i passa moltes estones contemplant a qui passa pel carrer. A més, alguns d'ells mengen i dormen a la mateixa casa, com els droguers i tavernes, etc., i fins si estan malalts se'ls cuida com a fills generalment"; Don anirà l'obrer -es preguntava- a beure i menjar si tot és tancat, les tavernes, els cafès modestos? "Tancant les portes no és la manera pràctica de fer engrandir Barcelona..." I, afirmava, encara, "els dependents han posat en desordre tota una ciutat". Esmentem, enfi, els escrits de J. Feliu, el 31 de març de 1912, de rèplica a J. Vidal Ysart, tot insistint sobre la necessitat d'obrir les tavernes els diumenges i de A. Oliva, en el mateix sentit, el 2 d'abril de -- 1912, tot replicant a J. Selva, ambdues lletres obertes, publica des a "El Poble Català".

- (514) "El Poble Català" del 25 de març de 1912, afirmava que el dia anterior, diumenge, havia estat el jorn en què més havia estat complerta la llei; però, segons el mateix diari, hom havia efectuat 396 denúncies d'infractors, de les quals 44 s'havien lliurat al jutjat municipal. A la tarda del diumenge, segons la mateixa font, s'havia celebrat una reunió de 400 membres a la Unió Gremial on "els acordés presos foren tots violents"; hom decidia de no pagar

les multes ni els drets que devengués el jutjat per a fer-les -- efectives, tancar els establiments si era decretat l'embarg dels infractors, visitar una comissió al President de l'Audiència --tot compareixent tots els "industrials" al Saló de Sant Joan, interes_sar el president dels gremis perquè obrís subscripcions per a sos_tenir les despeses de la campanya de resistència que havien em--près aquells, i protestar pel capteniment municipal i governatiu. Tanmateix, el rigor no disminuï, car "El Poble Català" del 1 -- d'abril de 1912 informava que el diumenge, 31 de març, el descans s'havia complit més rigurosament encara que els altres diumenges, si bé, com sempre, els "agents de l'autoritat tingueren que for--mular 224 denúncies per infraccions, de les quals 3 foren posades en coneixement del jutjat municipal".

- (515) A part del acord esmentats a la nota anterior. El fracàs de la -- visita a Madrid de la Unió Gremial és comentat per Joan d'Arc, en un article, a "El Poble Català" del 3 d'abril de 1912, titulat -- Serenes consideracions.

En aquest escrit, Joan d'Arc, partint de la crítica als gremis i d'aquest comentari respecte del fracàs de les gestions de la comissió de la Unió Gremial a Madrid, fa una sèrie de considera--cions sobre la forma d'actuar a emprar per les associacions de de--pendents que resulta singular per la seva oposició a la "coalició" d'entitats: "Per la defensa dels nostres drets, algú creu que és necessària la coalició d'entitats afines (...). És més de conve--niència que cada una realitzi acció separada per dues raons: per--què amb ella s'ha portat la qüestió a l'estat actual, per l'acció particular i de major interès que es realitza i pels diferents ca--ràcters que es despleguen en l'enquesta que fan la matèria arrel i o sigui eficaç amb una o altra de les manifestacions de l'acció -- general. L'acció conjunta és impossible. La coalició, a existir, no produeix els fruits que el sacrifici representa. La prova cla--ra són dues comissions projectades pel descans i no han arribat a reunir-se mai tres vegades. Tothom deserta. I si a la primera par--len de la qüestió financera, a la segona convinguda, queden gaire--bé sols"; Joan d'Arc esmentava també el cas de la comissió pro -- treball intensiu, comentari al qual hem fet referència a la nota 473 d'aquest mateix capítol. "Cada associació --escrivia Joan --- d'Arc-- que treballi sola. La seva acció serà decidida, orientada,

ferma. Què s'equivoca? Una altra supleix la via i fa triomfar --- l'ideal que és de tots (...). L'Associació de la Dependència Mercantil, vella i lluitadora entitat, que faci el seu pla d'acció --- prop de l'opinió pública. La Unió Professional d'Empleats i Dependents que continuï el que ha vingut realitzant i el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, nostra patriòtica entitat professional, la impulsora del Sindicat Català d'Obrers Dependents, que doni força impuls a les seves belles iniciatives, que l'han portat a l'estat floreixent i d'èxit (...)."

- (516) Recordi's els escrits esmentats a la nota 513, de botiguers taverners. Pel que fa a la reacció dels dependents, "El Poble Català" del 4 d'abril de 1912, informava de la reunió de delegats de les societats de dependents a l'Associació de la Dependència Mercantil, la qual decidia de fer públic un comunicat, el qual manifestava el "disgust" dels dependents davant la "proposició presentada al Consistori Municipal per a demanar al Govern l'exclusió de la llei --- del descans dominical a les tavernes, per entendre que donat el --- caràcter merament administratiu que deuriem tenir tots els Ajuntaments no poden en cap manera ficar-se en matèries socials. I son caràcter d'urgència perquè donats els interessos oposats que la proposició afecta no poden moralment nostres edils informar en --- cap sentit sense haver oït abans a quantes parts es creguessin --- amb dret de fer-ho, la qual cosa se'ls nega pel caràcter d'urgència amb què fou discutida i aprovada".
- (517) Joan d'Arc, en un escrit aparegut a "El Poble Català", el 11 --- d'abril de 1912, havia comentat ja referent a aquesta possible --- reunió que si els dependents eren cridats a una reunió amb els botiguers, no en sortiria cap acord: "L'acord que es desitja no es trobarà perquè en el fonamental ja no lliguem amb els rebecs: volem la festa íntegra, completa i per a tots, i de bon antuvi proposen trencar la festa del diumenge i establir més exclusions (...). Nosaltres realitzem amb les nostres realitzem amb les nostres --- entitats una intensa acció en el sentit sa iniciat pel Centre Autonomista de què no es comprí en diumenge. Siguem particularment --- més radicals: de què no es comprí allí on obrin en diumenge." "Els obrers, al cap i a la fi", acabava, eren "homes iguals".

- (518) JOAN D'ARC.- Paraules definitives.- "El Poble Català", 15 d'abril

de 1912. "Que en nom de cada entitat -escrivia també Joan d'Arc- hi vagi un ofici dient que al que ens avenim és única i solament al compliment estricte i total de la llei en vigor; fora d'això res. A veure si s'atreveixen a fer cap reforma i el govern a legalitzar-la. Dubto que es portés a terme una acció tan temerària, perquè -- llavors, sense recórrer a la vaga, que ens és impossible, posaríem a la pràctica altres extrems que serien la ruïna econòmica de nostres gremials. Pel damunt la llei (...) hi ha el fet de la raó en la nostra demanda."

(519) "El Poble Català", 17 d'abril 1912.

(520) "De resultes, crec jo, de les Paraules Definitives -començava Joan d'Arc-, va aparèixer seguidament a la premsa aquell malastruc vici de la generació que se'n va, que no per això ha deixat erma la -- terra de la seva influència, dels enemics de broma, una entitat -- deia: perquè és el Senyor Sostres, acudirem a la reunió, no cedint en res que (...) afebleixi el que és nostre ideal. Cal preguntar: som o no som?"

(521) JOAN D'ARC.- La Conxorxa.- "El Poble Català" del 20 d'abril de --- 1912.

(522) Fou en el míting del 22 de juny de 1911. V. p. 13. Aquestes crítiques, probablement, devien ésser freqüents entre els nuclis de dependents que havien protagonitzat les reivindicacions laborals del seu estament i que fins dates properes no havien vist participar el Centre en la tasca "societària" (la Secció de Relació i Treball és fundada el 1910 i la "imatge" del Centre, deuria persistir encara entre els ambients de la dependència més lluitadora, deixant de -- banda, ara, la imatge que continuaria tenint entre els treballadors anarcosindicalistes o els més radicalitzats).

(523) MASSANET, Ernest G.- Dues paraules sobre el descans dominical.- Massanet, segurament, devia creure que Joan d'Arc era membre del Centre. Per això, el text de Massanet és interessant perquè revela la visió que en tenia un home de l'Associació de la Dependència Mercantil o proper a aquesta entitat.

Joan d'Arc, a l'article La supressió de les festes intersetmanals, a "El Poble Català" del 20 de febrer de 1912, confirma la seva pertenència al CADCI, quan indica: "(...) no podem queixar-nos els -- dependents que pertanyem a les fileres de l'entitat anomenada"

- (524) JOAN D'ARC:- Una reculada per a no rehabilitar-se.- "El Poble Català" del 25 d'abril 1912. "Les entitats importants, iniciava el seu escrit i la seva rèplica l'autor, els nuclis importants de dependents d'aquesta ciutat, que seguidament o davant de la seva acció hi posen els seus homes, no com altres valents que tiren la pedra i amaguen la mà, ja d'anys, no obstant i ésser interrogades sobre la seva assistència a una reunió i que no tenia llavors com ara, caràcter de conxorxa amb anterioritat a haver-hi de comparèixer, han dit clara i fermament la seva veu a l'opinió pública."
- (525) "El Poble Català", 19 de maig 1912. Probablement aquesta polèmica estigué darrera de la nota del butlletí "Acció" del CADCI, de maig de 1912, p. 7 i que hem esmentat a la nota 503 d'aquest capítol. Pel que fa a la polèmica general sobre el descans dominical i els articles esmentats a favor i en contra de la llei, "El Poble Català" publicà tres articles, sota el mateix títol, la qüestió del descans dominical. Resum d'una informació. El nostre parer, com a editorials, el 5, el 12 i el 13 de maig de 1912, en els quals es manifestaven "resoltment" partidaris del descans dominical i contraris al setmanal, comentava les excepcions que permetia la llei i les modificacions que caldria dur a terme en aquest sentit, recordava la seva reprobació de la Unió Gremial ("els escassos elements representats per la Unió Gremial"), observava que no es complia la llei "amb el rigor degut", condemnava la resistència dels patrons, actitud que venia a "justificar la rebel·lia dels col·locats a -- l'altra banda del prisma, dels partidaris de l'acció directa, pels quals la llei és un miserable engany"; hom parlava també de l'actitud dels obrers: dependència mercantil i resta de la classe obrera: "En general aquesta -darrera- ha vist amb remarcable indiferència el plet sostingut pels dependents. És cert que és a aquests als qui més interessa l'aplicació rigurosa de la llei, perquè per tradició ja es complia la festa dominical en fàbriques i tallers. Però, per esperit de solidaritat -d'aquesta solidaritat tan ponderada i que no ha servit més que per a donar nom a organitzacions, no pas per a aixecar els cors dels nostres assalariats- creiem que tota la -- classe obrera s'havia de posar al costat dels dependents que tan -- bravament lluitaven pels seus drets adquirits. És cert que actualment els nostres sindicats obrers estan passant, des del fracassat

moviment obrer del setembre darrer, una tremenda crisi, desorganitzats, perseguits, traïts; és cert també que s'han convocat -- reunions a les quals hi han assistit, a més de les organitzacions dels dependents, altres Sindicats, però feia pena presenciar-les pel poc entusiasme per la causa que les havia motivades (...). -- També els dependents estan dividits com s'ha palesat a les mateixes columnes de "El Poble Català". Feia referència, seguidament, a la polèmica que havia protagonitzat Joan d'Arc sobre l'actitud de l'Associació de la Dependència, qüestió a la qual ens hem referit abans i defensava aquesta darrera entitat, de la qual subratllava la seva "nobilíssima història" i la "seva actuació present". Considerava l'editorial a l'alcalde "sinó un enemic, un fred vetllador de l'incompliment de la llei". Subratllava que -- aquesta no posava un terme per a resoldre els expedients de les infraccions, i aquestes restaven, per tant, en paperassa i els -- "infractors poques vegades reben el càstig merescut". Pel que -- feia al governador, considerava que els "obrers" no en conservarien un bon record, sinó tot el contrari: "tot el qual vol dir -- acabava el darrer article -- que els nostres obrers han de confiar únicament en el seu sol esforç per a aconseguir el compliment -- d'una llei que és de les més beneficioses de la legislació social espanyola."

- (526) "Acció" d'abril de 1912, p. 5 informa que el "Centre per medi de varis telegrams ha expressat concretament la seva opinió sobre la pretensió injusta de la Unió Gremial"; i, també informava que la "Secció oficial donant mercès al Conseller Sr. Muntanola, per -- haver proposat que fos consultat el parer del nostre Centre en -- una proposició que va presentar-se i discutir-se sobre el descans dominical, iniciada pel Gremi de taverners (V.sobre aquesta qüestió la nota 516).

"Acció" de maig de 1912, p. 7, manifestava com "continuava essent a l'ordre del dia" La qüestió del descans dominical: "La Unió Gremial --hom manifestava-- vol sortir amb la seva i clar, nosaltres -- li dificultem en el possible.

Hem vist també els escrits de Joan d'Arc que reflecteixen la línia del CADCI (V.nota 503).

- (527) El parlament de Feliu i Codina era anunciat a "El Poble Català"

del 24 d'abril de 1912 i el del 27 del mateix mes i any en duia la recensió. També, "Acció", maig 1912, 7.

- (528) Si més no coneixia prou les interioritats de l'activitat de la Secció de Relació i Treball, com hem vist (V. per exemple, notes - 473 i 515; també la nota 523, etc.).
- (529) "Acció", juny 1912, p. 7.
- (530) "El Poble Català" del 29 d'abril informa de la visita del president de l'Associació de la Dependència Mercantil al governador -- perquè posés més rigor en fer complir la llei. Per altra banda, -- segons aquest diari, el dia abans, diumenge s'havien produït 140 denúncies, de les quals 17 havien estat lliurades al Jutjat Municipal.
- (531) "El Poble Català" del 30 de maig de 1912 reproduïx una lletra de l'Associació de la Dependència Mercantil del 24 de maig de 1912 a l'alcalde, tot queixant-se de les infraccions i de la lentitud -- amb què es tramitaven els expedients de multes, cosa la qual provocava un "estat d'opinió tan poc favorable als prestígis que deu merèixer a tot ciutadà l'alta corporació que V.E. presideix"; els dependents esperaven, finalment, mesures severes en aquesta qüestió.
- (532) "El Poble Català" del 24 de maig de 1912 informa que l'endemà, -- dissabte, hom n'organitzaria a l'igual que per als diumenges anteriors, a l'Associació de la Dependència Mercantil.
El butlletí del CADCI, "Acció" de novembre de 1912, p. 5, assabenta que "cada diumenge i per diferents comissions nomenades a l'efecte, venim realitzant denúncies per infraccions de la Llei del Descans Dominical, i per cert que, moltes d'elles, amb resultats positius".
- (533) El 25 d'agost de 1912, se celebrava un míting, convocat per l'Associació de la Dependència Mercantil amb la cooperació de la Unió Ultramarina "a efectes del descans dominical i limitació d'hores de treball", amb l'adhesió de totes les entitats de dependents -- barcelonines. Hom acordava d'adreçar un telegrama al Consell de Ministres, signat per les dues entitats a dalt esmentades i diverses entitats de dependents, el qual protestava per l'incompliment de la llei, el no pagament de les multes pels infractors i demana

va la limitació de la jornada de treball; jornada que al míting hom l'havia reivindicada reduïda a 10 hores,- "El Poble Català" - del 24 d'agost de 1912 i del 26 del mateix mes i any.

"El Poble Català" del 27 d'agost de 1912, duia la resposta del -- president del Consell de Ministres a aquest telegrama, segons la qual el projecte de jornada de treball estava en estudi i, refe-- rent al descans dominical, feia notar els esforços del governador pel compliment de la llei, llei la qual era en aquells moments més respectada, segons els manifestava, i els indicava que s'adreces-- sin al governador civil i a l'alcalde amb la confiança que aten-- dria les reclamacions en cassos concrets.

- (534) "El Poble Català" del 4 de novembre de 1912, insereix una crida - de la Unió Ultramarina i de l'Associació de la Dependència Mercan-- til en aquest sentit.

"El Poble Català" del 17 de juny de 1912, assenyalava que el dia abans, diumenge, hom havia fet 119 denúncies, de les quals 15 ha-- vien passat al Jutjat Municipal. També, el mateix diari del dia 26 d'agost de 1912 i sobre la mateixa qüestió, assenyalava 76 denún-- cies, de les quals 2 havien estat lliurades al Jutjat Municipal, - com a balanç del diumenge, 25 d'agost.

Lligat amb el tema de les infraccions, "El Poble Català" del 7 -- d'agost de 1912, informava d'una reunió de la Junta de Reformes - Socials, sota la presidència del regidor Nolla, en sessió extraor-- dinària, "dedicada exclusivament a les infraccions del Descans Do-- minical, despatxant un miler d'expedients".

En un altre sentit, "El Poble Català" del 23 d'octubre de 1912, - assabentava que amb motiu de la presa de possessió de S. Anido com a governador civil, Joan Marqués, president de la Unió Ultramarina de dependents s'havia adreçat a l'esmentat nou governador tot plan-- tejant-li la qüestió del descans dominical i assenyalava com les - multes imposades no eren pagades i que les coses solament rutlla-- ven bé quan hi havien desordres públics; Joan Marqués li escrivia: "faci de manera que la llei es compleixi" i li recomanava de no se-- guir el camí del governador civil anterior, Portela Valladares.

- (535) V. en aquest sentit, les notes anteriors. Esmentem aquí, la visita de diversos aprenents de l'art de la fundició a "El Poble Català"

per a denunciar l'incompliment de la llei del descans dominical, - de la que ens assabenta aquest diari, el 15 de juny de 1912, o la convocatòria que el mateix diari del 6 d'octubre de 1912, insercix de la comissió de dependents de carboneria, per a una reunió d'aquest ram al local dels Lamparers, Llauners i llauners per a --- tractar de la qüestió de la festa dominical.

Sobre el mateix afer del descans dominical, "El Poble Català" del 24 de juny de 1912, reproduïx l'informe de la Cambra Industrial sobre el descans dominical, elevat al govern. L'informe constatava que el descans citat es complia a la indústria i al comerç a l'engròs, però no al detall "de índole puramente mercantil que - tienen por clientela el elemento obrero o los vecinos de los pueblos cercanos que concurren a nuestra ciudad a vender mercancías agrícolas" en aquest sector, "las resistencias han sido desde un principio insuperables". L'informe insistia en l'argument que els clients de les botigues eren obrers que solament compraven els -- diumenges i que, per tant, de complir-se la llei, els primers que darien arruïnats; alhora reconeixia també la justícia del descans dominical i la lògica, per tant, dels dependents a defensar-lo. "El conflicto se produce, por consiguiente, porque la aplicación de la ley no resulta justa y equitativa para todos y siendo imposible rebelarse contra la legalidad y pernicioso en alto grado el burlarla con subterfugios, esta Cámara debe pronunciarse - aconsejando la modificación de la Ley en el sentido de darle la flexibilidad necesaria para que dentro de ella se encuentren bien todos los intereses y sean atendidas todas las aspiraciones justas". L'informe subratllava la necessitat i la urgència de modificar, en conseqüència, la llei i, en aquesta reforma, recomanava de seguir l'orientació que l'Institut de Reformes Socials "indicaba en su informe del 20 de julio de 1902, dando en esta materia toda la amplitud posible, dentro de la Ley, el régimen municipal". "En su virtud -acabava l'escrit- solicitamos sea reformada la Ley del descanso dominical, previas las informaciones que se crean - procedentes, a las que con el mayor gusto acudirá esta Cámara".

- (536) "El Poble Català" del 25 d'agost de 1912, publicava una "lletre - desclosa als senyors governador civil, Joaquim Sostres, Joan Pich, Martí Matons, President de la Secció de Relació i Treball del ---

CADCI, i President de la Dependència Mercantil", als quals suplicava "fessin complir la llei del descans dominical a les barriades de Gràcia i Sant Gervasi, on dita llei, encara no hi és coneguda"; per a fer-la acomplir, indicava J. Arús, signant de la lletra, n'hi hauria prou amb una parella de la policia i un estol de dependents.

Pere Palà i Puig, president de la Secció de Relació i Treball del CADCI, responia a aquest escrit de J. Arús, el 28 d'agost de 1912, al mateix diari, i manifestava que per aquestes dues barriades -- pensaven "emprendre precisament una enèrgica i perseverant campanya, sempre d'acord amb l'esperit recte i seriós que informa els actes tots d'aquesta casa. I permeteu-nos fer constar, abans que tot, que no és pas determinada arran de vostra carta. Per la llei dels descans dominical, que té tots els nostres més fervents entusiasmes (...) venim laborant fa temps conscienciosament (...). I per ella, com fins ara, seguirem treballant (...)." El CADCI, -- acabava l'escrit: "té també com fi primordial, a més de la superior educació i instrucció, que proporciona amb les seves nombroses classes, el millorament social de l'estament que l'integra, -- una bona part del qual és afectat per la llei expressada."

- (537) "Acció", octubre 1912, p. 7. "Per a què siguin de més eficàcia -- les gestions --hom hi escriu també-- precisa que a elles hi col·laborin els socis i d'una manera especial aquells als quals més -- afecta: els detallistes."
- (538) "El Poble Català", 4 d'octubre 1912.
- (539) "Acció", desembre 1912, p. 5. En una exposició, elevada el 7 de març de 1914 al Ministre de la governació per la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, formada després de l'Assemblea de -- Dependents de Catalunya de 1913, sobre el descans dominical i la qüestió dels pactes, hom escriu: "En octubre de 1912 y autorizados por el entonces gobernador civil de esta provincia, don Manuel Portela Valladares, unas sociedades patronales con otras de dependientes, pretendiendo estas últimas arrogarse la representación de los dependientes de comercio de esta ciudad, celebraron unos pactos anulando el descanso dominical en los gremios de mercadería al detall, venta y confección de calzado, vendedores de por

celana entrefina, y vendedores de ropas hechas, cuyas representaciones -la de los dependientes- eran sociedades recientemente -- creadas y con el único y exclusivo fin de celebrar con sus patronos los antedichos actos a espaldas de la legítima representación de la dependencia mercantil."- "El Poble Català", 16 de març de 1914.

Josep M. Feliu i Codina, a la Memòria de la Secció Permanent de -- Relació i Treball, del curs 1912-1913, publicada a la "Revista -- Anyal" 1913, escrivia, també, sobre aquesta qüestió dels pactes (p. 375): "El descans dominical, en la situació mateixa que us de terminava en la memòria de l'any passat, ens ocupà preferentment; però ha succeït, com a aquell arbre que el bon pagès, plé de paciència i voluntat, volia veure alt i recte. Ell li escurçava les branques, n'hi tallava algunes, i mentre era a la copa de l'arbre, terminant son conèx, a aquest li surt al peu mateix una fastigosa inflor que per a trèure-la li era més profitós arrancar-lo de soca-arrel. Les autoritats ens apoiaven, reduïem al conglomerat insà que s'anomena Unió Gremial, i mercès a un cavaller que fou des governador de Barcelona, als últims dies de la seva funesta gestió, firmà uns pactes que la llei del Descans dominical autoritza sempre que sigui concertat per entitats legals responsables i solvents, per medi dels quals pot convenir-se la rescissió de la -- festa en diumenge; mes aquests pactes precisa que siguin fets entre dependents i patrons. Per a burlar aquesta idea sana, liberal, els patrons constituïren ells mateixos entitats obreres qual presidència ostenten, tenint com a socis obligats els dependents -- llurs i redactaren els pactes i els firmaren i tot."

- (540) "Acció", desembre 1912, p. 5. A la mateixa Memòria, esmentada a la nota anterior, Josep M. Feliu escrivia també: "A temps que fórem a tal artimanya indigna, redactàrem recurs d'alçada que després d'un any de pas no s'ha resolt en efectiu; mentrestant fan els patrons el que millor els ha semblat." (p.375)

També l'exposició esmentada a la nota anterior, del 7 de març de 1914, publicada a "El Poble Català" del 16 de març de 1914.

- (541) "El Poble Català", 13 de novembre de 1912. Segons aquesta informació, els dependents estimaven que els convenis eren nuls en oposar

se a l'esperit i a la lletra de les disposicions legals que regu-
laven el descans dominical a l'Estat Espanyol i especialment a --
una R.O. del 26 de juny de 1907.

Per altra banda, segons aquest diari, el CADCI havia adreçat tam-
bé un telefonema al President de l'Institut de Reformes Socials -
de Madrid amb els mateixos termes: "Centre Autonomista de Depen-
dents, entidad obrera Barcelona, en nombre de sus 2.600 socios y
de toda la dependencia barcelonesa, ruega dignísimo Instituto ---
acuerde sesión viernes, conforme instancia presentada, informa --
contra validez pactos convenidos por cuatro simuladas sociedades
de dependientes con patronos anulando descanso dominical. Dichas
sociedades constituidas expresamente para dicho pacto, representan
escasísimo número de socios. Además, convenios publicados "Bole-
tín Oficial" 16 octubre son contrarios artículo 13 y 14 Reglamen-
to Ley y sobre todo letra y espíritu R.O. 26 de junio de 1907. Por
tanto es justicia anulación pactos. Presidente Fuig y Esteve."
Un telegrama semblant fóra adreçat als diputats Lluís de Zulueta
i Francesc Cambó perquè prestessin suport a les gestions dels de-
pendents prop del govern i de l'Institut de Reformes Socials.

- (542) "El Foble Català" del 16 de novembre de 1912 l'anuncia i trans-
criu una fulla, repartida profusament el dia abans, entre els de-
pendents, la qual dirigida a aquests darrers manifestava, entre -
d'altres coses: "Davant l'atropell que signifiquen els pactes por-
tats a terme per l'egoisme d'uns i el servilisme d'altres; davant
d'aquests pactes (...) perjudicant greument a una de les parts --
més interessades, als vertaders dependents, que no han assentit -
ni consenten en els tractes i contractes d'unes entitats creades
-dites falsament obreres- (...) i que de deixar-se passar seria -
un cop mortal contra el descans en diumenge (...), no pot ni deu
la Secció Permanent de Relació i Treball del Centre Autonomista -
de Dependents del Comerç i de la Indústria restar callada, car --
massa es pretén vulnerar sacratíssims drets de classe que defen-
sarem ardits, puig que justícia i raó estan de la nostra banda(...)
En conseqüència, per a protestar degudament, tal com el cas reclama,
hem organitzat un miting monstre a la Sala Imperi (...) on --
amb cohesió unànim, en nom de tots els dependents, elevarem al go

vern conclusions encaminades a obtenir l'anul·lació d'aquests pactes (...) i que constitueixen una afront per a la sofrida i digníssima classe nostra (...). No hi falteu, doncs, companys (...). -- Contribuiu a l'enfortiment de la protesta i volareu amb vostra -- adhesió la justícia de les peticions que en bé de l'estament nostre, deixarem formulades i així amb el concurs de tots la victòria serà nostra (...)."

- (543) "El Poble Català" del 16 de novembre de 1912. Els telegrams eren signats pel Gremi de Robes Fetes i l'Associació dels Mercers al-- Detall. "Segons sembla -informa aquest diari- (...) l'han dirigit al seu guia Sr. Fortela" per a què els ajudés car la impressió, segons "El Poble Català" esmentat era que els pactes fóren anul·lats. Ja veurem com trigarien a ésser-ho.
- (544) "Acció" de desembre de 1912, p. 5. "El Poble Català" del 18 de novembre de 1912, dóna el nom de les diverses adhesions: Centre de Dependents de Sabadell, Associació Professional de Dependents del Comerç de Mataró, Associació de la Dependència Mercantil, Societat de Barbers "El Fígaro", Unió Ultramarina de Dependents de botigues de queviures, Societat d'Oficials Relloggers, Societat d'Oficials Espardenyers, Unió de Dependents de Tall i Venda de Confeccions, Unió de Dependents del Ram de Robes Fetes, periòdic "Acción", Unió Professional de Dependents i Empleats de Comerç, etc. Les de l'Associació de Dependents de Lleida i el seu periòdic professional -- "El Defensor", i de l'Associació de Dependents de Manresa, arribaren al final per telegrama. Segons la Memòria esmentada a la nota 539, p. 376, "al míting s'hi adheriren més de dotze entitats, un sens fi de grups professionals per medi d'expressives lletres, algunes de les quals es llegí".
- (544 bis) Segons "La Vanguardia" del 18 de novembre de 1912, la "con---currencia, formada en su mayoría por jóvenes dependientes de comercio, llegó a dar aspecto animado al patio de butacas, pero resultó escaso en proporción a lo que hubiera podido ser". Feliu i Codina justificaria "la ausencia de buena parte de sus compañeros, unos por no estar asociados y otros por trabajar en aquella hora a pesar de ser domingo".

- (545) "El Poble Català" del 18 de novembre de 1912; "Acció" de desembre de 1912, p. 5 i 6; FELIU I CODINA, J.M.- Memòria cit., nota 539, p. 375 - 376; "La Vanguardia" del 18 de novembre de 1912. Segons aquesta darrera, Feliu i Codina es lamentaria també de "la falta de disciplina y unión que reina entre ellos, faltas que mientras subsistan impedirán que los poderes públicos atiendan las aspiraciones de la dependencia, y termina aludiendo a una frase del señor Sastre, quien dijo que los dependientes, por su pasividad, no se hacen oír como debieran, como otros que por su actitud hacen - que se les atienda".
- (546) Els recursos trigarien anys a resoldre's definitivament. Abans -- hem esmentat l'exposició adreçada el 7 de març de 1914 per aquesta qüestió, exposició que subratllava com la dependència "a su debido tiempo, elevó su más firme y enérgica protesta solicitando a la par la anulación de los referidos pactos sin que hasta la fecha, no obstante haber recaído, ya sobre la mayoría de ellos, informe de l'Instituto de Reformas Sociales, hayan sido resueltos." Fins el 1918 no foren definitivament anul·lats.- "Acció", abril 1932, p. 20 V. el proper capítol, p. 333-340 i p. 344 i sgs.
- (547) "El Poble Català", 23 de novembre de 1912 en porta l'anunci, i el del 26 de novembre del mateix any, la recensió. Al míting, J. Ventura, faria constar la "falsedat llançada per certs elements patronals de què el míting celebrat el diumenge passat pel CADCI, no podia tenir força legal per ésser la majoria dels seus socis dependents del major, i per això la Dependència Mercantil en què -- tots els seus socis són del detall i per tant directament interessats en el descans dominical", havia organitzat aquest nou míting. Pel que fa a les altres intervencions, Feliu i Codina es felicitaria de "la Unió entre les entitats per a aconseguir la finalitat del compliment de la llei" car l'incompliment de la llei era degut "a l'apatia dels dependents i entitats interessades" que donaven "cops amb un martell molt petit" a la "roca" que era el descans. Feliu i Raventós de la Dependència Mercantil, subratllaria que era una vergonya per al govern aquell incompliment després de vuit -- anys de promulgada la llei així com també per als dependents que no havien "sapigut imposar-la"; feia, finalment, una crida a tots

els dependents perquè ingressessin en qualsevol entitat per a --
 vèncer l'apatia que perjudicava "en gran manera per a obtenir no
 ves lleis com és la reglamentació d'hores de treball". Antoni --
 Verdú, de la mateixa entitat, protestava perquè les autoritats i
 la policia no feien complir la llei i demanava al president del
 Consell de Ministres que fes seva el projecte de llei de reglamen-
 tació d'hores de treball que Canalejas, recentment assassinat, ha-
 via d'haver presentat el novembre a les Corts. Enric Valls del --
 CADCI subratllava també la necessitat "de mancomunar-nos per a --
 presentar una veritable força davant dels nostres adversaris", i
 feia una crida a tots els dependents "perquè s'associen qualsevol
 entitat de resistència, puig així obtindrem les millores que són
 el nervi de les nostres aspiracions". Francesc Muñoz, de la De--
 pendència Mercantil igualment, remarcaria la necessitat de presen-
 tar-se ben compactes per a donar la batalla i de superar les llui-
 tes intestines entre els dependents, de les quals els patrons ---
 s'aprofitaven. Antoni Font, pel Montepio de la Dependència Mercan-
 til, també es felicitaria per la unió de les entitats interessa--
 des en el compliment de la festa dominical; feia vots" perquè ---
 totes elles facin una veritable obra social per medi de l'enseny-
 ament, felicitant al CADCI: perquè en aquest sentit el dependent
 per medi de la instrucció compleix a meravella el seu comès, puig
 veurà els perjudicis que avui té, puig ella ha d'ésser el picot -
 que enderroqui el comerciant racuític que no sap comprendre les
 evolucions humanes". El President, J. Ventura i Ribera, faria el
 resum, tot subratllant la nul·litat dels pactes, advocant perquè
 el govern presentés el Reglament d'hores de treball, i per la ---
 unió de les entitats presents.

També, "Acció", desembre 1912, p. 6. Memòria, esmentada nota 539,
 p. 376.

Segons la Memòria, citada a la nota 539, p. 376, a més del miting
 organitzat pel CADCI i la participació de dos dels seus membres -
 al de l'Associació de la Dependència Mercantil, la Secció de Rela-
 ció i Treball del Centre "s'adherí a altres actes celebrats a in-
 dèntic fi, per medi de delegat".

Per una altra banda, el 23 de gener de 1913, "degut a les gestions
 de la Junta de Govern de la Secció", els regidors Nolla, Rius i -

Ripoll presentaven una proposició al Consistori "en el sentit de recomanar es resolgui la justa demanda de la Secció de què siguin anul.lats els pactes entre patrons i dependents, d'acord amb les conclusions aprovades al miting del dia 17 de novembre prop passat, celebrat a la Sala Imperi."- "Revista Anyal" 1914, p. 256.

- (548) "El Poble Català", 26 de novembre 1912. Entre els signants no hi figura l'Associació de la Dependència Mercantil, però el diari la deu considerar com a implícita en ésser l'entitat convocadora o - bé es tracta d'un lapsus.

Les quatre conclusions, expressaven, un cop més, el profund disgust dels dependents per l'incompliment de la llei del descans dominical, la protesta enèrgica pels pactes i la sol.licitud de llur anul.lació immediata, el refús de les entitats signants a tota mena de pactes "que tiendan a anular la mencionada ley", i feien -- present al govern la necessitat de "presentar a la mayor brevedad posible, a la aprobación de las Cortes, el proyecto de Ley reglamentando las horas de trabajo en el sentido de concretar la jornada máxima de la dependencia mercantil a 10 horas".

- (549) FALA I PUIG, P.- De Descans Dominical.- "El Poble Català" del 29 de novembre de 1912. "És realment reconfortable i digne de tenir en compte -escriu- la serena actuació de la dependència comercial barcelonina, la qual, d'una manera compacta, correcta, ordenada, i en alçament majestuós, s'és llançada a la defensa dels seus sacratíssims drets (...)" "Si no fos per l'egoisme -seguia més endavant- (...) fora i contra la llei, per uns elements patronals i uns dependents servilistes, entenem fóra del cas congratular-se - dels pactes donats a la llum al "Boletín Oficial" del 16 d'octubre darrer. Perquè en realitat aquests pactes (...) han produït - en nosaltres un efecte sanitäts molt remarcable, integrant nostre estament al sa despertar social d'una falsó superior sense perjudicials estridències, demanant l'anul.lament d'aquests convenis (...). I ho han demanat coheccionades, fent-ne aspiració comuna totes les associacions de dependents de Barcelona (...). Mes es - van succeïnt els dies i els convenis subsisteixen." El donar "temps -seguia- (...) pot produir en el cas present efectes contraproduents" i tot fent una cita de La Cierva: "però quan els ciutadans es veuen agredits en les lleis està excusada la violència". Si la llei no es complia, "¿què ens serà excusat a nosaltres?. L'actual governador civil de Barcelona (...) té la paraula."

"El Poble Català" del 3 de desembre de 1912, assabentava de la visita d'una comissió, formada per membres del CADCI, Associació de la Dependència Mercantil, Unió Professional de Dependents i -- Empleats del Comerç, i Unió Ultramarina de Queviures i similars, al governador civil al qual exposaven l'"excitació" de la dependència per l'incompliment de la llei i la continuïtat en la seva vigència dels pactes. Sánchez Anido els prometia "interessar-se" perquè l'anul·lació es produís aquella mateixa setmana i si no -- era possible demanaria al Ministre la supressió d'aquells pactes pel diumenge següent i en aquest cas fóra més rigorós, encara, -- que en els altres diumenges en fer complir la llei, per a la qual cosa "requerí la cooperació de les societats de dependents, els representants de les quals així li oferiren". El governador civil, indicaria també a l'Institut de Reformes Socials "la conveniència de fer immediatament efectives les multes imposades per infracció a la llei"; quan rebés d'aquell Institut --els manifestà també-- l'anul·lació, publicaria un bàndol fent-la pública "i donant severes i terminants ordres i instruccions per a aconseguir que el compliment del descans dominical sigui un fet a Barcelona".

Dins de la mateixa setmana, el dissabte, dia 7 de desembre de 1912, la mateixa comissió tornava a visitar el governador civil per la mateixa qüestió del descans dominical, segons "El Poble Català" del 8 de desembre de 1912. Per una altra banda, "El Poble Català" del 7 del mateix mes i any, assabentava que el governador civil -- havia convocat a reunió a una comissió de la Unió Gremial per parlar de les infraccions al descans dominical; la comissió, segons aquest diari, prometia de convocar els representants dels gremis per a expressar-los la conveniència que la llei fos complida.

"El Poble Català" del 19 de febrer de 1912, informava, també, per un altre costat, de la visita d'una comissió d'industrials i botiguers de queviures al governador civil per a tractar de la qüestió del descans dominical.

Pel que fa a les denúncies que cada diumenge es feien per incompliment de la llei, "El Poble Català", setmanalment, en donava el balanç: així "El Poble Català" del 3 de desembre de 1912, n'informava de 144 a càrrec de la policia governativa i de 196 a cura -- de la guàrdia municipal, "unes quantes més que l'anterior diumen-

ge", pel que feia al darrer diumenge, dia 1 del mateix mes i any; "El Poble Català" del 17 de desembre de 1912, referent al diumenge dia 15, informava de 251 denúncies, a càrrec de la policia governativa, i de 168 a cura de la municipal, de les quals 53, lliurades al Jutjat Municipal" per desobediència"; el mateix diari - del 20 de gener de 1913, informava que en el diumenge (dia 19), la policia governativa havia fet 202 denúncies, i la guàrdia municipal 297, de les quals 27 passaven al jutjat municipal "per desobediència", "el de cada diumenge, podem dir", subratllava "El Poble Català"; "El Poble Català" del 17 de març de 1913 informava - que el dia abans, diumenge, havien estat fetes 27 denúncies -xifra molt baixa i difícil de creure que no estigui equivocada, si la comparem amb xifres anteriors i posteriors-, de les quals, 21, -- lliurades al jutjat municipal. "El Poble Català" del 7 d'abril de 1913, enfi, donava la dada de 214 denúncies, de les quals 19, lliurades al jutjat, pel que feia al diumenge darrer.

Esmentem encara els telegrams adreçats a Lluís de Zulueta i al - Ministre de la Governació per la Unió Gremial, tot protestant, al primer les seves interpel.lacions sobre el compliment del descans dominical a Barcelona, i al segon felicitant-lo per la seva resposta a les interpel.lacions de Zulueta; també telegrafiaven a l'ex governador Portela "tot demanant-li protecció".

"En canvi, totes les societats de dependents de Barcelona han enviat telegrams d'entusiasta felicitació al Sr. Zulueta que (...) s'ha guanyat les simpaties de tota la dependència i en general de tota la classe obrera barcelonina".- "El Poble Català", 30 de novembre de 1912.

"El Poble Català" del 1 de desembre de 1912, reproduïa, també, el telegrama adreçat pel CADCI a Lluís de Zulueta, el qual el felicitava "calurosamente interpelación descanso dominical respondiendo sentir toda dependencia barcelonesa. Tendrémosle corriente asunto.- Presidente Puig i Esteve."

- (551) "Acció", març 1913, p. 7. El telegrama del 18 de febrer de 1913, adreçat al Ministre de la Governació, fou contestat per aquest, - Santiago Alba, amb un "E.L.M." en el qual incloïa una nota que reproduceix el butlletí a dalt citat d'Acció: "El asunto a que se refiere el telegrama del señor presidente del Centre Autonomista de

Dependents de Barcelona, tuvo ingreso en la Sección de Réformas Sociales, del Ministerio de la Gobernación, el 9 de noviembre de 1912 y se remitió a informe del Instituto de Reformas Sociales, del Ministerio de la Gobernación, el 9 de noviembre de 1912 y se remitió a informe del Instituto de Reformas Sociales el mismo día. Con posterioridad, el Instituto pidió al Ministerio que se reclamasen al Gobernador de Barcelona diversos datos y documentos, necesarios para formar juicio, los cuales se pidieron a dicha autoridad por R.O. comunicada de 15 de enero último, indicándosele -- además la conveniencia de abrir una información pública para cada gremio y que se formase expediente separado por cada pacto. No debe extrañar que el Sr. Gobernador no haya enviado aún los antecedentes reclamados porque suponen un trabajo considerable. Tan --- pronto como se reciban serán remitidos al Instituto para que pueda emitir su dictamen y una vez que esto tenga lugar cabrá que se dicte la resolución que proceda en el recurso de que se trata."

(552) V. més endavant l'apartat L'Assemblea de Dependents de Catalunya i la campanya pel tancament de les botigues a les vuit, p. 104 i sgs.

(553) V.p. 171 d'aquest capítol. Amb anterioritat, i en relació amb la qüestió de la festa dels dissabtes a la tarda, "Acció" de febrer de 1910, p. 2, informava que per "acord d'aquest Consell (el Consell Directiu) i a proposta de la Junta de la Secció de propaganda, una vegada s'hagin rebut unes dades que s'esperen d'Anglaterra, serà presentada a les societats de caràcter patronal una interessant proposició convidant els tallers i fàbriques a què implantin la reforma de començar el paro setmanal per a llurs obrers -- els dissabtes després del migdia, a fi de donar lloc a què dits obrers puguin fer les seves previsions i compres el dissabte a la tarda. Seran convidades a subscriure aquesta proposició les entitats afins als interessos del nostre Centre. Un esforç més i no -- el més petit, als molts que porta fets el nostre Centre en pro -- del descans en els diumenges."

No consta que aquesta iniciativa tingués continuïtat, però és un precedent de la que adoptava ara amb motiu de la qüestió de l'angmenada "supressió de les festes intersetmanals".

- (554) "El Poble Català", 18 de gener de 1912, transcriu l'escrit que ci-
tem tot seguit, adreçat pel CADCI al Foment del Treball Nacional
el 11 de gener de 1912, i que pràcticament transcriu la instància
dirigida al Ministre de la Governació l'octubre de 1913.
- (555) "El Poble Català" del 15 i 18 de gener de 1912. També, "Acció" de
març 1912, p. 5-6, reproduïx el text complet de l'escrit al Fo-
ment. "La Veu de Catalunya" del 20 de gener de 1912, el comenta,
per la seva banda.
- (556) "El Poble Català" del 29 de gener de 1912 subratllava que la su-
pressió de les festes intersetmanals havia provocat greus desavi-
nences dins el món del treball. Segons aquell, l'Associació de Fa-
bricants Blanquejadors, Tintorers i Aprestadors, decidia procedir
a la reforma, però la Societat Obrera d'Estampadors, cilindradors,
Aprestadors i restants acabats en peces s'hi oposava. Els treballa-
dors d'aquest ram, que segons "El Poble Català" eren uns 15.000,
els quals cobraven les festes i eren pagats setmanalment, proposa-
ven de treballar les festes a canvi de plegar dues o tres hores -
més aviat els dissabtes; els fabricants, tanmateix, l'única com-
pensació que oferien era el de pagar un jornal o dos més la setma-
na que es treballés en alguna antiga festa. Els treballadors, el
28 de gener de 1912, decidien de refusar la compensació que ofe-
rien els patrons, demanaven que aquella compensació consistís en
acabar la setmana de treball el dissabte al migdia i que es consi-
derés el primer de maig dia festiu amb abonament del corresponent
jornal, segons manifestava la comissió d'aquest ram, formada per
Pere Casals, Lluís Serra, Josep Simon, Andreu Blanc i Juli Desplat.
"El Poble Català" del 30 de gener de 1912 informava que el con-
flicte dels estampadors i cilindrals per aquesta qüestió conti-
nuava. Segons el mateix diari del 1 de juliol, els treballadors -
acordaven de no treballar les festes; per una altra banda, moltes
cases acordaven continuar la tradició de les mateixes festes que
venien fent-se fins a aquell moment, malgrat la supressió de les
mateixes per Roma. Segons "El Poble Català" del 6 de febrer de 1912,
el ram de tintorers, blanquejadors i annexes, esmentat, s'aconfor-
mava de treballar els dies de festa suprimida a condició que els
fos rebaixat trenta minuts de jornada de treball tots el dies de

l'any. El mateix diari del 26 de febrer de 1912 informava que - continuaven els desacords en aquest ram entre els patrons i els obrers per a obtenir una compensació acceptada per les dues bandes. En no arribar a cap acord, els treballadors prendrien la decisió de "presentar la demanda de la jornada de 8 hores, amb unes bases de treball, contestant a la informalitat patronal". També entre pellaires es plantejava inquietud. Més endavant veurem com es clouria aquest conflicte, en general, per la supressió de les festes intersetmanals.

- (557) CERVELLO SADURNI, J.- Escolteu! Per als dependents de comerç.- "El Poble Català", 2 de febrer de 1912. "Indubtablement, escriu Cervelló, anem cap endavant. En plé segle XX, el dels desvetllaments, i quan amb més força es parla d'avengos i regeneracions, una disposició de Pius X, feta llei a Espanya, vé a enrobustir el braç del de dalt per a què amb més facilitat puguin fer-ne dels d'abaix una foguera inofensiva. Per al Papa de Roma, que tots els dies li són d'igual valua i per als nostres burgesos que una jornada de treball els hi representa un nou ingrés a la caixa, es cosa senzilla i raonable suprimir festes que en definitiva no venen més que a millorar la situació del proletariat. Perquè a aquesta sola classe interessa el més gros nombre de descansos possibles, per a poder-se entregar a l'expansió que bé es mereix qui es passa les hores de sol sota un sostre baix i entre parets replenes de paqueteria. Se'm dirà que queden els diumenges; bé: A part de què la immensa majoria dels botiguers i magetzemistes tenen a bé regatejar el matí de descans, el diumenge fins avui ha existit i el fet de què subsisteixi la festa de fi de setmana, no vé a compensar la pèrdua que representa per als dependents de comerç la supressió de les festes extraordinàries." A la dependència, manifestava més endavant, "no se li ofereix cap compensació, la de començar la festa dominical el dissabte a la tarda, o la d'una temporada de vacances a l'estiu per exemple".

- (558) PUIG I ESTEVE, J.- La supressió de festes intersetmanals (per al senyor Josep Cervelló i Sadurní).- "El Poble Català" del 4 de --

febrer de 1912. En recordar Puig i Esteve l'escrit dirigit al Foment i la posició del Centre sobre la qüestió, assenyalava a Josep Cervelló: "Ja veu, doncs, (...) com el Centre ha fixat i ha fet sentir ja el seu parer en aquest fet transcendent. ¿ Però és que tal volta dit senyor el que vol saber amb la seva pregunta és el que farà el Centre en endavant per a defensar al seu criteri? Suposo que estarà conforme amb mi que no depèn de nosaltres sols l'establiment de les compensacions. Per la resta, estigui seguríssim que el Centre no deixarà de mà tan vital qüestió, i com a resultat de la campanya li puc dir que perseguim la celebració d'una reunió d'elements interessats, per a la presentació i defensa de les bases que nosaltres entenem haurien de servir per a establir una remuneració equitativa. Aconseguirem - quelcom? No ho sé! Sabem almenys com es respon a les nostres paraules serenes i mesurades, i també sabem quina dosi d'esperança podem tenir en els elements productors, per a la solució harmònica d'aquells problemes de vitalíssim interès per al nostre estament, als quals hi consagrem sempre totes les nostres energies i els millors i més purs efluvis del nostre sentiment."

- (559) BALAGUER, J.- La supressió de les festes intersetmanals. Pel senyor Josep Cervelló i Sadurní.- "El Poble Català" del 8 de febrer de 1912. "El divendres prop passat -escrivia Josep Cervelló-, després de llegir vostre just i raonat escrit vaig agafar la ploma per a contestar-lo. En el meu ús feia avinent l'equivocació - que en la meua manera de pensar i sentir hauria patit el CADCI, encara que en justícia tinc de reconèixer la seva bona intenció i a més us explicava la resposta que aqueixa entitat havia donat al Foment del Treball Nacional en la informació oberta. Vaig retirar-lo després de recollir les impressions del dia, en vista del manifest fracàs en què la burgesia havia incorregut, ja que exceptuant la banca, les cases a l'engròs que obriren les seves portes no feien gaire pes comercialment parlant. Això en quant al matí, a la tarda fou un veritable ridícol per quant no passaven de mitja dotzena. En la contestació que us fan, no crec arribeu a fer-vos càrrec complet del que digueren i jo vui explicar-vos-ho bé. El CADCI divideix els obrers en tres --- grups: obrers a jornal, obrers de venda a la menuda i obrers de

venda a l'engròs. Al meu entendre han d'ésser quatre els grups perquè s'oblida dels obrers a preu fet. Analitzem ara la convenciència que pugui tenir cada grup en la supressió de les festes que motiven aquestes ratlles. Obrers a jornal, o sigui els del ram d'obrers.- Deien d'aquests que els era favorable. De les impressions recollides resulta ser els únics que veuen amb agrado la reforma. Es comprèn i no tinc res que oposar-hi.

Aquests poden treballar sense que el seu treball tingui que perjudicar els altres. Obrers a preu fet i fàbriques.- L'acord pres per la Societat de tintorers i blanquejadors i aprestadors i cilindrades us donaria la norma, si no fos que en la immensa majoria de fàbriques els obrers no acudien al treball en moltes a desgrat de tocar el pito d'entrada i d'encendre la màquina." Parlava tot seguit dels "obrers de venda a la menuda, botiques" i dels "obrers de venda a l'engròs" als quals fem referència al text.

(560) "Si no fos perquè seria massa extens -manifestava també Josep Balaguer- i no puc abusar de l'estimada hospitalitat de "El Poble Català", us voldria fer veure com la reforma no porta cap avantatge als patrons, i, en canvi, perjudica considerablement els obrers que no van a jornal, i més a molts negocis que com cafès, balls i tota mena d'espectacles, per fer en els dies festius els seus majors ingressos. Qui ha dit menys paraules, però més ben dites ha estat l'Asociación Mutual de Dependientes de Escritorio. Va ésser més justa, va protestar."

(561) ROSELL, F.- La supressió de festes intersetmanals.- "El Poble Català", 10 de febrer de 1912. "Jo no temo -escrivia Rosell- que la petició dels obrers blanquejadors i aprestadors pugui produir un greu conflicte social, però el que sí pot produir-lo és l'incompliment de la llei del descans dominical amb motiu de la supressió de les festes intersetmanals. Perquè almenys fins el present si els dependents no teniem el descans dominical, podíem fruir de les mitges festes intersetmanals. Suprimides aquestes, quin descans ens queda a nosaltres, malaurats dependents de comerç? Les tardes del diumenge? És que nosaltres no tenim dret a fruir del sol, de l'aire, de la muntanya? Fetes aquestes consideracions, qui s'atreviria a malmirar un conflicte

te social promogut per la dependència mercantil, la classe més soferta en petició del descans a qui tot home té dret? Encara que hem de reconèixer que desgraciadament pel nostre poble ni aquest ni les autoritats es preocupen de les qüestions socials fins que aquestes esdevenen un conflicte greu i de difícil situació. I llavors tothom protesta, i donen la culpa a quatre -- caps calents que ningú no sap qui són, puig que sols existeixen pel magí de les autoritats i de la gent d'ordre." Recordem que en aquestes dates Rosell era caixer de la Secció de Propaganda Autonomista i secretari de la Secció especial de Taquigrafia -- del CADCI.

- (562) CERVELLÓ SADURNI, J.- La supressió de les festes intersetmanals. - "El Poble Català" del 18 de febrer de 1912. "(...) jo, en efecte, assenyalava l'autor de l'escrit, al concedir la paraula a aquesta important i simpàtica entitat, no ignorava els treballs que havia realitzat amb anterioritat a la data. I precisament per no ignorar-ho vaig voler fer-li avinent de què entre -- tant s'intentava obtenir dels patrons unes millores que compensessin la pèrdua que anàvem a sofrir, esdevenia realitat aquesta i les compensacions quedaven per a solucionar. D'acord amb el senyor Balaguer, no he dubtat jamai dels honrats intents del CADCI però opino jo que no era simplement una petició raonadíssima dirigida a la reunió de fabricants i industrials convocada al Foment el que calia fer, sinó convocar, mentre la reunió --- patrons tenia lloc, a altra de dependents, per a què mentre -- aquells acordessin el que millor els interessés, els altres decidíssim en pro dels nostres interessos morals i materials; per què en aquest assumpte hi juga també important paper la dignitat de la dependència. Què volem? La no supressió de festes intersetmanals? L'establiment del descans dominical entenent-se -- llur començ en la tarda del dissabte? La concessió de vacances a l'estiu? Presentem una o altra fórmula; i ben definida que si gui, sostinguem-la amb fermesa, ja no suplicant com febles mendicants, sinó imposant-la amb la mateixa raó que els patrons -- ens imposen els seus acords, pel mer fet d'haver-los convingut en reunió haguda entre ells mateixos i que, naturalment, es -- prengueren per unanimitat..."

- (563) "En defensa dels meus arguments -seguia Cervelló- dec. mostrar la qüestió del treball intensiu que, desgraciadament, deu dir-se en honor a la veritat, no arriba a triomfar. Hi ha, emperò que distingir entre un i altre assumpte, ja que el treball intensiu és una millora que anem a implantar i el que ens ocupa és perdut que experimentem."
- (564) Pel que feia a l'"Asociación Mutual de Dependientes de Escritorio", esmentada per Balaguer, Cervelló criticava també que -- s'hagués limitat a protestar: "La protesta, reduïda a quedar -traslladada al llibre d'actes de l'entitat, té per a mi el mateix valor d'una unsa d'or ... litografiada admirablement sobre un magnífic full de paper mate..."
- (565) JOAN D'ARC.- La supressió de les festes intersetmanals.- "El Poble Català" del 20 de febrer de 1912. "(...) Acceptat, doncs, el fet esmentat, de què és una nova disposició -escrivia Joan d'Arc- (la supressió de les festes intersetmanals) qual idealitat de temps niava en el cor de tots aquells que entenem que -les festes deuen ésser solament per designació popular, per fixació de la comunitat civil que la formen els ciutadans d'esperit llibert, cap només que en els esperits raquítics, la mania de la contínua festa, del seguit parament dels moviments principals, dels moviments vida de la ciutat. Quins dependents són aquests, com deuen ésser, que estimen la festa anyal de Sant Esteve a Nadal pròxim, em pregunto seguidament, a l'enterar-me dels famosos acords que prenen llurs entitats de protestar fermament. Precisament tinc l'entés, ben diferent del general en quant es refereix a la supressió de les festes que ens ocupa. Es té el criteri i l'accepto per disciplina car no es gens -- irraonat, sinó lògic, natural, car es fonamenta en la dolorosa realitat en què es troba el nostre poble en quant es refereix a treball de què és com a forma de compensació de la supressió de les festes, que cal treballar per l'assoliment dels avantatges dels dependents (...). (...) diré unes paraules -afirmava més andavant- que seran de satisfacció (...) de tots aquells - (...) que essent dependents (...) els anima un esperit més alt que la glòria de capelleta, a la qual sacrifiquen èxits i avanços de l'estament a què pertanyen amb actuacions improcedents."
- Joan d'Arc, tot seguit, exposava que la Secció de Relació i -

Treball, no s'havia aturat en la presentació d'un "escrit raonable en el qual es mantenien unes justes pretensions de correspondència, sinó que, a més, (...) va a la realització d'una acció, a la qual, sens dubte, acompanyarà l'èxit". Joan d'Arc as-sabentava que la Junta de Govern d'aquella secció del CADCI -- s'havia reunit dues vegades per a tractar de la qüestió de les compensacions per l'esmentada supressió de festes intersetmanals i que tenia "finalitzat un pla que, dintre de poc es posarà a començ, per anar paulatinament cap a l'assoliment de les aspiracions que l'animen, Prou en vindran de reunions..., prou que podran parlar els dependents del criteri que tenen de la recom-pensa que cal, i crec que no deuria pas haver de manifestar -- que l'anomenada secció, no s'ha negat a rebre plects ni cartes -- en les quals s'exposessin els ideals particulars que nosaltres tenim de la qüestió que ens ocupa, sense la necessitat de recórrer a rebaixar el prestigi, l'autoritat i la competència de dita Secció, al tractar de reunir els socis, car ella sap prou bé a què atendre's, i té una consciència força envejable de l'ac-tuació que li cal, en aquest i altres problemes de més trascen-dència. A qui li cap la desconfiança en la victòria? No, si no podem queixar-nos els dependents que pertanyem a les fileres de l'entitat anomenada, de l'èxit de les seves aspiracions (...)." Joan d'Arc feia referència també a la frase de Puig i Esteve, - "que sabem quina dosi d'esperança podem tenir en els elements - productors per a la solució harmònica". "Heus aquí -segua- la raó poderosíssima dels qui actuen mesuradament, cal primer pul-sar fins on arriben nostres caps en qüestions de compensació - que jo en diria de nivellació. I alhora, les entitats que crei-xin, que els dependents es nodreixin de coneixements, que s'afer-min i s'assegurin pels cassos de dissort, que aixequin els seus casals que és l'afermament de llurs doctrines, que s'extenguin arreu la intensitat de sentiment patriòtic, de sentiment ciuta-dà..., i amb aquestes condicions que avui no posseeixen els -- exèrcits civils, podran afrontar-se les situacions, cas que no hi hagi en l'altra part interessada, el desig de la solució -- harmònica. Deu ésser ja hora de què s'acabi el quitxotisme, i si aquesta és la nostra convicció, la serà indubtablement tam-bé, la de què els dependents deuen ésser quelcom més del que -

som. No aniria jo a la batalla amb vostres soldats; al 99% els falta el arma."

- (566) BALAGUER, J.- La supressió de les festes intersetmanals.- "El Poble Català", 27 de febrer de 1912. Jaume Balaguer criticava la "molt coratjosa Secció de Relació i Treball del CADCI, per quant ni en els seus procediments ni en els seus acords està en el meu concepte, dintre el convenient (...). En quant als procediments, amb encert el Sr. Cervelló us ho ha demostrat fa pocs dies. En quant als acords (...) no doneu un sol argument que refuti cap dels exposats fins ara. Que sapigueu a què atendre's i que tingueu envejable consciència de l'actuació que cal, seran paraules que, ni amb tota la seva vanitat, podran mai convèncer a qui amb més bona disposició es trobi de canviar de criteri de al mostrar-li el desacord. No coneixeu a la nostra classe patronal? Doncs per què us empenyeu en viure d'il·lusions? Voleu que com a premi a vostres innegables treballs el Foment del Treball Nacional -per dir algú- us enviï una atenta comunicació participant-vos que s'accepten les vostres justes aspiracions? (...). No us heu capacitat que seguïu una utopia (...). Què potser us penseu que actueu en la liberal Anglaterra? No us donaran res per la raó. Si aconsegiu quelcom serà per la seva imposició. No esteu prou escarmentats amb el descans dominical, malgrat és ser llei obligatòria? No soc partidari de la reforma per allò de què a cada bugada es perd un llençol, més l'accepto per companyerisme car no soc intrasigent. I ja aquí, us dic que francament que no entenc les diguem-ne compensacions. Pels dependents al detall demaneu el descans dominical; una cosa dictada pel poder més alt de la nació, i el tancament a les vuit del vespre, altra cosa assolida per l'Asociación de la Dependencia Mercantil. Què no es compleixen? Doneu-ne la culpa a la nostra falta d'ésser quelcom més del que som. Us donaran grat de què us brinden a treballar les tardes de les festes discutides, però els problemes d'avui quedaran en peu si no fem un acte d'enèrgica virilitat. Pels de l'engròs, vostre noble intent és més feixuc encara. El treball intensiu es torna discutible, no tan sols -- per la pertorbació familiar que representa, i per la propagació de vicis a què es presta, com també perquè la intensitat es convertiria ben prompte en intensitat d'hores, car mai faltaran

motius. Els quinze dies d'estiu és l'absurd més gran que se us ha pogut ocórrer. Una vegada concedit, seria un dominical més, no en tingueu cap dubte. Van tan grassos de personal la gran majoria de patrons, que no tindrien cap inconvenient en despendre's d'un darrer a l'altre, dies i dies! Això sí que és pura il·lusió. Aneu decidits a donar efectiu, per rebre tan sols nominal (...). Almenys patrocineu plegar els dissabtes al migdia com indicava el Sr. Rosell. Sort que de vostre excels programa ens en lliurarà Santa Rutina -que diria en Xenius- per bé de tots. (...) crec que sols amb maüser es pot batallar. De no tenir-lo és millor quedar-se a casa, perquè armat de canya es va a risc de què li badin a un hom el cap."

Assenyalem aquí, tanmateix, que Francesc Rossell s'havia manifestat pel tancament dels dissabtes al migdia de les fàbriques i tallers com ho defensava el CAUCCI, però no de les botigues - al detall, car aquest tancament havia de possibilitar, aleshores, la compra dels diversos productes necessaris per part dels obrers, els dissabtes per la tarda.

- (567) JUAN D'ARC.- Lo de la supressió de les festes. Incidència. Resposta al Sr. Balaguer.- "El Poble Català", 3 de març de 1912.
 "(...) Fem balanç dels articles -escriu Joan d'Arc- (...). En felig hora, un senyor "oóna la paraula al Centre Autonomista de Dependents quan aquest molt abans l'havia dita. El Sr. Puig i Esteve li ho fa avinent. Altre senyor diu: per què no concediu la paraula a la meua societat? Sap parlar! Ha fet molta feina! El Senyor Balaguer diu: Això s'havia de fer: protestar fermament d'una dignitat que ha estat ferida. Un amic comenta la comunicació que envià el CAUCCI als fabricants i diu: aquí és on hi ha més que paraules! El Sr. Cervelló diu: ah! no sabia que la Secció Permanent de Relació i Treball hagués fet feina abans de -- dir-ho jo! és que devia reunir primerament els socis. I en Joan d'Arc li deia: sap prou bé a què atendre's la S.P. de R. i T.! Resum: una sèrie d'articles promoguts per un senyor "inactual" (...). La qüestió és senzillíssima: se suprimeixen unes festes, aquestes són, doncs, perdudes. Anem al període de compensacions (...)."

Joan d'Arc, enumerava novament les compensacions proposades pel

Centre: compliment íntegre del descans dominical, tancament de les "cases de detall" a les vuit, treball intensiu als "magatzems" i "dies de festa a l'estiu", i festa a partir del dissabte al migdia als tallers i fàbriques, i defensava el realisme i l'encert d'aquest plantejament. I, afegia més endavant, contes- tant a Jaume Balaguer: "Dieu del mauser que és l'arma moderna; jo la comparo a la moderna actuació social; als moderns mètodes, a les noves tàctiques. El mauser arriba lluny, molt lluny, no s'atura al primer vivent, al primer obstacle, sinó que arriba -- força més enllà: ha inutilitzat amb la seva virtut un considera- ble nombre de combatents. El mal estriba que el mauser no és -- per les vostres mans, que heu fet servir admirablement l'armat de canya, com és gràficament una protesta i l'haver-se adormit per complet descans, d'una acció tan intensa. Amb l'armat de -- canya és que heu fet foc, i a més de què aneu pel món amb --- aquest armament, esteu impregnats de la "Santa Rutina" que de- maneus us lliuri d'una reforma indispensable, esteu impregnats - del pecat d'insana concepció, amb el "quitxotisme" en demostra- ció del qual us ofereixo les vostres pròpies paraules: "serà -- per la serena imposició" i "si no fem un acte d'enèrgica virili- tat" contra el qual jo us ofereixo les meves "no aniria jo a la batalla amb vostres soldats". Tan enllà com arribi nostra acció serà la bala de la nostra arma (...); la nostra influència que serà a la mida d'obtenció dels nostres ideals, convencerà de -- qui és la victòria. Nosaltres no donem plaç ni fixem el nombre de disparar."

- (568) CERVELLÓ SADURNÍ, J.- La supressió de les festes intersetmanals. "El Poble Català", 26 de juny de 1912. "Han passat alguns mesos --escrivia Carvelló-- des de la supressió de les festes interset- manals i seguim els dependents sense saber a què atènyer-nos(...). El fracàs de la supressió és ben manifest (...). Demanem i po- dem exigir-ho la restitució (...) de les festes (...). Se'ns -- ofereix algun avantatge (...) a canvi? (...). Hi ha res de va- cances a l'estiu i de començar la festa dominical a la tarda -- del dissabte? ¿I les associacions encarregades i obligades a - vetllar pels interessos morals i materials dels dependents de - comerç que fan? Se'm dirà, potser, que seguim treballant en la confecció d'unes bases que el CADCI preparava ja prop de mig

any, mes jo considerant aquest espai de temps excessivament insuficient per haver-les donat a la llum, m'inclino a creure que poc debem esperar-ne i coincidir amb els qui opinen que el fracàs que se'ls hi espera deurà ésser aclaparador ... Al que s'ha d'anar de dret i tot seguit és a deixar les coses com estaven - (...); en tant no se'ns ofereixin millores no podem admetre canvis en la forma de treball."

(569) PUIG I ESTEVE, J.- La supressió de les festes intersetmanals.-

"El Poble Català" del 27 de juny de 1912. "El dia que un senyor qualsevol -escrivía Puig- es lleva de mal humor, ja hi tornem a ésser; ja sabem qui té la culpa de tot: de què es treballi, de què no es treballi (...), de tot n'és culpable el CADCI (...). És molt còmode que un senyor perfectament anònim tingui dret -- quan bé li vingui de sortir amb despropòsits que no tenen més base que la seva atrafegada fantasia. Abans que tot hauríem de saber qui és el senyor que firma les ratlles acregades a parlar de les festes intersetmanals, publicades ahir (...) Ja estem -- cansats de contendir amb qui tal volta no aporta cap valor intrínsec a la lluita, potser ni la simple condició de dependent, posant-hi, en canvi, nosaltres i els demás que es troben en igual cas, tot el rang i tota la sobirania d'una entitat portada a -- còpia d'anys amb trossos de la nostra ànima. A més en el present cas s'hi veu només que la intenció de molestar a graicent una entitat determinada. Amb quin fi?"

(570) "Efectivament. El Centre -continuava Puig i Esteve en el mateix article- va publicar les bases de compensació per lo de la supressió de festes de seguida que aquest assumpte es va suscitar, es pot dir de què abans de què fos de domini públic. La premsa local va insertar íntegrament l'escrit de bases presentat pel Centre al Foment del Treball Nacional. Doncs què espera el --- senyor interpel.lant? El Centre va celebrar entrevistes amb la Junta d'aquella entitat, i en el sí de la mateixa va trobar escalf i defensa el nostre escrit; però passaren els dies; la majoria de les entitats obreres es negaren a acceptar la supressió; les festes suprimides eren celebrades; el Sant Pare en va reposar algunes, i de seguida es va veure que lo de la modificació era a l'aigua per incapacitat de tots plegats, dels xics i

dels grans, dels de dalt i dels de baix. Nosaltres que dubtàvem d'obtenir la compensació amb les vacances estivals, ens diguérem que el menys mal era procurar que no prosperés lo de la supressió i apagàrem els focs en aquest sentit. ¿I vé ara --- aquell senyor tronant i demanant que treballen per a la restitució de les festes suprimides? Virtualment, de quines? De manera que ens culpa per una cosa que ja farem oportunament i ens proposa una altra que ja està feta, o quan menys, de fet guanyada. És dolorós que quan tenim tant per fer tots plegats, no vinguin iniciatives més que per a molestar a aquelles entitats que potser no tenen en sí més pecat que ésser un alt exemple d'una marxa ascendent i progressiva, a despit de tots aquells que no saben mirar el seu esplendor sense tenir d'abaixar la vista."

- (571) V. la nota 566. Jaume Balaguer, tanmateix, no és exacte, car -- una cosa és que l'Associació de la Dependència Mercantil hagués reivindicat el tancament de les botigues a les vuit i una altra cosa és que s'hagués assolit; la campanya pel tancament de les botigues a les vuit a la qual ens referim al proper apartat, palesa prou clarament la "irrealitat" del final de la jornada -- dels dependents del ram al detall, a les vuit del vespre.
- (572) "Acció", abril 1913, p.18-11. "Revista Anyal", 1914, p. 256-257.
- (573) PALÀ I PUIG, P.- Consideracions pel president de la Secció P.de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1912, p. 181-182. "La tasca que té encomanada la Secció de Relació i Treball -començava Pere Palà- és una molt dificultosa tasca, per ésser portada a terme d'una faiso dreturera que no puga mai comprometre la serie--tat que caracteritza els actes tots del nostre Centre. I fem -- aquesta confessió sens defalliments de cap mena, car ens la fem i repetim sempre, perquè cridats a intervenir en qüestions socials, que generalment s'escateixen amb més passió que seny i amb tant abrivament com inconsciència, no deixem mai de sub--treure'ns a l'ambient viciós del cercle on elles es desenrot--llen, on elles es debateixen ... Perquè la nostra acció, que ha d'ésser d'alta sensatesa i inspirada en un recte sentir, segons nostre lleial saber i entendre, si té per fi immediat el bé moral i material de l'estament nostre, té també com a objectiu la

major glòria del Centre. I a aquesta hermosa institució, tres cops santa i sens parella, a qual redós i dolg escalf d'urem a terme la nostra obra, ens obliga, gràtament, que en justa correspondència actuem com éssers conscients, com homes-homes. I a aquest honorós menament, no hem de mancar-hi."

- (574) Secció Permanent de Relació i Treball per son president Adrià Presas. - "Revista Anyal" 1911, p. 204-205. "La nostra classe de dependents del Comerç i de la Indústria és ben diversa en - el seu actuar dintre el treball -proseguia Adrià Presas en el seu parlament-, i és per aquest motiu que no ha condensat encara cap pensament col·lectiu, car no pot qualificar-se de tal l'aspiració del descans dominical, qüestió més d'organització ciutadana que d'estament o classe i que ha de subordinar-se a punts de vista intervinguts per gent de tota mena. Amb tot, el descans dominical ha d'ésser i serà una qüestió de què la Secció haurà de preocupar-se activament com a formant part mediat del seu programa. El pensament col·lectiu, doncs, s'ha de fer, s'ha de concretar, i aquest pensament no pot ésser, no deu ésser fruit d'uns quants individus, ha de formular-lo l'estament, agrupant-se primer, destriant-se en categories després, discutint-lo i perfilant-lo finalment per a donar-li forma. La Secció sols deurà recollir-lo per a fer-ne penó de combat i - aleshores serà quan els gremis creats tindran la feina ben delimitada. En aquest estat de coses la tàctica de la Secció haurà de consistir en despertar l'esperit d'associació, en desenvolupar activament les seves energies o fer comprendre a nostres companys d'estament que solament associant-se podran algun dia formular justes demandes de millorament, adquirint col·lectivament una personalitat que avui no tenen.

Aquesta feina s'ha de fer d'una manera indirecta, i el seu desenvolupador, per a assolir un èxit, ha de consistir principalment en atreure la gent per medi d'avantatges positius. Les coses que més impressionen són les que mouen un fort interès egoista i en aquest sentit la Secció disposa d'una arma poderosa: el registre de col·locacions."

Josep M. Feliu i Codina, declarava també a la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs 1910-11, que "al tro--

bar-se amb vosaltres en Assemblea aquesta Secció del nostre -- Centre, us incorporeu a una doble significació: una de conso-- cis; altra de ciutadans." I pel que feia a la segona significa-- ció, assenyalava: "I com a ciutadans, pel fet de ser també la feina d'aquesta secció en la ciutat, al defora del cercle re-- duit de nostre Centre, pactant amb elements afins per a obte-- nir justes aspiracions d'emancipació i de dignificació; pel -- fet de què la tasca d'aquesta Secció té lloc en els Instituts, en els Congressos, en els Tribunals, en les mancomunacions que s'inicien com a conseqüència de l'acció en defensa dels drets del dependent; en un mot, perquè a Relació i Treball li està -- encomanada la tasca d'intervenir en els destins de la ciutat i com a conseqüència, vosaltres que sou els reis d'ella, deveu -- col.laborar a les seves empreses aportant l'aire de la plaça -- pública, de la multitud, els judicis dels estaments i classes que són la salut de la ciutat."- "Revista Anyal", 1911, p. 203-209.

Assenyalen encara els breus mots, Esperances, per en Francesc Casademont, publicats a la mateixa "Revista Anyal" de 1911, p.- 211: la Secció de Relació i Treball, "divisió última creada -- per salvaguardar els interessos morals i materials dels depen-- dents", manifestava, "acomplirà som comès; cridada ella en dife-- rents manifestacions de la ciutadana vida, a ésser el portant-- veu del Centre a l'exterior, a ella és que li toca establir el cens de la dependència amb acció mancomunada, ella la capdavan-- tera en tota reforma social; ella part formant deu ésser de la Junta Local de Reformes Socials; ella eix de l'associació for-- midable per les seves campanyes reguladores de treball; ella, -- ànima de la futura Borsa de Treball; ella mateixa, sí, esperit encarrilador de la vertadera acció social per medi del profes-- sional periòdic."

- (575) V.p.84d'aquest capítol. En l'actitud de la petita burgesia mer-- cantil, especialment en els botiguers, i en òrgans de defensa de llurs interessos, com la Unió Gremial, caldria parlar també i sobre tot de migradesa d'esperit. L'interrogant de Jaume Sala-- guer als homes del CADCI, esmentat a la nota 566, era prou sig-- nificatiu i real: "¿Què potser us penseu que actueu en la libe-- ral Anglaterra" Tanmateix, hem d'assenyalar pel que fa als mè--

todes d'acció del Centre que aquests no eren gaire més moderats en aquesta etapa que els de les altres entitats mercantils com la mateixa Associació de la Dependència Mercantil, com ho prova el fet que el Centre s'anava posant al davant dels dependents i de llurs entitats com hem vist en la qüestió dels "pactes" entre els patrons i les artificials entitats de dependents per a limitar el descans dominical el 1912 i hem de veure amb la convocatòria de l'Assemblea de Dependents de 1913 i la campanya pel tancament de les botigues a les vuit.

- (576) Discurs del President del Centre, en Josep Puig i Esteve, en la festa del IX aniversari de la fundació del Centre. - "Revista -- Anyal" 1912, p. 46-48, Ja esmentàrem també els efectes que produí el fracàs de la campanya pel treball intensiu (V.p. 123-2).
- (577) V.p. 123-2.
- (578) Els mots esmentats de Pere Palà, a la p. 141 com el mateix discurs de Puig i Esteve a les festes del IX aniversari tradueixen, d'alguna manera, l'existència de nuclis al si del Centre que el volien empenyer a una acció més decidida.
- (579) Discurs del President, cit. a la nota 576, p. 46. "De manera, -- seguia Puig i Esteve, que el nostre Registre ha de ser solament del nostre estament i per als nostres. Així i amb l'element importantíssim de les nostres acreditades Escoles, i més quan expedeixin certificats d'aptitud, i amb la serietat que hem sapigut imprimir al que el Registre porta fet, podem assegurar que aquest serà un instrument poderosíssim d'afiançament del nostre Centre i un benefici ben positiu per a nosaltres."
- (580) Martí Sans Orença, antic militant del Sindicat Mercantil, del -- que arribà a ésser-ne dirigent, comenta aquest discurs de Puig i Esteve i n'esmenta els mots de refús dels "elements forasters" al seu llibre Els treballadors Mercantils dins del Moviment -- obrer català. - Barcelona, 1975, p. 68. "Potser que ens resultin incomprensibles aquestes paraules per falta-nos el context -- d'aquells moments així com les ofenses rebudes. Això no obstant, sempre resultaran censurables." Martí Sans, poc abans d'esmentar les frases de Puig i Esteve, escriu també, referent al CADCI: - "El CADCI, des de la seva fundació fins apropar-se els anys ---

vint mantingué l'esperit de la Lliga tant en l'aspecte autono--
 mista com hem dit, com pel menyspreu per les capes més baixes
 de la classe treballadora, que corresponia als arribats del sud
 i altres punts de la península. Cal tenir en compte que les --
 lluites amb els lerrouxistes (que manipulaven aquests obrers) --
 eren dures. Aquesta actitud de menyspreu, pròpia en gran part --
 de l'orgull de classe d'aquells anys, no queda pas justificada
 per les paraules del president del CADCI (una societat de tre--
 balladors), Josep Puig i Esteve, pronunciades el 1912 en la IX
 Aniversari de la Fundació del Centre en parlar de la creació de
 les Borses de Treball del Ram." El comentari de Martí Sans té --
 l'interès del testimoni d'un militant del Sindicat Mercantil, --
 creat el 1918 al si de la ENI. Però, també tradueix els prejudi--
 cis dels dependents més radicalitzats respecte del CADCI, com --
 l'obsessió per fer sinònim la seva actitud de la de La Lliga. --
 Així, Martí Sans, manifesta a la nota 19 de la mateixa plana 69
 que "en realitat el CADCI fou fundat per un grup d'entusiastes
 que s'incorporaren a La Lliga procedents del Centre Popular Ca--
 talanista, que comptava com a figura destacada Lluís Marsans."
 Certament el Centre Popular Catalanista de Sant Andreu seguia --
 la línia política de La Lliga, però desconeixem les connexions --
 que poguessin existir l'any 1903 entre el CADCI, en fundar-se,
 i els animadors de l'esmentat Centre Popular, car no n'hem tro--
 bat cap dada al butlletí d'aquest darrer "Autonomia", publicat
 entre 1904 i 1923, fora del fet que Fons i Ferreres, secretari
 general del Centre era també professor de les classes que hom --
 donava en aquell Centre Popular, i que en algun acte hi fos pre--
 sent una representació del CADCI, al costat de la d'altres enti--
 tats, com, per exemple, en ocasió del segon aniversari d'aquell
 centre el març de 1904 ("Autonomia" del 1 d'abril de 1904).
 En tot cas, ja veïrem com el primer conferenciant cridat pel --
 Centre no fou un prohom o un intel.lectual de la Lliga Regiona--
 lista, sinó el Doctor Martí Julià i, igualment, hem assenyalat
 prou la influència d'aquest darrer i de la Unió Catalanista --
 dins del CADCI. V., especialment, la p.154 i sgs. Hi ha en el ca--
 pítol del llibre de Martí Sans citat, titulat Fundació del Cen--
tre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (p.

67-68), alguna dada inexacta com posar que l'activitat social "no comença fins el 1912, amb la creació de la Secció de Relació i Treball". Però, el testimoni de Martí Sans com el de Carreras i Palet té importància perquè ens reflecteixen la mentalitat d'un grup social concret, el dels dependents i la manera com era vist el CADCI, per un militant de fora en un cas, i -- per un element "crític" de dins, en l'altre cas.

- (581) V. nota 381.
- (582) V. el que en deia Joan d'Arc a l'article Serenes consideracions citat a les notes 473 i 515.
- (583) Josep M. Feliu i Codina a la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball, del curs 1912-1913, publicada a la "Revista Anyal" de 1913, subratllava pel que feia a l'actuació del CADCI que "tot és fill de l'ideal sublim de la unió fa la força. Amb unió, amb col.laboració, hem constituït una societat quals -- fruits són per a nosaltres mateixos i d'una manera immediata -- en toquem les conseqüències amb la mutualitat, amb la instrucció, amb l'esport." (p.371)
- (584) Referència a l'Associació de la Dependència Mercantil, la qual s'havia destacat sempre per les seves campanyes pel descans -- dominical.
- (585) Com per exemple el CADCI i la seva campanya pel treball inter--siu.
- (586) Memòria esmentada a la nota 583, p.371-372.
- (587) Memòria cit. n.583, p. 372. "Acció" de febrer de 1913, p. 6, -- manifestava que "era una necessitat per tots sentida la de celebrar-la (l'Assemblea de dependents) per a aconseguir en les nostres lluites ordre, unitat, cohesió i fins disciplina, que és l'única arma amb la qual avui s'obté la victòria."
- (588) "Acció", gener 1913, p. 6. L'assemblea s'anuncià, primer, per -- al mes de març (V."Acció" de febrer 1913, p.6), fixant-se finalment per als dies 12 i 13 d'abril de 1913 (V. "Acció" de -- març de 1913 (p.6). També, "El Poble Català" del 11 de febrer -- de 1913.
- (589) "Acció", març 1913, p. 6-7.

- (590) "Acció", gener 1913, p. 6. "Es terminen ja els temes i els -- treballs dirigits a encarregar d'ells a estimats companys per a què facin les seves conclusions, les que, juntament amb les darreres instruccions, seran publicades en el vinent mes, a -- l'objecte de què fins al 20 de març, puguin presentar-se a la Mesa de l'Assemblea, aquelles esmenes que s'estimin oportunes. Es deliberarà sobre els importantíssims extrems: Descans Dominical ; Treball Intensiu; Regularització de sous i altres que com aquests han d'ésser estudiats i resolts. Seran assembleistes: els socis del Centre, els associats a alguna de les entitats que, de nostre estament, hi han a Barcelona i els delegats que les associacions de Catalunya nomenin." Amb la realització de l'assemblea, assenyalava aquest mateix butlletí, "s'aconseguirà la finalitat hermosa i comunment sentida de nuar i encar rilar a la vegada, l'acció que es realitzi en nostre estament". "El Poble Català" del 11 de febrer de 1913, anunciava també la celebració de l'assemblea, a la qual "s'han adherit ja, després de consultades, quasi totes les societats de dependents de nostra terra, esperant que aviat ho farant les altres."
- (591) "Acció", febrer de 1913, p. 6. "Acció", març 1913, p. 6. Per al tema sobre les vacances estivals, "Acció", maig 1913, p. 11. - Vet ací el contingut que hom donava a cada tema, segons l'Acció del mes de març:
- "Descans Dominical.- Convé demanar la modificació de la llei -- actual? Extrems principals sobre els quals deuria versar dita -- modificació. Medis que poden posar en pràctica les organitza--- cions de dependents, per a assegurar el compliment constant de la llei. Ponent: Associació de la Dependència Mercantil. Barcelona.
- Treball Intensiu.- Definició i estat actual d'aquesta reforma. Avantatges i inconvenients de la mateixa. Acció a realitzar per a implantar-la. Ponent: Adrià Presas, del Centre Autonomista de Dependents.
- Setmana Anglesa.- La seva relació amb el treball del dependent. Ponent: Centre de Dependents de Sabadell.
- Salari Mínim.- Conveniència de la seva fixació. Medis per a de terminar-lo a Barcelona i fora d'ella. Ponent: Centre de Depen_{de} dents de Sabadell.

Jornada Màxima del Dependent.- Criteri a emetre davant dels projectes del govern. Ponent: Associació de Dependents de Comerç de Lleida.

Actuació de les Associacions de Dependents de Catalunya en l'ordre professional.- Sobre quins punts deu versar avui? Medis -- pràctics per a realitzar una acció de conjunt. Ponent: Associació Professional de Dependents de Comerç de Mataró.

Millores legislatives.- Reformes a introduir en el codi de comerç i en la legislació fiscal per a millor aclarir la condició legal del dependent, assegurar llurs drets davant dels patrons i fer més equitativa llur tributació. Ponent: D.R. Noguera i Comet, advocat."

"El Poble Català" del 4 d'abril de 1913, reproduïx els temes i informa de les característiques de l'Assemblea, i explica algun punt del reglament de l'Assemblea.

- (592) El mateix butlletí esmentat d'Acció de març de 1913, p. 8, manifesta que "resten a determinar els ponents dels temes referents a Vacances estivals i Treball de la dona en l'esfera comercial. Per a aquesta darrera procurarem sigui una dependenta de Comerç la que se n'encarregui." Pel que fa al primer tema, ja n'hem esmentat el ponent al text. Les conclusions a discutir no pogueren ésser publicades al butlletí d'"Acció" d'abril de 1913, però sí les aprovades definitivament al de maig de 1913, p. 11. En canvi, pel que fa al tema de la dona, aquest no es donà, sense que hom fes constar enlloc la raó d'aquesta absència al final.
- (593) "Acció" de febrer de 1913, p. 8, anunciava el "parlament" de Feliu i Codina per a finals del mateix mes sota el títol "El crític de la magna assemblea". "Acció" del mes de març de 1913, p. 6, n'anunciava l'aplagament per a una data més propera a la celebració de l'assemblea, concretament, per a finals de març. Finalment, "El Poble Català" del 3 d'abril de 1913, anunciava per al dia 6 del mateix mes i any la conferència de Feliu amb el títol que al text esmentem.
- (594) EL CONSELL DIRECTIU.- Als assembleïstes.- "Acció", abril 1913, p. 1: "Salut, companys tots: nobles amics que amb zel i seny, i entusiasme, veniu ardis a compartir les tasques de l'ASSEM-

BLEA MAGNA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA DE CATALUNYA. Salut, companys; benviguts sigueu a aquesta casa: Entreu-hi, amics, sense recances: és tota vostra, i honrats nosaltres a l'hostatjar-vos us oferim, cor-oberts i contents, el primer lloc a taula. Seieu-hi, amics, i compartim serenament, sense estridències, en bé de tots, el que ens afecta. Oh, companys, que és important el que ens aplega! D'aquest moment solemniat capim-ne bé la transcendència, sentint a fons, intensament, el bé espiritual i pràctic que podem treure'n. Aporteu-ni, doncs, amics i companys, la vostra força de persuasió i clarividència; poseu, a son servei, vostra potent evocació prou poderosa per a fer sentir arreu, la necessitat de realització d'aquesta "Assemblea". Fem-ho, companys, en bé de tots i de cadascú. No ens dolgui, no, esmerçar esforços. Fem-ho segurs de què si sembrem, collirem -- fruits en abundor, que al satisfer les nostres ànsies de millorament social, personal i cívic, ens conduiran a ocupar el lloc que a nostre estament pertoca. Perquè si conscientment, raonadament, i no d'una fàlsia esma perduda, fresssem camins ben orientats, quin dubte hi ha, companys, que enllà d'enllà, a la seva fi, -- l'èxit ens hi espera? Avant, doncs, companys. Avant! Per a començar aquest camí i per a què el seguim tots amb fe i cohesió -- us hem cridat, i al veure-us al costat nostre és amb joia cordial que a tots, els de lluny i els d'aprop, saluda i abraça germanívolament."

"Acció" d'abril de 1913, reproduïa també les conclusions dels temes, que els diversos ponents presentaren a discussió a l'assemblea.

- (595) "Acció", maig 1913, p.6. Pel que fa a "El Poble Català", aquest diari, en el número del 14 d'abril de 1913, assabenta que "l'Assemblea es constituí amb la representació de 14 entitats que de dependents de les 15 existents avui a Catalunya. L'única que deixà d'assistir-hi fou la Unió Professional de Dependents de Comerç, que té més caràcter confessional que professional." És possible que "Acció" no prenguéss en consideració aquesta darrera i fes notar com a única absència la de l'Associació de Raus. Sigui com sigui, les entitats enumerades pel butlletí "Acció" i per "El Poble Català" sumen 14 en ambdós cassos. Per altra banda, --

aquest darrer diari s'hauria oblidat de fer constar la no assistència de l'associació de Reus.

- (596) Mentre no s'indiqui el contrari, les dades que segueixen són - extretes d'"Acció" de maig de 1913, p. 6.
- (597) "El Poble Català", 14 d'abril de 1913.
- (598) "Acció", maig 1913, p. 6. "S'estengué —Puig i Esteve, segons - segueix informant aquesta mateixa font- sobre els constituents d'elles i demés consideracions oportuníssimes, com a conseqüència de les quals, per aclamació foren rebutjades les actes".
- (599) FELIU I CODINA, J.M.- Membria de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1913, p. 372.
A més, amb dret a la paraula -assenyalava "El Poble Català" esmentat del 14 d'abril de 1913, per una altra banda- , "assistiren a les sessions un nombre extraordinari de dependents associats - que ompliren de gom a gom el gran Saló d'actes, mentre durà --- l'Assemblea".
- (600) "Acció", maig 1913, p. 6. Igualment, hom feia constar, al costat d'aquesta prohibició, la "necessitat d'incloure en la llei penalitats màximes per als infractors de la mateixa".
- (601) "Com succeeix -prossegueix el text citat- amb grans resultats a Sabadell, Terrasa, Manresa, Girona i moltes altres poblacions - d'importància i també en altres menys importants".- "Acció", -- maig 1913, p. 6-7.
- (602) "(...) doncs el nostre criteri -prossegueix hom també- no està - prou garantitzat el descans dels obrers de la ploma. L'asem--- blea declara com a aspiració seva i vota perquè a Correus no es pugui distribuir l'apartat a cap dependent el diumenge, i ni -- tan sols al patró interessat el diumenge a la tarda."- "Acció", maig 1913, p. 7. Els tres darrers punts citats són addicions -- afegides durant l'assemblea a les conclusions que hom havia pre sentat a aprovació.
- (603) "Acció", maig 1913, p. 7. Aquest darrer punt era demanat en ésser "comprovat pràctica i abastament, que les autoritats municipals i governatives no aconsegueixen sostenir l'imperi de la -- llei".

- (604) "Acció", maig 1913, p. 7. Aquest darrer punt és també una addició a les conclusions presentades com en els punts esmentats a la nota 602.
- (605) "Intensa i no suspesa campanya -deia textualment aquest darrer acord- fins a aconseguir el propòsit, i a efectuar, entre l'element obrer, recabant el suport de les seves respectives societats per a què els components de les mateixes practiquin i obliguin als constituents de la seva llar, a no efectuar cap compra en diumenge".- "Acció", maig 1913, p. 7. Les cites fetes -- fins al darrer punt i a part de la planeta, són extretes d'aquesta darrera font.
- (606) "ans bé el beneficia -al patró; continuava Adrià Presas- amb -- relatives economies que la pràctica demostrarà". I, seguit, -- "essent aspiració de la dependència mercantil la implantació -- del treball intensiu en la forma dita, com a base de l'activitat col·lectiva, pura i simplement pels beneficis que reportaria; tot recomanant la conveniència de donar la major unitat -- possible a l'horari com a mostra de disciplina i per a aprofitar-ne la seva eficàcia, declara que no manté una absoluta rigidesa de principis en aquest punt per a aquelles cases a les -- quals, en determinats dies, la interrupció del treball a hora -- fixa i sense possible continuació, causaria danys irreparables a la marxa regular del seu negoci per l'especial desenrotllament del mateix."- "Acció", maig 1913, p. 7.
- (607) "Acció", maig 1913, p. 7.
- (608) El ponent Adrià Presas, assenyala la crònica de "El Poble Català" del 14 d'abril de 1913, "defensà les seves conclusions -- amb un tal coneixement de la matèria i tant convenciment que -- cap esmena ni modificació es formulà a aquelles per lo qual foren aprovades per unanimitat, essent saludat amb formidables i ben merescudes salves d'aplaudiments, el cultíssim dependent -- Sr. Presas".
- (609) Aquest acord, era una addició, acordada a l'assemblea, de la -- breu exposició que, com a conclusió, havia presentat Domingo Soló i, segons la qual, calia que els dependents procurassin que la setmana anglesa fos legislada "com a complement de la llei --

del descans dominical". I "tenint en compte, a més, altres in-
nombrables avantatges que el seu establiment reportaria al pro-
letariat, en general, i a part de la dependència, en particu-
lar, hem de continuar la campanya en pro de la mateixa -de la
setmana anglesa- començada i que ja ha donat fruits en algu-
nes poblacions com a Terrassa i Sabadell."- "Acció", maig 1913,
p. 8. La setmana Anglesa, tanmateix, no era prevista per als
dependents de botigues al detall, sinó per a treballadors de -
fàbriques i tallers i dependents de comerços a l'engròs, com -
hem vist. La setmana anglesa, havia de permetre, precisament,
el compliment del descans dominical sense excuses per als de-
pendents de botiga.

- (610) Així, havia de tenir-se en compte, segons les conclusions cita-
des, la "categoria de mosso, d'aprenent, d'auxiliar i compta-
ble (tenedor de llibres, caixer, etc.) a l'escriptori, i les
equivalents a la indústria."- "Acció", maig 1913, p. 8.
- (611) "Acció", maig 1913, p. 8. Al text primitiu, proposat a discus-
sió a l'assemblea, aquesta darrera frase era redactada així:
"nomenant-se per a la seva fixació comissions mixtes de patrons
i dependents i intervenint-hi a Barcelona i als pobles on fun-
cioni la Junta de Reformes Socials", frase suprimida a les con-
clusions definitives de l'assemblea.- "Acció", abril, 1913, --
p. 7.
- (612) "Acció", maig 1913, p. 8. Aquest darrer punt recomanat la crea-
ció de Borses de Treball i el següent que assenyalava que "les
ofertes que es facin a les Borses Professionals siguin cursa-
des mentre coordinin amb els acords que antecedeixen respecte
al particular", s'afegiren al projecte de conclusions presenta-
des a l'assemblea en transcurs de la seva lectura i discussió.
- (613) Així, el punt segon del projecte de conclusions, presentat a
l'assemblea i que, tot seguit, reproduïm, fou suprimit durant
el debat: "Per a tota classe treballadora l'ideal en quant a
jornada es troba en la coneguda fórmula de Karl Marx, jornada
de vuit hores per a poder dedicar altres vuit a necessitats --
d'educació o cultura i el terç restant del dia a descans i re-
posició de les energies esmerçades."- "Acció", abril 1913, p.7.

Subratllem la cita de Marx que, per primer cop, veiem aparèixer en un acte de caire societatari al CADCI. A les notes següents, esmentem d'altres esmenes i supressions efectuades en el projecte de conclusions presentades sobre el tema de la jornada de treball del dependent.

- (614) Després de remarcar "l'ideal", pel que feia a la jornada de treball, el projecte de conclusions citat a la nota anterior, proposava "donat l'actual estat i amb presència dels projectes atribuïts a l'Institut de Reformes Socials" de demanar "als Poders Públics que a la futura llei s'assenyali la jornada de deu hores com a màxima, en comptes de la d'onze com està marcada".- "Acció", abril 1913, p. 7. El text definitiu, com hem vist, introduïa una diversificació pel que feia a l'horari de treball segons es tractés de dependents d'escriptori, a l'engròs o a la menuda. "Acció", maig 1913, p. 8. El text definitiu proposava acuel·lir una diversificació d'horaris "tenint en compte que avui, generalment, els escriptors sols en treballen vuit, els majors, nou i els de detall, deu".
- (615) "ajustant-se -proseguia el text aprovat a l'assemblea- a les necessitats de cada estament i tenint en compte la vida dels pobles respectius; cuidant però de què jamai dita jornada de treball excedeixi".- "Acció", maig 1913, p. 8. Aquesta conclusió substituïa als punts 4 i 5 del projecte primitiu de conclusions, que foren suprimits. Com hi deia: "4. Encara que demanar unes mateixes hores de començament i acabament de jornada per a totes les poblacions d'Espanya sembli pesat uniformisme, cal confessar que s'ajusten generalment a la realitat de les necessitats del servei les que van assenyalades en nostra ferma petició, és a dir de les 8 del matí a les 8 del vespre. 5. Tota la dependència d'una casa de comerç es dividirà en dues tandes per a poder disfrutar, sense perjudici del públic i pels patrons, de les dues hores que la llei deurà concedir per al repòs de migdia. Els uns dependents plegaran de 11 a 1 i els altres de 1 a 3, o bé els primers vagaran de 12 a 2 i els segons de 2 a 4."- "Acció", abril 1913, p. 7.
- (616) La supressió de l'internat era l'únic mitjà "de què arribi a ésser efectiva la possessió de dites dues hores per a dinar i en conseqüència la veritable jornada de deu".- "Acció", maig 1913,

p.8 Com que aquest darrer punt, aprovat a l'assemblea, venia -- després dels dos anteriors, esmentats a la nota 615, els quals foren suprimits, el text és un xic confús si no es té en compte el punt 5, citat, que feia referència a les dues hores de repòs al migdia.

- (617) "Mentre no sigui així -continuava hom-, és impossible que la futura llei benefici a tots per igual".-"Acció", maig 1913, p.8.
- (618) S'aplicarien a favor dels dependents "bé per l'Institut Nacional de Previsió, bé per altre medi que satisfaguí la justícia de donar als explotats el que, per culpes de l'explotació, es faci pagar als comerciants i industrials que obliguin a jornada major -de la reglamentària."- "Acció", maig 1913, p. 8.
- (619) "La inspecció del treball que tenen creada tots els Estats cultes d'Europa -manifestava l'Assemblea- i de la que parla la Declaració Ministerial de nostre actual Govern, és absolutament -- indispensable per a què les lleis obreres, així la nova de la -- jornada màxima com les ja presents del descans dominical i tan-- tes altres, siguin quelcom més que lletres a la Gaceta, és a dir, siguin realitat respectada arreu i arreu complertes."-"Acció", -- maig 1913, p. 8.
- (620) Per a la designació del delegat dels dependents havien de tenir dret a la seva designació "tots els assalariats".-"Acció", maig 1913, p. 9.
- (621) "Per a portar a la convicció dels ciutadans -declarava l'assemblea- la justícia i necessitat de les mides amunt assenyalades". "Acció", maig 1913, p. 9.
- (622) "Tenint sempre en compte -prossequia hom- que qui sap posar de -- sa part la massa de l'opinió sap guanyar les batalles que es --- lliuren per a la consecució de les reivindicacions que a cadascú són degudes".-"Acció", maig 1913, p. 9.
- (623) "Examinat el projecte de llei presentat -s'afirmava a la darrera conclusió d'aquest tema, aprovada a l'assemblea- per l'Institut de R.S. regulant la jornada de la dependència mercantil, en la qual s'exceptua en el seu articulat 3er de complir el disposat -- als establiments considerats "farmàcies, d'articles de cirugia,

ortopèdia, cafès, fondes, hotels, sanitat, laboratoris, carroceries i confiteries, menjars, ultramarins, perruqueries, barbers, i entenent que no els justifica cap cas de força major -- que els obligui a estar permanentment als dependents per a servir, l'assemblea acorda que s'interessi de l'anomenada corporació s'afegeixi al projecte un apartat en el qual es concreti al terme de la jornada màxima a què estan obligats a estar-hi --- aquells dependents."- "Acció", maig 1913, p. 9.

- (624) "Acció", maig 1913, p.9. Com a mitjans, l'Assemblea plantejava "conferències d'educació per persones competents; divulgació de l'obra de nostres entitats i els seus avantatges, per medi de -- mitings i altres actes de propaganda, acudint a la premsa i fomentant principalment la professional; freqüent relació de les associacions entre si, impulsar la seva creixença."
- (625) "Acció", maig 1913, p. 9. Com a mitjà: "Constituir a cada entitat una secció que es cuidi exclusivament d'establir cursos teórico-pràctics de gimnàstica, organitzar concursos, excursions..."
- (626) "Al tenir a son càrrec la direcció de les ensenyances comercials -proseguia el text aprovat-, les Cambres deuran procurar: a) Fomentar i ajudar a les escoles d'iniciativa privada de caràcter complementari, establint les cambres un pla d'estudis, i reservant-se la facultat d'intervenir en l'expedició de certificats d'aptitud que lliurin les Escoles respectives com a resultat -- d'un examen fet per persones competents. b) Creació d'instituts -- Superiors de Comerç. c) Creació d'una Universitat Comercial a Barcelona."-"Acció", maig 1913, p. 9.

Aquest punt, al projecte primitiu de conclusions, era redactat -- així: "Gestionar la implantació oficial de les ensenyances i centres següents: a) Secció d'Estudis elementals mercantils a totes les escoles públiques nacionals de nois i noies. b) Escoles complementàries de comerç a tots els caps de partit i poblacions majors de 10.000 habitants. c) Instituts superiors de comerç a les capitals de província. d) Universitats comercials en els més importants centres comercials, com Barcelona. e) Ensenyances ambulants per als pobles apartats i de veïnat disseminat." Aquest -- punt de les conclusions presentades, en principi a discussió, --

anava seguit d'un altre, el qual, a l'igual que l'anterior, foren globalment substituïts pel punt esmentat a dalt al text i - al començament d'aquesta nota. El punt també suprimit, assenyala que calia "procurar, a l'efecte de la conclusió anterior, - l'adopció d'un pla d'estudis que respongui a la situació i especialitats de cada regió i fins de cada comarca, ho i tendint a la major unitat possible."- "Acció", abril 1913, p. 8.

- (627) Aquesta petició final, respecte que l'atorgació de les borses - d'estudi fos de la competència de les Cambres de comerç, era una addició, afegida durant el transcurs de l'Assemblea, al text primitiu.- "Acció", maig 1913, p. 9.
- (628) i també, afegia hom, "organitzar concursos, certàmens, visites i viatges d'exploració comercial i industrial": i com a mitjans, per a les darreres conclusions, "a més dels generals de propaganda, dirigir-se als Poders públics, Corporacions Provincials, municipals, econòmiques (oficials i particulars), elements patrimonals, i, a fi d'abastar les disposicions necessàries i la protecció moral i material, molt particularment aquesta pel que es refereix a les classes nocturnes de les Associacions de Dependents, Adherir-se, pel que toca a la conclusió 3ª, al projecte d'Universitat Comercial proposat per la Cambra de Comerç de Barcelona." "Acció", maig 1913, p. 9.
- (629) I com ha mitjans per a aquest punt, l'Assemblea plantejava, l'organització electoral adequada, establint a cada Centre de Dependents una oficina per a la formació i rectificació de les llistes i fer tots els demés treballs.- "Acció", maig 1913, p. 9.
- (630) La Caixa Central de Socors, hauria de funcionar "amb quotes i - subsidis escalonats per als cassos de malaltia, invalidesa, atur forços, defunció ..." I hom indicava també la necessitat, "com a servei anexe a la mateixa", de "crear una clínica i un sanatori". I com a mitjans, "gestionar, en primer lloc, la fusió de les mutualitats existents avui dia amb semblant fi, i encarregar-se - les associacions on no hi hagi mutualitat establerta, de fer els estudis, treballs preparatoris i de propaganda entre els socis - per a constituir secció i adherir-se a la Central amb el major nombre possible." "Acció", maig 1913, p. 9-10.

- (631) I pel que feia als "mitjans", l'assemblea proposava "crear una secció de Relació i Treball a cada Centre, amb oficina oberta - certs dies i hores al servei dels socis, on es porti el registre de demandes, ofertes, informes, & estar totes elles en relació i procurar establir-la amb els patrons." - "Acció", maig 1913, p. 10.
- (632) També pel que feia als mitjans en aquest darrer punt hom assenyala, en primer lloc: "la secció de Relació i Treball proposada a la conclusió anterior, podria cuidar d'aquests assumptes --- d'acord amb la Directiva de l'entitat, procurant informar la seva acció segons la norma marcada per les entitats de les capitals sempre i quan s'atemperin a l'esperit dominant a la conclusió i tenint en compte les circumstàncies locals." - "Acció", maig 1913, p. 10
- (633) Per assolir aquesta "Federació regional", l'Assemblea proposava els mitjans següents: "1. Nomenar al final del present acte una ponència mixta que reculli la seva resultància, estudiï els principals punts acordats per coincidència de totes o la majoria --- d'entitats adherides i amb ells, confeccioni un programa mínim - en projecte, com a punt de partida. 2. Estudiar i confeccionar - la mateixa ponència un projecte de bases reglamentàries per al règim orgànic i administratiu de la Federació. 3. Enviar un exemplar dels dos projectes a cada Associació de Dependents i, de comú acord amb elles, organitzar mitings en sos respectives localitats i obtenir llur adhesió en principi. 4. Fet això, convocar a nova Assemblea regional per a discutir i aprovar definitivament el programa mínim i el reglament de la Federació i constituir-la." "Acció", maig 1913, p. 10. Es tracta d'un primer precedent de la futura Federació de Dependents de Catalunya, creada el 1920.
- (634) El ponent proposà i l'assemblea acceptà: "Primera: La dependència mercantil catalana (...) acorda dirigir-se al govern exposant-li la necessitat d'emprendre d'una vegada la tantes voltes promesa reforma del Codi de Comerç de 1885, en la qual, després d'aportar-hi totes les millores que fan indispensable el desenvolupament de la vida comercial moderna, pel que afecten a la dependència, es permeten assenyalar les següents:

A.- Que per a seguir millor l'orientació i el sistema científic iniciat en el vigent Codi, tota la Secció 2ª del Títol III del Llibre II del mateix, passi a formar part del Llibre Ier, que fa referència a les persones dels comerciants i del comerç en general. B. Que adopti el nou codi, al parlar de la dependència comercial, una nomenclatura més científica i més ajustada alhora a la realitat de la pràctica comercial, detallant amb més -- perfecció els deures i drets de les diferents categories de dependents existents en dita realitat. C. (...)." - "Acció", maig 1913, p. 10. Segueix el punt C a dalt al text.

- (635) La frase darrera, referent als dependents de farmàcia és afegida al text primitiu de les conclusions de Noguera i Comer, durant el transcurs de la sessió. Pel que feia al punt. C. hom assenyalava "que mentre s'espera dita reforma, es dicti una disposició en -- virtut de la qual s'unifiqui el criteri dels jutjats i tribunals, especialment dels municipals, encarregats quasi sempre d'apli-- car-lo, referent a l'aplicació de l'article 302 del vigent Codi de Comerç, que fa referència als drets que té el dependent davant de son patró en el cas de ruptura del contracte quan ---- aquest no té temps assenyalat i aquella no es per causes que -- produeixen deshonra per al dependent."

iem d'esmentar el fet que hom demanés que els dependents fossin considerats obrers i que hom els aplicués "els beneficis reconeguts en les lleis de protecció obrera", com una prova ben palesa de les dificultats i les condicions laborals a que es veia sotmesa la vida del dependent.

- (636) "I, en sa conseqüència -proseguia hom-, l'assemblea acorda elevar instància en el següent: Primer. Que siguin exemptuats de -- l'impost d'utilitat tots els salaris qual màxim anyal no excedeixi de 1.800 pessetes. Segon. Per als sous superiors a 1.800 pessetes, es consideraran a efectes a la llei d'utilitats solament les quantitats que excedeixin de dita suma. Tercer. No gaudiran de base d'exempció els sous superiors a 10.000 pessetes. Quart. L'impost continuarà com fins avui, a raó de 5% de l'imponible. En la seva virtut, la liquidació es farà baix la forma següent:"

Import anyal dels sous pessetes	Liquid Imponible pessetes	Impost Contribució pessetes
1.800	Lliure d'impost	
2.000	200	5% 10
12.000	12.000	5% 009

"Acció", maig 1913, p. 11. El text complet d'aquesta nota fou afegit en el transcurs de l'assemblea.

- (637) "a) Així deu fer-se constar -prosseguida la ponència aprovada en el contracte de treball (escrit o tàcit en la contractació usual de paraula). b) Totes les associacions de dependents deuen demanar-ho als principals, fent-los-hi reflexions com les que estan a la consciència de tots nosaltres; per exemple, les de la ponència relativa a aquest tema. c) Els dependents deuen facilitar les vacances als companys als quals els hi toca el torn, fent no sentir llur falta. d) Això ha d'arribar a ésser com un complement a la Llei del Descans Dominical i a l'establiment de la setmana anglesa."-"Acció", maig 1913, p. 11.
- (638) "Tals com el cobrament de doble mesada en cas de cessantia, descans dominical i demás", concretava hom.- "Acció", maig 1913, p. 11.
- (638 Bis) "fent-se amb especial expressió d'agraïment -continuava la proposició- a la que sense campanya de cap classe, en aquella data l'establí".-"Acció", maig 1913, p. 11; Les dades que segueixen, fins a nova indicació, són extretes d'aquesta mateixa font.
- (639) NOQUER I COMET, R.- L'Assemblea dels dependents catalans- "Butlletí del Museu Social", juny 1913, p. 93. La Mesa era formada per les entitats CADCI, Associació de la Dependència Mercantil, Associació Ferretera, de Barcelona totes tres, i Centre de Dependents del C. i de la I. de Sabadell, Associació de D. de C. de Lleida, Associació P. de D. del C. i de la I. de Mataró.- "Acció", agost 1913, p. 7.

- (640) "El Poble Català", 14 d'abril de 1913. Segons aquest diari, el nombre de comensals passà de 120 i, al final, esmenta també, - hom llegí un poema de Joan Arús i Colomer.
- (641) NOGUER I COMET, R.- op. cit., n.639, p. 91-94.
- (642) Així "El Poble Català" del 11 d'abril de 1913, publicava un petit comentari sobre l'assemblea i els valors positius que se'n havien de despendre per a les campanyes dels dependents. "El Poble Català" del 14 d'abril de 1913, en duia la crònica de les seves sessions. "El Poble Català" del 15 d'abril de 1913, hi dedicava un notable espai; hom extractava els mots de clausura de Puig i Estève i inseria un "Petit comentari a un gran acte", el qual elogiava el comici, subratllava la perfecta organització, l'ordre i la serietat dels debats, i l'"esplèndida manifestació de la vitalitat, de la força i de l'elevació cultural de l'importantíssim estament de la dependència comercial catalana", i assenyalava com el desenvolupament de l'assemblea s'havia -- produït "sense una eixorca xerrameca, sense debats rimbombants, sense ridícols torneigs d'oratória, es mantigué, però, constantment l'assemblea a una gran alçària intel·lectual. Els temes i les modificacions proposades als mateixos, es discutiren serenament, amb arguments i no amb parauleria, amb interès i no amb discursos. La unanimitat de criteri en el fonamental, la -- unitat substancial de pensament i de sentiment de tota la dependència catalana (de tota es pot dir, car les poques abstencions a l'assemblea, migrada part d'aquella representen), es revelaren en els debats. Això i la cultura i força social de nostra dependència, que està donant un altíssim exemple als demés estaments de nostra terra, on hi manca tanta organització i disciplina, problema cabdal per a nosaltres (...)." I acabava: "Seria en els uns, una obra d'absurd, d'irritant egoisme, una obra antisocial, oposar-se sistemàticament a l'adopció de les reformes i a la concessió de les millores amb tant de seny i de mesura sol·licitades per la dependència. I en els altres, en els poders públics, una gravíssima responsabilitat, si no portaven a concrecions legals les justíssimes millores que els hi reclama també aquella."

(643) CASALS I REY-OCCH, R.- Qüestions socials. El C.A. de Dependents del C. i de la I.- "Renaixement", del 6 de febrer 1913 p. 68. Hem de fer notar que Ramon Casals era soci del CADCI; Casals, era el comentarista de temes socials a la revista "Renaixement".
 RAMON DE L'ESTANY.- L'Assemblea de dependents del comerç i de la indústria de Catalunya.- "Renaixement", 17 de març 1913, p. 187. "Ja és hora -escriu Ramon de l'Estany-, sense que això -- vulgui significar cap càrrec directe al Consell Directiu del Centre, que es comenci a preocupar seriosament de l'aspecte netament social del dependent del comerç. El matís del Centre -- eminentment cultural i fortament progressiu, per aquesta banda, fins ara, potser una de les entitats de dependents del comerç d'Europa, on s'hi donen més íntegrament, més àmpliament tota -- classe d'ensenyançes per a l'enfortiment cultural de l'individu, en tocant a reivindicacions de classe no se'n havia ocupat encara tal com cal; però, ara, vist els resultats satisfactoris, tant pels elements de la classe que d'altres importants poblacions de Catalunya hi han pres part, com pels temes que han estat motiu de l'assemblea i brillantment defensats pels respectius ponents, fan preveure jorns de lluita intensiva i persistent per a què siguin una vident realitat, en benefici del dependent, en garantia del patró, i en conjunt per l'enfortiment econòmic-social de la nostra Pàtria.

Sí, companys, sí; cal lluitar fortament per ésser. Una vegada assolida una cultura extensa i de veritable practicitat, es deu anar seguidament a conquerir millor situació moral i material -- que l'actual. Aquestes lleis de l'Estat que essent lleis no es compleixen; aquestes altres, que encara no ho són i ho deuen -- ésser, per a què siguin d'una efectivitat absoluta és necessari un treball constant, és precis tenir fe inquebrantable en elles, per a així, amb l'unànim esforç de tots, arribar la seva consecució. Això és una necessitat fortament sentida per tota la dependència; doncs cal que amb la puixança, amb l'embat dels que actualment n'estem convençuts, puguem enderrocar els prejudicis, la rutina que en la immensa majoria de patrons nien en el seu cervell, i foragitar l'apatia, el funest "tant se me'n dona" de també la immensa majoria de dependents del comerç i de la indús

tria que no són associats. (...) Aquesta Assemblea ha estat un èxit més per a aguntar a la llarga llista dels que té conquerits el benemèrit Centre, que indubtablement temps a venir i no molt llunyà, seguint la seva marxa ascensional, serà la Universitat Comercial Catalana que tant ens manca. Però no n'hi ha prou amb això. Si per l'esforç particular i privat hem conquerit tant altíssima glòria per a la cultura del dependent de la nostra Terra, ara cal treballar de ferm per a què sigui un irreductible baluard per a la defensa moral i material de tota la dependència comercial i industrial de Catalunya."

(644) "Diversos butlletins d'entitats professionals -escriu hom a "Acció"- han publicat ressenyes extenses de les Sessions. La Secció els agraeix les paraules encomiàstiques que li dirigeixen, refusant-les sincerament, perquè entenem que no fa més que complir - amb defecte, el compromís que la seva permanència significa. El mateix repetim als que ens han cursat oficis felicitant-nos, ben indegudament. Mercès." "Acció", juny 1913, p. 7. FELIU I CODINA, J. M.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1913, p. 373.

(645) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria cit. n. anterior, p. 373-374. Entre les conclusions d'aquesta mateixa Memòria, Feliu i Codina assenyalava: "Per a futures lluites cal no oblidar l'estreta solidaritat professional que amb la Primera Assemblea de Dependents del Comerç i de la Indústria de Catalunya hem aconseguit, tant en l'ordre individual com en el col·lectiu, entre les entitats afines; serà així mateix precis recordar les orientacions i ideals reivindicadors acceptats per la tal Assemblea si volem ésser eficaces i conseqüents a nostres actes; vegi's sempre com és -- avui nostre nord la federació mutual d'entitats professionals de dependents de Catalunya, enfortint amb ella els vincles del nostre indomable nacionalisme." I, prosseguia en una altra conclusió, "és compromís ferm d'ésser nostre organisme el representant de la seva classe en els llocs on els gremis professionals, --- d'arts i oficis n'hi tinguin, i que llur actuació es refereixi a la vida política, al govern entre estaments i amb relació a la ciutat. Així els Tribunals Industrials, Junta de Reformes Socials i, com aquestes institucions, a totes aquelles que signifi--

quin una legalitat i una força per a aconseguir millores i ajudar a la justícia de la política ciutadana." I, afegia en un nou punt, "la plaça pública, l'opinió, no podem apartar-la ni deixar la absorta de les nostres idealitats, car la seva influència ens serà el pes de la balança de la lluita permanent que pel bé propi devem dur a terme." (p. 377-378). La darrera conclusió l'esmentem a la nota 736.

(646) "Acció", agost 1913, p. 6-7. "Acció", octubre 1913, p. 8. La pauta de treball s'aprovà d'acord amb aquest ordre. Segons l'"Acció" esmentada del mes d'octubre de 1913 els 8 punts fixats per actuar es trobaven de la manera següent:

1. Jornada màxima, a tractar
2. Treball intensiu, reunida de nou la comissió i en feina.
3. Descans Dominical, constituïda la comissió i en feina avançada.
4. Setmana Anglesa, a tractar.
5. Vacances estivals, a tractar
6. Actuació de les Associacions de Dependents, constitució per a orientar de la comissió mixta. De nou a tractar i concretar respecte als demás interessants extrems.
7. Salari Mínim, a tractar.
8. Millores legislatives, a tractar.

Amb aquest ordre de feina, hi estan conformes totes les Entitats que componen la Taula, manifestació que ens feren en atent ofici."

(647) "Acció", agost 1913, p. 7. "Degut als efectes del desgovern general a què estem dolorosament subjecte -proseguia la nota informativa d'aquest butlletí-, haguérem gairebé d'enterar a dit funcionari de lo que als pactes fa referència, així és que a la visita no li donem altra eficàcia que la d'haver-lo il·lustrat. No vament aquesta Mesa repetirà la visita de la que esperem treure més profit."

(648) "El Poble Català", 9 d'agost de 1913. A la reunió segons aquest diari, hom decidí de visitar "el governador per a enterar-lo de l'existència i objecte de la comissió i per a sol·licitar d'aquesta autoritat terminants declaracions respecte a qüestions -- transcendents que obliguen l'existència de la mateixa." Pel que fa a la comissió, la constituïen Francesc Muñoz i Francesc Sabi-

do de l'Associació de la Dependència Mercantil, Enric Aymà Agustí Fontcuberta de l'Associació Mutual d'Empleats d'Escriptori, Joan Rovira i Francesc Bargés de la Unió Ultramarina, Antoni Viladot i Alvar Marcós de l'Associació Ferretera, Josep Caldés i Marà Rufas del Centre de Mossos i Cobradors -"darrerament unit a la campanya", indica el butlletí "Acció"-, Josep Margineda i Josep -- Ayenlis de la Unió de Dependents de Tall i Venda de Confeccions, i Josep M. Feliu i Codina i Víctor Ribera i Feliu del CACCI. "Acció", setembre de 1913, p. 12

(649) "Acció", setembre 1913, p. 12.

(650) Segons "Acció" d'octubre de 1913, p. 7-8, "en aquesta data -"Acció" sortia, generalment, el primer dia de cada mes- la comissió s'ha reunit ja tres vegades, una de les tals amb caràcter extraordinari". Entre els acords, hom decidia de "reunir-se la comissió indistintament a cada entitat representada que la integra" i "oficiar als elements d'influència dintre l'Institut de Reformes Socials per a recabar la més breu anul·lació dels pactes a la seva deliberació; organitzar una sèrie d'interessants conferències públiques, i altres extrems importants, qual publicitat es farà aviat", a més d'altres acords, com el ja esmentat a la nota 646 de visitar el governador i el que citem a continuació a dalt del text.

També, segons el mateix butlletí del mes d'octubre, p. 8, se sumava a la comissió pro descans dominical "la important "Sociedad El Fígaro de Obreros Peluqueros barberos" qual tasca de tots és prou coneguda en favor de la festa en diumenge", i, ensems, hom assabentava que havien "passat per fi a l'Institut de Reformes Socials, els recursos d'alça contra els pactes, pel que s'espera aviat la resolució d'aquest assumpte".

"El Foble Català" del 7 d'octubre de 1913 informava que el dia abans, havia visitat el diari una comissió, la qual li havia -- lliurat una nota d'informació de l'entrevista mantinguda "ahir" amb el Governador civil, per part de "la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, per a saludar-lo amb motiu del seu retorn, i alhora recordar-li i pregar-li renovi al ministre de la governació, el prec dels dependents per a què els pactes contraris a la

festa dominical, siguin resolts en justícia. El governador no rebé com calia als comissionats, ni atengué la petició, tan justament formulada, confonent l'objecte d'aquells, amb els incidents sobre el tancament a les vuit (V. p. 207 i segs.). Clar que els de la comissió, insistiren en significar a la nostra primera -- autoritat civil, que el seu objecte era fer-lo coneixedor del -- disgust dels dependents, perquè no obstant i les promeses fetes pel ministre de la governació, els pactes no es resolen i aquest disgust augmenta entre la dependència de tal manera, que la Comissió Pro Descans Dominical, tem no poder aturar la seva indignació. Veurem, doncs, això dels pactes, entretinguts inutilment pel terme d'un any, a què portarà, si ja de bon antuvi i de tan desconsiderada manera, es desaten per la primera autoritat civil, una visita de cortesia i un prec en oportunitat de la mateixa."

"El Poble Català" del 4 de novembre, per la seva banda, informava de la reunió a celebrar l'endemà al local de l'Associació Ferratera per part de l'esmentada Comissió Pro Descans Dominical "a l'objecte d'impulsar la realització dels varis importants acords que té presos sobre tant important gestió", i alhora donava a conèixer, dues noves entitats sumades a la Comissió: la Societat de Barbers Ferruquers El Figaro més amunt citada i la "general de Dependents i empleats d'Escriptori".

"Acció" del mes de gener de 1914, per la seva banda, informava -- que la comissió pro descans dominical havia visitat "fa poc el -- governador senyor Andrade" i, "com a conseqüència d'aquesta entrevista està realitzant els treballs definitius per a aconseguir l'anul.lament del quart i últim pacte existent contra la -- llei" (p. 7).

I "Acció" de febrer de 1914, p. 6, assenyalava que "continuem ignorant que s'hagi resolt per l'Institut de Reformes Socials, el recurs presentat contra els famosos pactes inculcadors de la Llei del Descans Dominical, en el que respecte al pacte que faltava -- encara resoldre, o sigui, l'establert entre la societat patronal Foment de la Sabateria i la corresponent i fictícia, com totes, Sociedad Obrera gremial. La comissió federal Pro Descans Dominical (...), no abandona dit assumpte i fa totes les gestions possibles per a obtenir la derogació de tal pacte, l'únic que fal--

ta, per a què la victòria de la Dependència barcelonina, 'contra - els burladors de la llei, sigui completa i definitiva i amb ella, triomfin la raó i la justícia."

- (651) "Acció", octubre 1913, p. 8. "El Poble Català" del 3 de setembre de 1913, reproduïa un escrit de la Unió Ultramarina, que havia estat distribuït entre els dependents d'aquest ram, el qual alertava els dependents perquè no es deixessin coaccionar per llurs patrons: "Per dignitat i per justícia -afegia- no firmeu les fulles que referent al Descans Dominical us presentin! Si firmeu, podeu perdre la poca llibertat que ara teniu! Visca el Descans Dominical! Abaix les coaccions!", i anunciava el míting a celebrar al local de la Unió Ultramarina el dia 5 de setembre de 1913 "per a tractar aquest assumpte". Al míting, hom aprovava unes conclusions, per les quals la dependència mercantil protestava "que els patrons reparteixin uns fulls amb els quals volen celebrar uns pactes amb els seus dependents, per a anul·lar el descans dominical", demanava que fossin "anul·lats els pactes celebrats segons prevé l'article 13 de la llei del Descans Dominical", prenia l'acord de "telegrafiar al ministre de la governació i al president del Consell, demanant-los-hi que siguin anul·lats els pactes convinguts amb unes titulades associacions de dependents i alguns patrons en temps del Sr. Portela" i, finalment, nom demanava la "supressió de l'internat".

Segons "La Vanguardia" del 8 de setembre de 1913, varen intervenir al míting, Joan Marqués, president de la Unió Ultramarina que ocupava, també, la presidència de l'acte, Francesc Sabido, en nom de la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, Joan Buxadó de la Unió Ultramarina, el qual com Joan Marqués denunciaria l'intent de fer signar els fulls als dependents per part dels patrons "para recabar su asentimiento a pactos especiales que, de prosperar, harían completamente vana la Ley" com havia afirmat el darrer esmentat, intent que, segons Buxadó, "ha sido un verdadero fracaso, por no haber encontrado eco alguno entre los dependientes". Joan Rovira, també de la Unió Ultramarina, va atacar el "Círculo de Ultramarinos y Comestibles" i assenyalà que "las hojas han sido repartidas secretamente entre los patronos para recabar la conformidad individual de los dependientes, prescindiendo de la Unión Ul-

tramarina, con la que, según la ley, deben entenderse"; censurà, també, "que las autoridades adopten una conducta parcial en favor de los patronos y se muestren renisas en hacer cumplir la ley -- del descanso dominical, y recomendó a todos que no firmen las hojas, por constituir una coacción que fácilmente se puede realizar valiéndose de la circunstancia de ser interna la vida del dependiente". El president de la Unió Ultramarina, Joan Marqués, va fer història de "las campañas hechas por dicha entidad para la consecución del descanso dominical y de las negociaciones intentadas por el Círculo de Comestibles y similares, al que acusa de intransigente, por no haber aceptado varios razonables arreglos basados en una acertada distribución de horas de trabajo, propuestos por la Unión Ultramarina. Negó a los patronos el derecho a tener encerrados a los dependientes durante toda la semana, haciendo notar que los últimos, en pleno siglo XX, trabajan diez y ocho horas diarias, y dijo que los dependientes deben luchar, no solo por el descanso dominical, sino también por la vida externa." Marqués assenyalà també que les signatures que recollien els patrons eren nul·les, car els pactes havien de fer-los "los patronos, en virtud del artículo 13 del reglamento para la aplicación de la ley, con las sociedades obreras constituidas y no con los dependientes individualmente, por lo que no pueden tener fuerza legal para el ramo de comestibles si no se hacen de acuerdo con la Unión Ultramarina, la cual no consentirá jamás -dijo- que la ley se vulnere o mixtifique". Parlaren, després, Josep Pons, president de la Societat d'obrers perruquers El Fígaro, Francesc Grau, Josep Pardo de la Unió Ultramarina, el qual culpà "de lo sucedido al Gobierno y dijo que de las autoridades habidas en Barcelona desde que la ley fue promulgada, solo un gobernador, el señor Ossorio y Gallardo, la hizo cumplir estrictamente y sin contemplaciones", - Francesc Vives de la mateixa entitat, Aristides Vega, i Marqués, Pons i Rovira, "recogiendo algunas manifestaciones de aquel (Aristides Vega), pusieron de relieve la ineficacia de las multas, por no hacerse efectivas, y de la acción de las autoridades, por no obligar a los patronos al cumplimiento de la ley del descanso dominical, y abogaron porque el triunfo sea solo obra de los dependientes."

A la sortida, segons el mateix diari, "un grupo de dependientes -

marchó por las Ramblas dando vivas al descanso dominical, sin -- que ocurriera incidente alguno desagradable. La Comisión Pro Descanso Dominical, al terminar el mitin, se dirigió al Gobierno Civil con objeto de entregar al señor Francos Rodríguez las conclusiones aprobadas."

- (652) Així, "El Poble Català" del 19 de febrer de 1914, ens assabenta que els dependents de carboneria havien acordat de presentar les bases següents a llurs patrons: 1. Descans dominical. 2. Jornada màxima de 10 hores. 3. Els patrons no podrien admetre menors de 14 anys. 4. Contracte per setmana amb un salari mínim de 20 pessetes. I 5. Sotmetre els incompliments del contracte al Tribunal Industrial.

"El Poble Català" del 3 de març de 1914, informava que el dia -- abans havia començat una vaga de dependents de carboneria, en un nombre de 150, de reivindicació d'aquelles bases. Alhora, el mateix diari anunciava una reunió, l'endemà, al CADCI per a tractar de l'incompliment de la llei del descans dominical.

"El Poble Català" del 8 de març de 1914, informava de la visita d'una comissió de dependents de carboneria al governador civil -- per a fer-li saber que el conflicte s'havia arranjat.

"El Poble Català" del 28 de març de 1914, enfi, informava d'un -- miting fet pels barbers de la Societat El Fígaro a favor del descans dominical i en el qual parlaren Navarro, Fons i Cussó (delegat aquest, hom fa constar, al Congrés Regionalista a celebrar a Reus el 30 de maig de 1914).

- (653) Hem esmentat aquest escrit i n'hem citat fragments a les notes -- 539 i 546. En aquest escrit, la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, recordava que "En 1904 fue promulgada la llamada ley del descanso dominical, a pesar del tiempo transcurrido y no obstante las continuas y no interrumpidas gestiones que ha venido -- realizando la dependencia mercantil cerca de los patronos para -- obtener su cumplimiento y de elevar repetidamente su queja hasta la más alta representación de los poderes públicos, jamás se consiguió fuesen respetados los derechos que la citada ley les concede." Es referia, tot seguit, l'escrit als famosos pactes, fragment que hem esmentat en aquelles notes. I continuava més endà--

vant: "El número de denuncias que verifican los agentes de la autoridad, de los infractores de la Ley que nos ocupa, según la prensa, todos los domingos oscila entre 500 y 600; pruebas terminantes de que no se trata de simples y aisladas infracciones, sino de un colectivo espíritu de rebeldía por parte del elemento patronal y de una excesiva tolerancia de las autoridades que tienen el deber de velar por el estricto cumplimiento de las leyes. Pero la dependencia mercantil que, a pesar de estar poseída de una justa indignación al ver pisoteados sus derechos y desatendidas sus súplicas no olvida la gran importancia que tiene su clase considerada como factor de la riqueza nacional, una vez más, suplica sea observada la ley. Esta Comisión que sintetiza la única aspiración de la dependencia mercantil de Barcelona, ante el temor de posibles alteraciones que se aparten de los medios prudentes que aquella use siempre, a V. E., acude y con el mayor respeto: Suplica: se sirva anular los pactos celebrados entre sociedades patronales y obreros de los gremios ya mencionados y ordenar a las autoridades que le representen velen por la más estricta y fiel observancia de la Ley del Descanso Dominical."

- (654) Segons "El Poble Català" del 30 de març de 1914, el míting fou decidit d'organitzar en una reunió al CACCI de la Comissió Pro Descans Dominical, feta el 27 de març de 1914, la qual es dedicà, entre d'altres coses, a examinar la situació d'incompliment de la llei del descans dominical, i s'hi prengué l'acord esmentat d'organitzar aquell míting d'afirmació de la reivindicació del descans dominical i d'exposició de "la nova tendència a què dit estament va a incorporar-se".

També, "Acció" d'abril de 1932, p. 19, subratlla aquest míting. "Acció" d'abril de 1914, p. 6, l'anuncia per al dia 8 d'abril si bé es realitzà el dia dos del mateix mes, com ho anuncia "El Poble Català" del 31 de març de 1914; segons aquest diari, per al "grandiós míting", hom habilitaria les sales adjuntes a la sala d'actes.

- (655) "Acció", maig 1914, p. 7. La Comissió pro descans dominical, hom hi escriví, "en vista de què no es resolien en definitiva els pactes pendants i que mentre dura aquesta interinitat no és exigible als comerciants el compliment de la llei, decidí portar el pro--

blema a l'opinió pública". Al míting, parlaren Cuscó, en nom -- dels barbers i perruquers, Vives per la Unió Ultramarina, Josep M. Feliu i Codina per la Secció de Relació i Treball del CADCI, el qual "combaté els infractors i amb expressió encertada censurà la indigna forma de constituir, com ho fan els patrons, les entitats titulades obreres, per a establir els pactes contraris a la llei. Esbossà, a més, la tendència obrerista a què s'acollirà la Comissió, exposant-ne diversos punts que, valent-li la conformitat dels assistents, fou acollit amb forts aplaudiments." I Muñoz de l'Associació de la Dependència Mercantil, el qual, com a president de la Comissió, resumí els discursos i combaté també els pactes, "no resolts encara, -tot i haver-n'hi de dictaminats en sentit negatiu a la concessió- i terminà al·ludint i afirmant les idees de solidaritat obrerista exposades pel nostre company Feliu." Les conclusions aprovades al míting eren lliurades al governador civil perquè les trametés al Ministeri; alhora "es testimonià a aquest funcionari, la protesta ferma de la nostra classe per la situació actual de la qüestió comunicant-se-li la intenció de la comissió, que és la de declinar les responsabilitats, i deixant a la lliure acció dels dependents, la defensa -- dels seus drets."

- (656) "El Foble Català" del 13 d'abril de 1914, en fa la recensió. Al míting, intervingueren Elías, Ribera, Burgués, Feliu i Muñoz. -- Hom acordà també de "convocar tots els dependents de comerç d'aquesta ciutat per al proper diumenge a les 10 a l'Associació de la Dependència Mercantil, Arcs, 3, d'on sortiran acompanyats d'agents de l'autoritat i exigiran el compliment de la llei". També, "Acció" de maig de 1914, p. 7, esmenta aquest míting.
- (657) "Acció" de maig de 1914, p. 7, assabentava que la Comissió tenia "projectada la realització d'una segona campanya definitiva i extraordinària, els actes de la qual anirem anunciant. Fer a recollir cabals, que tants ens en vé costant l'acció que es realitza i que és una càrrega per a les entitats, aquest mes s'obrirà una subscripció voluntària i que es farà efectiva contra l'entrega -- d'un ticket especial d'import de 10 cèntims cada un." Aquesta -- subscripció obtindria pocs resultats com assenyalava "Acció" de juliol de 1914 (V. nota següent).

- (658) El mateix butlletí, "Acció", de juliol de 1914, p. 7, subratllava que la Comissió pro descans dominical "es troba dificultadíssima per a sortir airosa de la seva comesa. Les seves gestions - prop de les autoritats resulten infructuoses i el prec fet el mes passat als companys, per a què pecuniàriament ajudessin a la càrrega en què venia trobant-se, ha resultat fracassada. Faltada, doncs, d'estimació -ja entre nosaltres- llur tasca resulta difícil i peserosa. Serveixi això d'entés avís."
- (659) "Acció", abril 1932, p. 20. Recordi's la nota 546.
- (660) "Acció" de juliol de 1913, p. 8, informa que "actualment, la Comissió Pro Treball Intensiu està fent repartir a les més importants cases de comerç una carta sol·licitant la implantació, encara que a tall de prova, d'aquest sistema de treball. Són algunes les que ja han contestat en sentit afirmatiu i esperem que a les adhesions que tenim rebudes fins ara s'hi sumaran moltíssimes d'altres (...)." Segons "Acció" d'agost de 1913, p. 7, assenyala que la Comissió Pro Treball intensiu prengué l'acord d'imprimir aquesta lletra, "reunida a requeriment de la Mesa de l'Assemblea".
- (661) "Acció" d'octubre de 1913, p. 8, informava que durant aquest mes mateix es nomenaria una "comissió mixta entre individus d'aquesta Secció (de Relació i Treball) i la de Socors Mutus per a començar l'estudi i emetre dictamen a la Taula de l'Assemblea, respecte a les bases que han de proposar-se per a fer possible la Federació Mutual d'Entitats Professionals de Dependents de Catalunya."

"Acció", de gener de 1914, p. 7, donava els noms de la comissió mixta: J. Puig, Ernest Bretó, Adrià Presas i Josep M. Feliu i Codina, i informava que aquella s'havia reunit diverses vegades, - "existint ja un estudi i orientació sobre la qüestió (...)".

"Acció" de març 1914, p. 7, informava que la comissió esmentada sotmetria "aquest mes el seu dictamen d'orientació al Consell Directiu". "Mentre -afegia la nota-, es va a un segon estudi que fa referència als avantatges i obligacions dels constituents de la Federació". Tanmateix, a partir d'aquí, perdem la pista d'a--

quest projecte.

- (662) V. nota 646. "Acció" de desembre de 1913, p. 7 informa que "a -- mitjans del mes passat va reunir-se la taula executiva dels --- acords de l'assemblea, celebrant una laboriosa sessió. Examinà - la situació d'aquells extrems sobre els quals hi ha feina feta, treient-ne la impressió de la seva bona marxa. S'ocupà, a més, - dels altres extrems pendents, acordant donar començament a les - primitives gestions sobre els mateixos (Jornada màxima, setmana anglesa, salari mínim, etc.) i del que s'anirà donant compte ben sovint." Pel que fa a la qüestió de la setmana anglesa, "Acció" d'agost de 1914, p. 7, assabentava que, "per notícies particu-- lars, sabem que algunes cases de Barcelona han establert durant l'estiu aquesta reforma, entre elles la Societat Anònima Cros, - Muller Germans, i la Societat Colom".
- (663) V. l'article de J. Vasell de l'Associació de la Dependència Mercantil, Reivindicacions obreres. Els establiments s'han de tan- car a les 8, publicat a "El Poble Català" del 4 d'abril de 1911, manifestava que calia reclamar el tancament a les 8, car ho exigia "la necessitat d'instrucció que prou falta ens fa" i feia - l'elogi de l'Associació de la Dependència Mercantil la qual reivindicava la vida externa, la limitació d'hores de treball, el - descans dominical, "i ara", assenyalava J. Vasell, el tancament a les 8. Pocs dies després, "El Poble Català", publicava un arti cle de W. F. Barral amb el mateix títol, Els establiments s'han de tancar a les 8. Recordem, també, com Jaume Balaguer, a la po- lèmica sobre la supressió de les festes intersetmanals, el 27 de febrer de 1912 (V. p. 195-196 , i notes 566 i 571).
- (664) Com ho feia J. Vasell a l'article esmentat a la nota anterior.
- (665) FELIU I CODINA, J.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal", 1914, p. 119. --- "Agradablement devem tractar d'una campanya empresa pel nostre - compte -manifesta Josep M. Feliu- i que no donem pas per acaba- da. Em refereixo a la titulada Pro tancament a les vuit de la - nit. Tantost haguérem pres possessió dels nostres càrrecs, al co mençar l'any social, trucaren a la porta de Relació i Treball - els ansiosos de millora, els necessitats de reparació: els ele--

ments detallistes que tenien la precisió de limitar la seva jornada de treball, més ben dit, fixar l'hora de les vuit com a terme de la mateixa a la nit, cansats de veure-la allargada desmesuradament. I nosaltres, els obligats a ésser els primers en la --marxa de nostra legió professional, aixecàrem la bandera fins --allí on digueren els nostres cors."

Per la seva banda, "Acció" d'agost de 1913, p. 7, manifestava --que, "entenen que és sobrada raó, la que tenen els nostres con--socis que treballen en botigues al detall, les quals tanquen les seves portes entre vuit i mitja i nou de la nit, absorbint així totalment les hores útils de relació, la darrera setmana del mes passat, començàren una campanya correctíssima prop dels caps --quals establiments es troben en les vies més centríques, sol.li--citant-los el tancament a les vuit en punt del vespre."

(666) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit. n. anterior, p. 119-120.

(667) "Comissions districtals", diu Feliu i Codina a la mateixa Memòria, citada a les notes anteriors, p. 120, "que feren principa--líssim paper en l'obra. En primer terme, elles visitaren respec--tívament a tots els comerciants, demanant-los la firma del docu--ment que els comprometia a tancar a les vuit."

(668) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit. n. 665, p. 120.

"El Poble Català" del 23 de juliol de 1913, informava per la se--va banda, com "secundant les iniciatives de la Secció Permanent de Relació i Treball del CADCI", s'havien reunit al local del --Centre "un importantíssim nombre de dependents per a prendre ---acords respecte al tancament dels establiments al detall a les --vuit del vespre". A la reunió es procedia, tot seguit, "al nomen--ament de comissions, les quals, per carrers, recabaren de llurs principals la conformitat del dit. Les gestions, doncs, han co--mençat pel carrer de Ferran, Rambles i etc., i seguiran per les vies més importants de nostra ciutat."

"El Poble Català" del 30 de juliol de 1913, assabentava, també, que continuaven reunint-se al CADCI "els dependents detallistes de les botigues, quals carrers no s'havien reunit encara, per a fer extensiva la campanya (...)". Ja hem vist també, a la nota --

anterior, el que hom escriu al Butlletí "Acció" d'agost de 1913.

- (669) "El Poble Català" del 6 d'agost de 1913 remarcava l'èxit de la campanya i manifestava la probabilitat que "molt aviat, potser - dintre aquest mateix mes, s'iniciï la reforma en els carrers més centrícs de Barcelona", i que la campanya continuaria fins aconseguir "totalment la seva aspiració que no pot menys que merèixer l'adhesió i la simpatia tant dels patrons com del públic en general, per la forma correctíssima en què venen realitzant-la els nostres cultes dependents de comerç."

"El Poble Català" del 16 d'agost de 1913, publicava una altra nota, titulada El tancament dels establiments a les 8 del vespre, la qual assenyalava que el dia 1 de setembre començaria "a regir a la major part dels carrers del centre de Barcelona", la reforma del tancament de les botigues a les vuit; el diari nacionalista subratllava l'èxit de la campanya car "la immensa majoria de les cases de comerç de l'interior de la ciutat, han manifestat - acceptar aquesta reforma", i com aquest fet havia animat a la -- Secció de Relació i Treball "a continuar les seves gestions en - altres importants carrers de tràfec mercantil, que són d'fora - del casc antic a qual feina es dedica preferentment amb la plena confiança, per l'excel·lent resultat dels primers passos, que assolirà el mateix èxit que dintre la ciutat." "Aquesta tasca -afegeix hom més endavant-, tan lloable de la Secció Permanent de Relació i Treball del CADCI, ha despertat la simpatia i innombrables adhesions a la "Secció" dels dependents que treballen a les botigues de detall, els quals, també, per a demostrar-ho, hi ajuden també amb el seu esforç i entusiasme."

L'abundància de notes que fan referència a les informacions de "El Poble Català", enfi, prova prou bé l'atenció que aquest diari prestava a la campanya.

- (670) "El Poble Català" esmentat del 16 d'agost de 1913, assenyalava - també que "és cada dia que les sales de l'entitat que porta a - terme aquesta campanya, es veuen concorregudíssimes, resultant - per tant així mateix les reunions que pel tancament a les 8 es - porten a terme".

Joan d'Arc, per la seva banda, escrivia un article a "El Poble -

Català", del 25 d'agost de 1913, titulat Campanya reguladora, el qual comentava l'ambient que regnava al Centre amb motiu d'aquesta acció: "He visitat de ben pocs dies -escriu-, l'hostatge de l'entitat directora del moviment pro tancament a les 8 i en veritat poden els de tal estament creure en llur triomf. Es veu a diari una vera multitud de companys que acudeixen a la reunió a què, per a tractar de la qüestió, se'ls cita, i veieu que van separant-se per grups que ja es comprometen per feines determinades que ajudin amb eficàcia a la finalitat per ells desitjada; -els directors del moviment, la Secció Permanent de Relació i Treball a diari es reuneix en plé, com es fa en aquella casa -el CADCI- des de les 10 de la vetlla fins a hora ben avançada de la mateixa, van decidint els darrers treballs, per a què el primer de setembre pugui tancar tothom a les 8. Bé, he també de fer constar que anima fortament a la Secció el veure's corresposta ja -que els caps dels establiments de detall, van adherint-se i comunicant sa conformitat." Joan d'Arc manifestava que els principals reconeixien que després de les vuit del vespre venien poc, però, afegia, "els nostres caps no es fan càrrec d'una altra pèrdua greu que causen tancant més tard de les vuit, i que afecta a ells, als dependents i en tota fatals conseqüències a la ciutat nostra: la il·lustració que plegant amb puntualitat els dependents podrien obtenir, concorrent a classes nocturnes, a les que avui no poden anar per falta material de lleure. De la sabiesa -que adquireix tot dependent, qui més profit en treu és el patró, perquè aquell sap treure el màxim rendiment de les vendes per la seva habilitat i clara visió de les coses; també en treu més profit el dependent, perquè pot ésser més remunerat pels millors serveis que presta."

No faltaven les col·laboracions al CADCI en aquesta acció. Així, "El Poble Català" del 5 d'agost de 1913, informava que l'Associació de la Dependència Mercantil que "per gestions efectuades, ha obtingut en un principi la conformitat de respectable número d'amos d'establiments a la demanda formulada d'efectuar el tancament general de tendes a les 8 de la nit", i assabentava que la "important casa de merceria Josep Recort" havia resolt tancar els seus establiments a les vuit del vespre a partir del primer de setembre.

"La Vanguardia" del 3 de setembre de 1913, per la seva banda, insertaria un escrit signat per J. Gonga Artigas, el qual manifestaria que "la campanya que volem fent el Centro Autonomista - de Dependientes del Comercio y de la Industria para el logro del cierre a las ocho, ha sido secundada por la Asociación de la Dependencia Mercantil y Unión Profesional de Dependientes y Empleados del Comercio, aunque dichas entidades no hayan sido invitadas oficialmente. Al mismo tiempo, tengo que manifestar a todos los dependientes de comercio, que a raíz de las continuas instancias elevadas por la Asociación de la Dependencia Mercantil al Instituto de Reformas Sociales, se confía lograr que dicho organismo haga una ley regulando la jornada máxima del dependiente, llevándola a las Cortes para su pronta aprobación."

- (671) FELLIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. "El Foble Català" del 24 d'agost de 1913. Els cartells, segons aquest diari, havien de fixar-se a totes les botigues de detall; finalment, hom decidí, també, a la reunió del 23 d'agost, "la col·locació d'un cartell lluminós en lloc visible de nostra ciutat anunciant la nova de la reforma".
- (672) FELLIU I CODINA, Josep M. Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. "Així -escriu Feliu-, arribàrem al 25 d'agost, data des de la qual aquesta Junta es reuní en sessió permanent, atenent a la diversitat d'assumptes que se li presentaren i a la circumstància extraordinària que seguia la campanya, a la qual anaven iniciant-se plans, oposats per comerciants, i entitats que tots devem recordar, i, en una d'aquelles reunions esplèndides, en les quals tot era optimisme i voluntat, junts, els comissionats, --- grans auxiliars i nosaltres, examinàrem de nou la situació, que era satisfactòria, i en sa vista prenguerem i realitzàrem nous acords (...)."
- (673) "El Foble Català" del 25 d'agost de 1913 l'anuncia, i el mateix diari del 29 d'agost de 1913, en feia la recensió. Noguer i Commet, a la seva conferència, es dolidria "de l'escassetat de disposicions legals" que regulaven "el treball dels obrers adults, explicant el que, al seu entendre, són causes de tal fet i entre elles la principal, la influència, que encara pesa sobre els po-

ders públics, de les doctrines de l'escola clàssica liberal". --
 Feu notar especialment "la manca de disposicions que regulin en
 tots els països, però especialment a Europa, el treball de la de
 pendència comercial, atribuint-lo especialment a què aquesta, en
 general, no ha sapigut prendre la posició deguda en les lluites
 socials modernes i per tant, no n'ha pogut treure d'aquestes el
 profit que els demás obrers". Analitzà, després, les lleis exis-
 tents als diversos estats sobre el "tancament dels establiments
 a una hora fixa i uniforme". Noguera i Comet, com a conclusions,
 refermava l'alta conveniència del "tancament de les botigues i -
 tots els establiments comercials (llevat de les naturals excepcio
 ns) d'una localitat a una hora fixa i uniforme", la qual cosa -
 havia de permetre que la reforma no causés "cap perjudici als in
 teressos patronals ni al públic", i, en canvi, havia d'evitar --
 "els abusos que envers la seva dependència cometen patrons exces
 sivament egoistes"; Noguera subratllava les vuit del vespre com a
 hora més escaient per a acabar la jornada "sense perjudici d'a--
 vançar aquesta hora quan per la introducció de noves formes de -
 treball, s'hagin creat nous hàbits ciutadans"; per una altra ban
 da, aquesta reforma, havia de venir completada per altres "tan -
 necessàries com ella, com són, l'establiment del treball inten--
 siu i la setmana anglesa i la fixació d'una llei assenyalant la
 jornada màxima de la dependència comercial"; i, també, per a "do
 nar eficàcia legal al costum que s'intenta introduir a la nostra
 ciutat i també per a evitar que l'egoisme d'uns quants patrons -
 enderroqués l'obra realitzada, es fa precis també obtenir una --
 llei referent al tancament dels comerços. Però, aquesta llei que
 s'interessa, no hauria pas d'assenyalar una hora uniforme per a
 tota Espanya, sinó que, com la majoria de lleis vigents sobre el
 particular a l'estranger, s'hauria de limitar a consignar el --
 principi general de fixar una hora determinada en cada localitat
 per al tancament dels comerços i facultar a les autoritats o or
 ganismes locals per a assenyalat l'esmentada hora, prèvia una -
 àmplia informació i donant després a la decisió d'aquells força
 de lleis." Finalment, i com a darrera conclusió, Noguera i Comet
 manifestava que, "per a fer-se digna d'aquestes millores i alho
 ra per a obtenir-ne de noves, la dependència comercial deu orga-

nitzar-se fortament, enrobustint les associacions existents i -- orientant aquestes, amb seny i prudència, vers camins d'allibera-
ció. L'associació és l'arma i la força del proletariat modern, i la dependència comercial no pot sostreure's, sense perjudicar-se a si mateixa, individual i col·lectivament d'aquests corrents."

- (674) "Acció", setembre 1913, p. 12. FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. Els parlaments, segons "Acció", "saberem enardir l'entusiasme dels presents, que eren nombrosíssims, i inspirar-los fe i confiança en l'èxit de la campanya i en la tasca futura de la Secció i del nostre Centre." I, segons aquella Memòria, el míting "resultà grandíol, parlant-hi decidits amics del Centre i de les Comissions".

"Renaixement" del 5 de setembre de 1913, p. 409-410, comentava -- també "l'entusiasme i la fe" manifestats al míting, en un article titulat El dependent de comerç a les vuit, signat per Enib Vic. "El dependent de comerç -hom escrivia-, estament obrer -el que va més mudat i guanya penys-, és el que està més endarrerit en la consecució de les millores que beneficiïn o ablinen una mica la seva actual situació. Quan els obrers de qualsevol altre ram volen -- aconseguir alguna reivindicació, es valen de la vaga, arma legal de què se'ls ha dotat, i amb la que ja han aconseguit alguna millora relativa. Al dependent de comerç, actualment, se li fa impossible poder anar a la vaga, per quant resten encara tants i -- tants de dependents que no poden fruir de la llibertat de la vida externa (...). Aquests joves, molts d'ells que han vingut -- d'algun poblet de fora i molts sortint de l'escola, que a l'arribar aquí s'ha trobat per company de treball a al qui més tard -- ell ha passat a ésser el seu successor i sense altra conversa que la que els dona el seu principal a les hores de l'àpat, quina no ció voleu que tingui del que ell té dret a reivindicar-se'n. Com voleu que aquelles poques hores del diumenge les emplei pel que ell encara no n'ha pogut haver esment, pel millorament del seu estat social, si els seus vint anys li demanen aquest ratet de llibertat per a donar esplai als desitjos seus de joventut que -- són de divertiment. Fer això, el problema del dependent de co--
merç, és més complicat i necessita una tàctica especial que no -- pot ésser de radicalismes ni intransigències." L'article passava

a parlar tot seguit de la campanya pel tancament de les botigues a les vuit i subratllava com la Secció de Relació i Treball del CADC "que és la renovadora d'aquesta campanya ja de temps començada", havia tingut "la bona idea de creure's que no es bastava amb ella sola, tot i tenint ben a prop de tres mil associats, per a dur a terme la solució del fi que es proposava. Per tal propòsit va cridar als seus socis per a què invitessin els demás dependents no associats i junts formessin unes comissions que, actuant per carrers, anés sol·licitant del principal de cada establiment la seva conformitat en acceptar la millora que amb tan bona forma se li proposava (...). Del resultat d'aquesta bona portada campanya, podrem deduir-ne si és possible o no, obtenir alguna millora sense necessitat d'acudir a la violència, actitud condemnada per les autoritats, mal-mirada pels patrons, i que -- quasi sempre, malauradament, surt en perjudici de l'obrer."

- (675) "El Poble Català" del 1 de setembre de 1913, transcriu la lletra oberta adreçada als patrons d'establiments comercials del casc antic de Barcelona, per a, "en la impossibilitat de dirigir-nos a cada un de vostés particularment", a través de la premsa, "remerciat-los efusivament (a la "digna col·lectivitat que vostés formen"), en nom de la dependència comercial tota de Barcelona, la noble i benivolent acollida que vostés ens dispensaren al sol·licitar-los la implantació des del primer de setembre vinent, de la reforma per nosaltres tan desitjada de què els establiments comercials de nostra ciutat siguin tancats, com en moltes de -- l'estranger, a les 8 en punt del vespre." "Fóra impertinència -- afegia hom més endavant- manifestar que esperem de vostés el compliment de la paraula donada. No; sabem molt bé --perquè tenim confiança en ella-- que la reforma s'implantarà en la data convinguda (...). Per això esperem confiadament l'arribada de la data -- que serà memorable per a tota la dependència barcelonina (...), i per això també, abans de què sigui realitat volem avançar-los el pregon agraïment de tots els companys que en beneficiaran i, particularment, els d'aquesta secció i d'aquest Centre que han tingut a gran honor fer-se intèrprets de llurs aspiracions." Pere Palà, president de la Secció de Relació i Treball, i Josep M. Feliu, secretari, signaven l'escrit, amb data del 30 d'agost de

1913.

V. també el mateix text, en castellà, a "La Vanguardia" del 2 de setembre de 1913.

- (676) Entre els "nous acords" que la Teòria, esmentada a la nota 672, assenyala que hom va prendre, figura aquest de "dirigir una segona lletre als comerciants no conformes, reiterant-los el nostre desig" (p. 120).
- (677) "La campanya ha estat forta -assenyalava hom a "Acció" de setembre de 1913, p. 11- i podem dir que s'ha treballat de valent. -- Dia per altre s'han vingut celebrant en nostre hostatge, reunions de dependents de les cases establertes en els carrers de -- l'interior de la ciutat, per a interessar-los en la tasca i demanar-los la seva cooperació, cosa que naturalment aconseguim de tots amb entusiasme; d'aquestes reunions en sortien nomenades comissions per cada carrer que, d'acord amb la Secció, anaven a visitar els patrons interessant-los la millora; s'han escrit i enviat centenars de lletres i s'han publicat infinitat de comunicats en els diaris; s'han escrit articles en aquests sobre la -- qüestió i s'han fixat cartells i s'han celebrat conferències i -- mitings (a part de què les reunions esmentades resultaven vers -- mitings)... i ara esperem el resultat d'aquest feixuc treball, -- tranquil·lament pel que fa referència a l'estat de la nostra consciència, satisfeta d'haver acomplert a bastament el nostre deure, però amb la natural ansietat per a veure els resultats que haurà donat el nostre treball. En efecte, avui 1r. de Setembre, ha de començar a regir, atenent als nostres propòsits, la reforma desitjada."
- (678) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120.
- (679) "El Foble Català", 2 de setembre de 1913. "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913.
- (680) "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913; aquest diari comentava, parlant de la primera jornada del mes, que "la mayoría de los patronos, al observar la presencia de los grupos cerraron antes de que estos lo pidieran; y los que no lo hicieron de momento, fueron visitados por comisiones de aquellos que cortésmente intere-

saban accediesen al deseo de los dependientes de suspender el -- trabajo a las ocho."

- (681) "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913. Aquest diari assenyala -- referent a aquest fet que "aunque su actitud era correcta y los procedimientos empleados para conseguir el cierre no fueron violentos, la presencia de tantos individuos unida a la del gran número de curiosos que les seguía llegó a formar una especie de manifestación que interceptaba el tránsito." Per cert que els --- agents eren comandats pel "delegado del distrito, señor Bravo -- Portillo".
- (682) A les ramblas, segons "La Vanguardia" esmentada del 2 de setembre, "las parejas del cuerpo de seguridad que prestan servicio -- (en las Ramblas) y algunos agentes de vigilancia, a las órdenes del delegado señor Bravo intentaron dispersar sin conseguirlo de momento a los manifestantes. Estos se detenían ante los establecimientos que aún permanecían abiertos consiguiendo que algunos de ellos se cerrasen tal vez por temor que los respectivos cristales quedasen hechos añicos." La manifestació, com assenyalem a -- dalt, fóra dissolta. D'altres conflictes es produïren a la Rambla del Centre on "intentaron también que cerrase una perfumería allí establecida. Mientras la comisión se hallaba dentro, conferenciando con el dueño, se promovió un ligero alboroto en el grupo estacionado frente la referida perfumería siendo detenido un individuo de los que lo formaban. La policía condujo al detenido a la delegación de Atarazones; un grupo numeroso, acaso de unas mil personas, siguió a los agentes que se llevaron al detenido y al llegar a la delegación, una comisión subió a ver al señor Carbonell para solicitar la libertad de aquel. Como les dijese el delegado que no estaba en sus atribuciones el concederla, se fueron al gobierno civil exponiendo su petición al señor Francos Rodríguez. Una hora después de lo ocurrido el individuo fue puesto en libertad."
- (683) "El Poble Català", 2 de setembre de 1913. "Aquellas poques botigues -- escriu aquest diari -- que restaren obertes, uns quants joves, de dos en dos, les visitaren. S'entrevistaven amb l'amo o -- amb l'encarregat i, concretament, amb la bona educació característica de la joventut mercantil catalana, demanava que fessin --

el favor de tancar, si volien. La majoria dels demandats responí en complacents als comissionats i donant les seves excuses de -- perquè no ho havia fet abans. I així hauria anat seguint la cosa sinó hagués estat la policia." L'actitud de la policia, segons -- "El Poble Català" esmentat, motivà que, "en moltes cases", els -- principals tinguessin de "sortir a impedir la brutal escameca -- dels poligons i en altres fins sostenir altercats amb ells."

- (684) "L'alderull -escriu el mateix diari nacionalista del 2 de setem- bre- durà de 8 a 9 del vespre, en qual hora, a la Rambla de les Flors passà el més greu de la jornada. Un policia s'endua detin- gut, Rambla amunt, a un jove quan els seus companys l'allibera- ren de les mans del poligon. Aquest, irat, desconvainà el sabre i començà, feroçment a repartir cops a tort i a dret. Losaltres -- presenciàren l'escameca i poder dir que mai havíem vist un atropell semblant (...). En el bo de la lluita, i de resultes de la natural defensa dels ciutadans atropellats, el guarda resultà -- amb una lesió al braç esquerre. Fou aleshores quan la policia -- augmentà en número, vengent-s'hi davant la mateixa al senyor Bravo Portillo, qui dirigia les càrregues amb una energia digna de millor empresa. El senyor Bravo que sembla que es vol conquerir un lloc dins del cuerpo a còpia de cops de puny, no parava de -- cridar i de pegar als dependents que protestaven de les detenci- ons. Els demás, davant de tal exemple, ja no cal dir el que fari- en. En una de les càrregues brutals, un policia, sabre en mà, en- trà a la graneria que hi ha al costat de Sant Segalà, i si no ha- gués estat per l'energia i la dignitat dels amos de la botiga, - el pobre jovenet de 14 anys, que s'hi refugià, que pel que es -- veu deu ésser perillós de debò, l'hauria passat malament. Amb -- tot, la policia pogué endur-se'n detinguts a la delegació del -- carrer dels Angels a 8 joves, anomenats Oromí, Canudas, Calvet, Amposta, Codina, Cots, Bach i Baldà; a la de Drassanes a un ano- menat Gener, i dos, quals noms desconeixem, a la del carrer d'or- tigosa."

Pel que fa al conflicte promogut a les Rambles, "La Vanguardia", esmentada a la nota 682, assenyalava també que "antes de que el grupo llegase al Llano de la Boqueria, uno de los que lo forma- ban empujó al guardia de seguridad Carmelo Blázquez, número 338

(el mateix número del guàrdia que segons "El Poble Català", --- "irat" havia desenvainat el sabre i començat a repartir cops, -- com hem esmentat més amunt), derribándolo. Como no pudo levantar se enseguida fue pisoteado por otros que huían a la desbandada - al ver que la policía procuraba imponerse consiguiendo deshacer la manifestación."

(685) V. la nota anterior en aquest. Els propers dies, igualment, "El Poble Català" s'hi referiria, com hem de veure. Així, "El Poble Català" del 7 de setembre de 1913, sota l'epígraf En Bravo i Portillo, reproduïa una lletra, signada per H. Muntanyà, manifestava, tot referint-se "als brutals atropells de què són víctimes - els dependents de les botigues, per part de les ordres salvatges que comana el brau Bravo Portillo, ne de dir, que en el meu concepte, no són altra cosa que una venjança de dit policia. M'ex-- plicaré. Assistí fa uns quants mesos a un miting catalanista que es celebrà al CADCI i en el qual prengueren part diversos ora--- dors i el Dr. Martí i Julià. Com a delegat de l'autoritat civil prengué seient al costat d'aquells, l'esmentat policia, i al pre-- sentar-se a l'estrada fou acollit per part d'alguns dels assis-- tents a l'acte amb exclamacions de "ibravo!", "ibravo!". A l'aca-- bar-se l'acte esclataren uns formidables "Segadors" entonats per la gentada que omplia a vessar la sala, i el policia va haver -- d'atravessar tota la sala pel mig de la multitud, rebent i te-- nint d'aguantar en les seves orelles el nostre cant de protesta. Ara bé, com l'actual campanya de tancament a les 8 ha estat diri-- gida pel CADCI, crec que el dit policia es venja dels bravos i - aquells segadors."

(686) "El Poble Català" del 2 de setembre de 1913. Segons aquest diari, "també s'hi interessà el diputat provincial senyor Guerra del - Rio. A 2/4 d'onze de la nit, segons el diari, eren posats en lli-- bertat els detinguts.

(687) "El Poble Català", 2 de setembre de 1913. Segons aquesta mateixa font, "el governador condemnà la conducta de la policia en el - que es refereix d'entrar a les botigues per a detenir els comis-- sionats".

"Com a nota final, afegia "El Poble Català" citat, devem dir al

cap de la guàrdia urbana que un dels seus subordinats, al carrer de la Boqueria, apellissà a un dependent. És que fou creada per a això la guàrdia urbana? Encara no en tenim prou amb la brutalitat de la policia?"

Fel que feia a "La Vanguardia", també esmentada, del 2 de setembre, aquesta indicava que "anoche nos visitó una comisión de dependientes para solicitarnos que hiciéramos constar su protesta por la forma, según nuestros visitantes, algo violenta que empleó la policia para dispersarles en la calle del Carmen". Com pot veure's la diferència d'apreciació dels fets entre el periòdic nacionalista i "La Vanguardia" és ben clara.

(688) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 121. "I, des d'aquell dia, continua Feliu i Codina, que a cada següent ens vegérem obligats a anar a altes hores de la nit a -- discutir sos procediments i a protestar de les gestes de la policia i a gestionar l'alliberació de corals amics nostres, que en nombre considerable eren detinguts quan honradament demanaven el tancament a les vuit als rebecs encara, que els aventuraven la cosa guanyada. I en aquest punt no em cansaré de remercier l'honrada, justa desinteressada, benefactora i permanent cooperació de nostre volgut don Fere Corominas, al qual li deguérem en més d'una ocasió l'alliberament dels nostres amics."

(689) "El Foble Català", 3 de setembre 1913. "El tancament a les 8. -- Conducta a seguir avui dia 2.- Companya -hom l·legia a les instruccions-: com a delegat que sou d'aquest carrer, serviu-vos -- prendre nota de les següents instruccions. Procureu nomenar una o dues comissions segons la llargada del carrer, de dos individus, quals comissions hauran de començar a actuar a les 8 en -- punt, requerint als amos d'establiment al tancament immediat. -- Aquestes comissions seran avui respectades per la policia, segons promesa del governador civil. És absolutament precis que tota la dependència de cada carrer circuli en petits grups, sense deturar-se davant de cap establiment encara que no tanqui puig - el governador digué ahir al vespre que en absolut no permetria cap mena de manifestació. Serà convenient fer una llista de totes les cases consultades, expressant les seves respostes, si -- guin o no favorables. Al vespre, cap a les 10, serviu-vos passar

vos amb els demés comissionats pel Centre del CADCI. (Comtal, 33 i 35) on s'hi canviaran impressions respecte de la jornada i -- ressenyalarà la conducta a seguir demà. Tingueu present que se-- ran precisos l'ordre i l'entusiasme."

- (690) "La Vanguardia", 3 de setembre de 1913. Aquest diari fa notar -- també que les botigues, "sea debido al convencimiento por la cam-- paña que se hace actualmente o bien a la prudencia que semejan-- tes casos aconsejan, estaban ya cerradas en su mayoría".

"El tancament de les botigues, assenyalava per la seva banda "El Poble Català" del 3 de setembre del mateix dia, a les 8, pot dir se que fou general anit al casc antic de la ciutat. Com el dia anterior, comissions de dependents recorreren els comerços invitant als patrons a tancar els establiments. No foren gaires, certament, els pregats, car espontàniament la majoria ho havia fet a les 8 en punt."

- (691) "La policia -escriu hom a "El Poble Català" esmentat del 3 de setembre- obeint instruccions rebudes del senyor Francos Rodríguez (conseqüència de la visita que li feu una comissió del CADCI) -- s'abstingué de coaccionar els dependents, els quals, amb la major cortesia, entraven a les botigues, i fos quina fos la resposta dels principals, es retiraven sense donar lloc a què fos precisa la intervenció de la força pública. Això demostrà que els alda-- rulls d'abans d'ahir s'hagueren pogut molt ben bé evitar a no -- ser per la brutal escomesa de la força dels de l'ordre (?). A -- quarts de 9, els carrers de l'interior, prengueren el mateix aspecte de les festes a la tarda, amb la natural animació de gent, però solament restant obertes aquelles botigues que pel seu espe-- cial caràcter no poden tancar fins passades les deu o més tard, com són farmàcies, estancs, etc. La iniciativa del CADCI com pot veure's ha estat un èxit, i més ho serà, ja que els pocs boti-- guers que es mostren encara reacis a la innovació, forçosament -- han de convencer-se de què aquesta no els ha de dur ni el més in-- significant perjudici com ho diu prou clarament, l'actitud dels demés comerciants. Al local social del Centre, hi havia anit ex-- traordinària animació de socis. Cap delegat dels que s'han nome-- nat per a recórrer establiments on hi hagi dependència, mancà --

ahir al Centre per a rebre instruccions del Consell Directiu i a l'ensens donar compte de la seva darrera gestió." A continuació, el periòdic nacionalista, reproduïa, "com a mostra de la bona organització, que regna en aquesta lloable campanya, (...) una nota que s'entrega a diari als susdits delegats" i que hem esmentat a la nota 689. També, segons el mateix diari, "la impressió dominant anit al Centre era que la campanya toca a la seva fi i, que ja no serà necessària cap més gestió, dintre de poc dies, -- perquè els patrons, unànimament, col.laborin a aquesta millora -- que vé a donar a la sofrida classe mercantil facilitats per al seu millorament intel.lectual i un descans del qual n'és ben mereixedora." Impressió i il.lusió, aquestes darreres, que els propers dies s'encarregarien prou de decebre.

Les comissions que recorrien els carrers, segons "La Vanguardia" del 3 de setembre de 1913, "no eran numerosas, pero debido a los desocupados que acuden siempre atraídos por la curiosidad, se llegaron a formar nucleos, que sin resistencia obedecían a la invitación de la policía para que se disolvieran". Segona "La Vanguardia" esmentada "solo un incidente se registró que sepamos y fue en la zapatería num. 36 de la calle del Carmen (...) donde los manifestantes rompieron un cristal del escaparate". "A las nueve --afegeix més endavant el mateix diari--, hora en que habitualmente han cerrado la mayoría de establecimientos, ofrecían las Ramblas y calles afluentes su aspecto normal, si bien se notaba la presencia de algunas fuerzas de vigilancia y seguridad, que como medida de previsión habían sido distribuidas en las calles céntricas. El orden fue perfecto toda la noche."

"La Veu de Catalunya", del 3 de setembre de 1913, també dedicava informació abundant a l'acció del CACCI i inseria un breu article de Joan d'Arc el qual subratllava l'animació que "hi havia --ahir al Centre Autonomista", "la mateixa (...) que ans d'ahir", així com l'entusiasme existent.

- (692) "El Poble Català", 4 de setembre de 1913. Segons aquest diari, -- el "tancament fou bastant general. A les Rambles, carrers del -- Carme, Portaferriassa, Hospital i altres vies cèntriques fou quasi absolut. En les escasses botigues que tenien obert, tancaven sen-

se gaire resistència al veure les comissions. Una d'aquestes es trobà pels voltants del carrer del Call ajuntant-se-li varis curiosos, com succeix sempre en totes les manifestacions i successos de ciutat, que seguiren als dependents. Aquests tiraren per la Baixada de la Fresó, on entraren en 2 o 3 botigues, però succeí que mentre la Comissió era dintre de l'establiment, del grup que esperaven al carrer, sortiren algunes pedres que petaren en els vidres. Poc més o menys succeí en el carrer Princesa, en dues botigues; al carrer Montcada, al passeig del Born, al carrer Espaseria, al d'Escudillers. Els delegats d'aquests grups no es pensaven que els deixessin anar sols i que es respectessin els vidres de les botigues puig la seva actitud havia de ser pacífica. Malgrat això el grup seguí als delegats que a l'arribar al carrer Conte d'Asalt es trobà amb totes les botigues obertes de bat a bat. El grup entrà amb intenció de que s'acomplís el tancament. Els delegats anaren a algunes botigues i no se sap com també hi hagué trencament de vidres. La policia i guarda de seguretat entrà al carrer i començà a carregar contra els grups i tot bitxo vivent que passava per allí. Hi hagueren corredisses, cops de sabre, i espants per a tots els gustos. La policia feu dos detinguts, un dependent de comerç i un jovenet que anava per allí sense tenir res a veure amb els del grup. Els dos detinguts foren portats a la delegació de la policia del districte, passant-los a visitar una comissió del Centre (de la Junta). Una altra comissió que venia dels carrers del districte V i VI es trobà amb una altra a la Plaça Universitat. Allí s'ajuntaren varis curiosos i obrers que plegaven dels treballs. Veure això la policia i carregar contra els grups fou tot un. Els de l'ordre es portaren amb la forma de sempre, amb l'empenta brutal de sempre. En el carrer de Jovellanos una comissió de 5 dependents entrà a la Merceria Bonet i al sortir, la guarda de seguretat els tirà els cavalls a sobre, i a més els obsequià amb unes quantes flors tabernàries de les que es gasten entre la gent dels barris baixos."

- (693) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 121. "(...), perquè -proseguia el text esmentat-, com tothom recordarà, des del quart dia de setembre el Governador declarà --

guerra als que plegaven a les vuit, sitiant els carrers i promovent per moments veritables conflictes, atropellant a vianants i transeunts".

Per la seva banda, "El Poble Català" citat del 4 de setembre de 1913, informava també de l'entrevista de Puig i Esteve, Pere Palà i Noguera i Comet amb el governador civil, al qual acudiren -- aquells, cridats per aquest darrer, "a dos quarts de nou". "El -- governador -hom escriu- sembla que rebé als comissionats amb forma una mica descomposta. De bones a primeres digué als representants del Centre que els feia responsables del que succeís i del trencament de vidres que hi hagués. Els feu present que, confiant amb les promeses donades, ell havia donat ordres a la policia de què adoptés una actitud pacífica i que amb tot abans --- d'ahir s'havien format grups i trencat vidres. Això demostra -di gué- que o bé la Junta no té autoritat, o que hi ha elements estranys entre els dependents. Per tant la policia, d'acuí en --- avant, obrarà amb rigor, desfent els grups de la manera que sigui precisa. Els representants del Centre procuraren fer veure al senyor Francos l'error en què estava, protestant de pas d'algunes de les seves manifestacions, que consideraven una injustícia. La Junta del Centre i de la Secció de Relació i Treball han donat sempre instruccions concretes als delegats per a què obrin - amb tota rectitud, respecte i esperit pacífic. Nosaltres hem -- aconsellat que no es fessin grups, que es fes tot dintre la legalitat. Si hi han hagut grups no ha estat per culpa nostra ni -- dels nostres delegats. Ens hem imposat una línia de conducta i no sortirem de la legalitat. Els comissionats protestaren dels propòsits del governador, puig creien que no hi havia lloc a voler desfer els grups d'una manera tan airada."

El mateix diari nacionalista, a la seva crònica dels fets del dia 3, enumerava els detinguts de la jornada (sis en total, segons - aquella font), i informava de la visita feta al Govern Civil per Pere Coromines i Pere Palà del CADCI, on no trobaren ni al governador, Francos, ni a Millan Astray i hagueren de sortir "a ---- quarts d'onze, sense haver pogut veure cap autoritat ni petita - ni grossa", ni haver-los pogut localitzar. "Segurament que deuri en preguntar-se si és que a tots aquests senyors -afegia el dia-

ri nacionalista- el mal humor els havia fet fondre davall terra".

(694) Els dependents del comerç.- "El Poble Català", 4 de setembre de 1913. "Nosaltres volem dir -hi llegim- que en aquesta qüestió (la campanya pel tancament a les 8), creiem que tota la raó està de part de la dependència. D'anys i anys que aquesta no ha obtingut cap millora. Les condicions del seu treball són avui molt més penoses que la de molts estaments obrers, que obrers criem que són els dependents. La seva jornada de treball és molt més llarga que la de la immensa majoria dels demás treballadors, quasi podríem dir que no té límits perquè l'únic regulador de la mateixa és el caprici o la voluntat del patró. Així no és rar trobar entre la dependència jornades de 12, 14 i fins i 15 hores: de 10 no baixa mai la dels detallistes. Els seus salaris són mesquins, insuficients a tot ser-ho per a llurs necessitats, especialment per a les necessitats de joves amb família." L'editorial recordava com les "pocues lleis que els beneficien un xic (als dependents), com la del descans dominical, són vergonyosament, intolerables, incompletas i conculcades fins amb l'empar de l'autoritat", i, recordava, en aquest sentit els "cèlebres pactes", pactes els quals, malgrat haver-hi entaulat en contra, per part de "totes les veritables societats de dependents de Barcelona (incloent-hi les catòliques) encara resten vigents...". Enfront, doncs, "d'aquesta joventut comercial i nostra, tan culta, tan soferta", la qual reclamava "una petita millora", la del tancament de les botigues a les 8, "encara sembla que hi ha gent prou egoista per a negar-se a -- concedir-los-hi".

(695) "I el senyor governador -prossegua el mateix editorial esmentat a la nota anterior- ampara als repatanis i els seus subordinats, pertorben la tranquil·litat pública aixecant contra ells totes les plomes fins les més conservadores. Tothom troba raonada i justa, la demanda dels dependents: Tothom dedica lloances a la correcció exquisida d'aquesta, a la seva admirable organització que no endebades demostren la direcció que en aquest assumpte porten la direcció del Centre, escola de disciplina social, un dels cabdals -fogars de la cultura catalana. Però, el senyor Francos Rodríguez, per a amparar als quatre rebecs que es neguen a atendre a la justíssima demanda de la dependència torna a fer ocupar militarment

els carrers de la ciutat com si es tractés d'un greu conflicte - d'ordre públic."

- (696) "No creiem -prosseguia l'editorial- que la conducta d'aquests ni la del governador puguin merèixer l'aprovació de ningú. Si a algú afavoreix és únicament als dependents atropellats o inescollats els quals, comptant com compten amb la simpatia de tota l'opinió pública de Barcelona, veuran a la fi triomfar la seva justíssima petició, que inclou a la vegada una interessant i altament convenient reforma dels nostres costums ciutadans."

En l'interès palesat per "El Poble Català" vers la reivindicació dels dependents, hi devia influir també la presència de Noguera i Comet, cap de les oficines administratives del CADCI, al si de la redacció del diari nacionalista.

- (697) "La Vanguardia", 5 de setembre de 1913. "La campaña por el cierre a las ocho -escriu hom en aquest diari- continuó ayer con más decisión que en los días anteriores por parte de los dependientes de comercio. A las ocho de la noche, se formaron las acostumbradas comisiones, que seguidas por grupos que iban engrosando por momentos, recorrieron las principales calles para recabar el cierre de las tiendas que todavía tenían abierto."
- (698) "La Vanguardia", 5 de setembre de 1913. "En general, prosseguia la crònica de "La Vanguardia", hallaban las comisiones cerradas las tiendas y otras se iban cerrando al paso de los grupos".
- (699) "Uno de estos (grups) que en la calle Princesa, continuava la mateixa crònica de La Vanguardia esmentada a la nota anterior, iba en actitud tumultuosa fue disuelto sin dificultad por la policia. Los elementos de este grupo volvieron a reunirse en la calle Escudillers, dirigiéndose por las del Conde del Asalto y San Ramón a la del Hospital, reuniéndose en las de San Pablo y de Sadurn con otros dos o tres grupos que recorrían al mismo tiempo aquellas calles. El grupo, así formado, numerosísimo fue disuelto - una vez en la calle de Sadurn por una pareja de seguridad montada que al trote largo recorrió dos veces la calle. Pero el grupo se rehizo, logrando desembocar en la del Hospital, que fue el teatro durante cerca de una hora, de las cargas de la policia de a pie y de a caballo y de las carreras de los manifestantes. Moment

táneamente se disolvían los grupos, metiéndose los que podían hacerlo en las bocacalles, tabernas y escaleras, al paso de los caballos, y aguantando las cargas desde la acera los que no tenían tiempo de refugiarse en parte alguna. Estos, como los transeúntes y curiosos que se hallaban en el mismo caso, recibieron de los agentes de vigilancia los innumerables palos que iban recibiendo a su paso y los sablazos que prodigaban los guardias de seguridad de a pié. Comenzaban las cargas en la plaza de San Agustín y terminaban en la del Padró. Indudablemente debieron de resultar muchos contusos y algún herido por los puñetazos, palos y sablazos que vimos repartir. Los incidentes abundaron (...). La actitud de las fuerzas de policía que perseguían a los manifestantes, incluso en las escaleras de las casas, excitó a los grupos, que una vez disueltos en un sitio se volvían a reunir más lejos, y ello motivó que la fuerza de seguridad, formada por seis parejas de caballería y veinte o treinta guardias de a pié, mandadas personalmente por el teniente coronel señor Sampedro y varios oficiales del cuerpo, tuvieran que repetir las cargas a lo largo de la calle del Hospital y en las calles afluentes hasta cosa de las nueve y media en que quedó la situación más despejada.(...). Hasta las diez menos cuarto hubo grupos en el Llano de la Boquería, formados por curiosos que comentaban los hechos apuntados. También en la Ronda de San Antonio fueron disueltos por la policía dos grupos que intentaban recorrer esta Ronda y la de San Pablo, y como ofreciesen alguna resistencia, los agentes de la autoridad tuvieron que proceder a la detención de dos individuos." Compari's aquesta informació amb la que dona "El Foble Català" a la nota següent.

- (700) "El Foble Català", 5 de setembre de 1913. "Ahir els dependents", escrivia hom a "El Foble Català", havien donat "una prova indubtable" que a més de les seves "virtuts d'estudi", en tenien "una altra, arrelada ja, amb tota la joventut que componen els elements del Centre. És aquesta virtut la disciplina. La junta havia circulat ordres als delegats i socis que de cap manera formessin grups pel carrer durant la vetlla d'ahir (...). Les ordres es compliren al peu de la lletra. No hi hagué grups, ni manifestació de cap mena. Si algú tractà de seguir els delegats, bastà una lleu -

indicació per a què es desistís d'acompanyar-los. La jornada honorà al benemèrit Centre i als seus associats. Pel demés el tancament fou més general que cap dia. Els delegats fou poc el treball que tingueren de fer i molt poques les botigues on tingueren d'entrar per a convidar al tancament. Però es veu que la vetlla no podia acabar en pau. El nostre Sancho que aquests dies està de molt mal humor al veure com és perllonga el conflicte fabril, es veu que tenia el propòsit de fer pagar-ho a algú. I cregué arribada l'hora, ben segur, de fer pagar als dependents els disgustos que li han donat els homes i les dones de l'Art Fabril. Ara ha arribat la meua, dequó dir-se l'home! Aquests dependents pagaran les angúnies que fa un mes i mig estic passant. Mes els dependents -- que sabien els bons propòsits del governador, observaren ahir, -- més que cap dia, una actitud correctíssima. ¿Com podia fer-se, -- doncs, per a donar gust als propòsits bèl·lics dels encarregats de pagar? En Bravo Portillo que aviat serà conegut per tots els elements treballadors, buscà la manera de què es presentés l'ocasió. Eren prop de les 9 de la nit i no hi havia hagut el més petit incident. En Bravo que es passejava pel Pla de la Boqueria -- tot frisós, d'un plegat reuni força de policia, seguretat de peu i de cavall i s'instal·là al carrer de l'Hospital. Per allí es trobaren un grup de 12 o 14 dependents, als quals de bones a primeres els tiraren els cavalls per damunt. Allò produí quelcom de pànic. Però, passat de seguida, el públic, sempre nombrós d'aquella via, començà a xiular als autors de la gesta. Sembla que només -- s'esperés aquells xiulets. Els de seguretat gallardos y valientes desenvainaren els sabres i començaren a pegar, cecs de ràbia. Hi hagué un pànic enorme. Els guerrers, disposats, si els donaven motius, a imitar als búlgars, pujaren a les voreres, arribaren a ficar-se a les mateixes botigues que havien de protegir i no respectaren ni dones ni criatures. Els cops i les paraules de burdell, sovintejaren. De resultes de les càrregues i els cops hi hagueren varis contusos i ferits lleus que es retiraren del lloc del succeís. Una dona, una nena i un vell foren ferits. La (dona) tingué d'ésser conduïda a una farmàcia per un urbà i la nena fou auxiliada en una casa particular. Cinc o sis ciutadans es refugiaren en una escala. Al sortir foren detinguts, però era tan grossa la se-

va culpa, que aviat foren alliberats."

Per la seva banda, "La Vanguardia" citada a la nota 699, esmentava d'altres incidents també; referent al de la nena ferida, manifestava la seva crònica: "Se dijo que en una de las cargas resultó herida de un sablazo una niña de unos nueve años, pero este rumor no lo pudimos comprobar por cuanto en ningún dispensario ni casa de socorro consta fuese asistida".

- (701) Dues paraules al senyor Francos. - "El Poble Català" 5 de setembre de 1913. "Ens permetrà que li diguem -hom hi llegia- que ahir va cometre un abús d'autoritat i que arrossegà per la pols del carrer el seu liberalisme i la seva democràcia. El que succeí ahir - al carrer Hospital no té nom. És vegé que hi havia ordres de pegar, vingués o no a tomb. I això és una cosa intolerable de la -- qual en protestem amb tota l'energia. Nosaltres presenciàrem el -- fet, però després poguérem sentir la protesta vehement dels atropellats. La seva veu sincera ens dóna compte de la indignació que el fet els produí. Això no pot ser. Al que falti a la llei que -- se'l detingui, que se'l castigui amb la llei. Atropellar als ciutadans per a donar gust a la policia, mereix totes les censures i tots els anatemes. El que és aquesta vegada el senyor Francos -- s'ha portat tan despòticament, com s'hauria portat qualsevol reaccionari. Perquè cal fer constar que, ahir, els dependents no donaren lloc a la intervenció de la policia. Els únics vidres que es trencaren foren trencats a cops de sabre."

"El Poble Català" del 5 de setembre de 1913 anunciava, també, la "suspensió", "per circumstàncies imprevistes a darrera hora" de la reunió de "dependents que havia convocat per a aquest vespre -divendres, dia 5- la Secció de Relació i Treball del CADCI". El 4 de setembre, el mateix diari nacionalista n'havia dut la convocatòria: hom hi havia convidat "tots els dependents de comerç, socis o no del Centre, a la reunió magna (...) a l'objecte de posar los al corrent sobre l'estat de la qüestió del tancament a les -- vuit".

- (702) "El Poble Català" del 5 de setembre de 1913, informava en aquest sentit que "ahir al matí" havia visitat el governador civil "una comissió d'amos de tendes de quincalleria per a manifestar-li que

no poden tancar les botigues abans de les 9 de la nit, perquè -- justament de 8 a 9 és l'hora, segons ells, més apropiada per a la venda. Aprofitant aquesta ocasió, feren la seva protesta per l'actitud observada pels protestaris. Deixaren al governador un tros de rajola en la qual s'hi llegeixen aquestes paraules: Específic per a netejar vidres. Màquina per a fer mostraris que, segons els botiguers, són les usades pels qui protesten violentament. A la plaça de Santa Agna una pedra tocà a una senyora que estava comprant. L'amo de la botiga també estigué al govern per a protestar. El governador digué que donaria ordres a la policia per a -- què no es repetissin actes d'aquesta mena i que parlaria novament amb el president del CADCI el qual li va donar paraula al governador de què no s'alteraria la tranquil·litat."

També "La Vanguardia" del 5 de setembre informava de la visita -- d'aquesta comissió al governador civil "con objeto de protestar (...) contra la forma violenta en que grupos de dependientes o de gentes que por tales pasan, tratan de obligarles a cerrar sus establecimientos a las ocho de la noche (...) y por la conducta de la policia, que, según dichos comerciantes, no obra en este asunto con la severidad y el rigor necesarios para evitar tan incalificables atropellos". "La Vanguardia" esmentava també la rajola citada per "El Poble Català", abans citat, així com "varios ejemplares de unos impresos en los que se aconseja al público que se abstenga de hacer compra alguna después de las siete y media de la noche". Pel que feia a la dona lesionada en una botiga de la Plaça de Santa Agna, "La Vanguardia", indicava que havien estat dues i no una com hom llegia a "El Poble Català". El governador, també segons "La Vanguardia" citada, havia contestat a la comissió de "comerciantes" que l'autoritat governativa en aquell plei no podia "hacer otra cosa que adoptar las necesarias medidas para la conservación del orden público y para que los dependientes no se extralimitasen en el ejercicio de sus derechos, aconsejándoles al mismo tiempo que celebren entrevistas con los dependientes a fin de procurar llegar a una solución satisfactoria para las aspiraciones de ambas partes contendientes." "Al recibir ayer al medio día a los periodistas" -afegia "La Vanguardia" citada-, els va manifestar "que se halla dispuesto a que acabe de una vez todo moti

vo de alarma, a cuyo fin ha dado a la policía terminantes órdenes. Tuvo frases de acerva censura para la conducta, en verdad muy poco recomendable, de los que tratan de imponer a pedradas el cierre - de los comercios a las ocho de la noche, manifestando que tiene - noticias de que, si no todos, por lo menos muchos de los alboro-- tadores son elementos extraños a la dependencia mercantil y que, considerando que Barcelona tiene derecho a la tranquilidad y a la paz, serán severamente castigados cuantos intenten perturbarlas, pues no son las temperaturas de violencia la más adecuadas para - el logro de aspiraciones más o menos justas ni para conquistar -- las simpatías de la opinión."

Per un altre costat, "La Vanguardia" del dia 5 de setembre, inser tava un escrit de protesta dels mercers, segons el qual, "reunida la junta directiva de la Sociedad de Merceros al detall, acordó - visitar hoy mismo al señor gobernador, para protestar de los atropellos que sufren sus establecimientos, que en uso de su perfecti-- simo y legal derecho, se oponen a las pretensiones de los depen-- dientes que quieren obligarles al cierre a las ocho, bajo el pre-- texto de que los dependientes han de cesar el trabajo en dicha ho-- ra. Como se ha tomado la costumbre, desde hace algún tiempo, que al iniciar ciertas campañas de reivindicación por las sociedades de dependencia, se traduce al ponerlas en práctica en una conti-- nua algarada y consiguiente rotura de cristales, los industriales merceros interesan de la autoridad que les ampare en sus derechos, y en caso de que esta no tenga fuerza suficiente, que lo manifies-- te de una manera categórica, y los perjudicados sepan a que ate-- nerse."

Citem, enfi, la desaprovació pública, feta pel "Consejo Comunal - de la Unión Profesional de Dependientes y Empleados de Escritorio", a través del mateix diari, "La Vanguardia", dels "actos de violen-- cia que se han cometido para obligar a los patronos al cierre de las tiendas a las ocho de la noche, y al propio tiempo hace cons-- tar que las comisiones de dependientes formadas por asociaciones de la misma se limitan a solicitar el cierre con todo respeto y - consideraciones que deben guardarse a los patronos."

(703) Així, Josep Fontanet, del gremi de quincalleria, publicava un es-

crit, Una opinión, a "La Vanguardia" del 6 de setembre de 1913, - per al qual resultava "una equivocada imposición a la libertad y el derecho con quebranto de intereses dignos de tenerse en cuenta, la forma con que el Centro Autonomista de Dependientes del Comercio y de la Industria pretende lograr el cierre de todos los establecimientos de Barcelona a una hora fija y por ellos solos determinada, sin tener en cuenta ni querer atender que la mayor parte de pequeños establecimientos, por la índole de su artículo, barrio donde residen, clientes, etc., etc., y otras razones mil que se pueden con justicia exponer, se ven en la necesidad absoluta de denegar su cooperación a dar su conformidad a esta reforma si no quieren ver su negocio grandemente perjudicado. Suficientemente castigada la venta al detall por el largo tiempo que viene sufriendo los perjuicios que le han ocasionado las perturbaciones del orden público por luchas políticas y sociales de esta región, luego la larga época que parece por algunos ya olvidada que vivíamos en continua zozobra, más tarde los sucesos de la semana trágica y como final la época presente en que las huelgas van sistemáticamente sucediéndose las unas a las otras; por todas estas razones los artículos más perjudicados son aquellos de que la gente puede fácilmente abstenerse o prolongar su adquisición. Así lo entiende el Gremio de Quincalla y Bisutería, del cual me honro con la sindicatura y es el primero en llevar la iniciativa a los demás gremios perjudicados (porque entiende que los hay que no se perjudican) para hacer comprender la equivocación sufrida por este Centro de Dependientes del Comercio y de la Industria en pretender implantar en esta época esta reforma y más que todo con la pretensión de uniformar el horario de la dependencia de los distintos gremios, sin conocimiento al parecer de lo imposible que esta uniformidad se hace para implantarla igualmente, por ejemplo, en barriadas obreras que en el centro de la población, o en calles o negocios cuyo movimiento empieza a las siete de la noche y en aquellos que a esta hora casi se terminan. Propusieran la regulación del trabajo máximo que debe realizar el dependiente, este gremio entiende se podría entrar en negociaciones, siempre y cuando fueran los dueños los que marcaran cuales deben ser estas, pero pretender negar al dueño de un establecimiento el indiscutible y perfecto derecho de tener abierta su tienda durante las horas -

que estime más oportunas, lo entendemos una arbitrariedad. Esta es la opinión de todo el Gremio de Quincalla y Bisutería, creyéndose interpretar el sentir de muchos otros gremios que en la actualidad cierran por prudencia, dado lo arbitrario de la forma con que el Centro Autonomista de Dependientes del Comercio y de la Industria apela para hacer prevalecer su pretensión.- El primer síndico José Fontanet."

Esmentem també la reunió feta per la Unió Gremial, el dia 9 de setembre de 1913, una "reunión general extraordinaria con asistencia de un gran número de detallistas afectados por el cierre de las tiendas a las ocho de la noche" i amb la presència també de "los presidentes de los gremios y entidades gremiales adheridas a la Unión, delegados de los mismos y socios cooperadores". Oberta la sessió pel vicepresident Fere Blanxart, aquest manifestava que "iniciada por las entidades obreras que mejor representan al empleado de escritorio que al dependiente detallista -retret al CADCI que no era pas nou per part dels patrons, que ja l'havien fet en una altra ocasió amb motiu de la campanya pel descans dominical com ja tinguérem ocasió de veure-, se venia desarrollando desde hacia más de dos meses una intensa propaganda para que las tiendas cerraran sus puertas a las ocho de la noche". "A pesar de que en las notas oficiosas -afegia- que publicaban los periódicos se decía que estaban conformes con la petición de los dependientes, casi la totalidad de los establecimientos detallistas, la presidencia tenía informes completamente contrarios, es más, no llegó a ella oficialmente noticia de ninguna petición de las que se decía habían aceptado los detallistas." Hom protestava també de les "incalificables agresiones que sufrieron un gran número de establecimientos con la consabida rotura de cristales". Entre les intervencions, durant la reunió, Rober, representant del Gremi de Camisers, protestaria pel tancament a les 8 del vespre, reprovaria "los atropellos cometidos por la dependencia y cita la casualidad de que en los días, que por los iniciadores de este movimiento se han anunciado la salida de comisiones para pedir en forma correcta el cumplimiento de los deseos del Centro Autonomista, en dichos días los desórdenes han alcanzado su grado máximo, a pesar de las manifestaciones de los directores del movimiento de --

que eran completamente ajenos a la dependencia los individuos que se dedicaban a la pedrea de escaparates". Mesquida, del Gremi de Confeters, per la seva banda, censuraria "la autonomia de que en todos momentos hace gala el Centro de Dependientes, destrozándola al traducirla en hechos, para convertirla en la más ignominiosa - de las imposiciones."- "La Vanguardia", 10 de setembre de 1913.

(704) "La Vanguardia", 6 de setembre de 1913. La Junta Directiva esmen-tada acordaria, després de deliberar "extensamente sobre las pre-tensiones de los dependientes" de tancar a les 8 del vespre, cosa que "ocasionaria la ruina de muchos tenderos", i després d'ésser informada aquella de "varias comunicaciones de otros tantos gre-mios" que "antes de empezar la reunión", "habían conferenciado -- con el presidente", de "convocar para el próximo martes, día 9 a las cinco de la tarde, una reunión general de industriales afecta-dos para tratar extensamente esta cuestión y proponer para su vo-tación y discusión la campaña que conviene desarrollar para lograr de una vez cesen los atropellos". La mateixa nota informativa, re-dactada per la Unió Gremial, i en castellà, apareixia a "El Poble Català" del 6 de setembre de 1913.

(705) Així, el dia 5 una nombrosa comissió de la Societat de Mercers al detall, una de les entitats signants d'aquells pactes sobre el -- descans dominical, i una altra del Foment de la Sabateria visita-ren al governador civil "per a dir-li que no els és possible se-cundar el tancament dels seus establiments a les 8, com volen els dependents, protestant al mateix temps amb motiu d'aquesta campa-nya, de les coaccions que es realitzen". Pel que feia als saba---ters, aquests li manifestaven que "ells no tenen dependents i que per tant se'ls deixés en pau i que no se'ls trenqués els vidres - com va succeir ahir". El governador, els recomanaria que es "re-unissin amb el president del CADCI per tal d'arribar a un acord", els manifestava també "que havia parlat amb l'advocat del Centre", i, "parlant de la conducta de la policia, digué que eren injusti-ficats els atacs que se li dirigien, tota vegada que no pot deixar d'imposar l'ordre que pertorben els manifestants".- "El Poble Ca-talà" del 6 de setembre de 1913. Segons "La Vanguardia" del ma--teix dia, en l'entrevista amb els mercers, el governador "les pro-metió hacer todo lo posible para que sea respetada la libertad --